

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
<i>Vasil Bilak</i> (Çekoslovakya) Ortak Avrupa evimiz	3
• Uygarlığı kurtarmanın politik temelleri	17
• «Heyecan verici bir sürece tanık oluyoruz»	29
Moskova'daki komünist basın muhabirlerinin Sovyetler Birliği'ndeki yenilenme üzerine görüşleri	29
• «Din allah için, vatan herkes için»	42
<i>Fyodor Burlatski</i> (SSCB) Demokratikleşme ve Özyönetim	55
<i>Reşat Doğan</i> (Türkiye) Saldırganlığın sıçrama tahtası değil, dostluğun köprüsü olmak	64
<i>Viktor Perlo</i> (ABD) Militaristleşme ve kapitalizmin yapısal bunalımı	72
• Olgular kapitalizmin içyüzünü sergiliyor: Yaşamı sakat on- milyonlarca insan	82
	1

ÖZEL SAYFALAR

- TKP Merkez Komitesi'nin açıklaması 87
- TKP Merkez Komitesi'nin 6 Eylül referandumu üzerine bildirisi 88

«BARIŞ VE SOSYALİZM SORUNLARI» – «YENİ ÇAĞ» dergisinin Yazı

Kurulu ve Yazı Konseyi'nde aşağıdaki ülkeler komünist ve işçi partilerinin temsilcileri bulunmaktadır: ABD, Arjantin, Avusturya, Belçika, Bolivya, Brezilya, Bulgaristan, Büyük Britanya, Cezayir, Çekoslovakya, Danimarka, Demokratik Alman Cumhuriyeti, Ekvador, Endonezya, Federal Almanya Cumhuriyeti, Filipinler, Filistin, Finlandiya, Fransa, Guatemala, Guyana, Güney, Afrika Cumhuriyeti, Hindistan, Honduras, Irak, İran, İrlanda, İspanya, İsrail, İsveç, İsviçre, İtalya, Jamayka, Japonya, Kanada, Kıbrıs, Kolombiya, Kosta-Rika Küba, Lübnan, Lüksemburg, Macaristan, Meksika, Mısır, Moğolistan, Panama, Paraguay, Peru, Polonya, Portekiz, Romanya, Salvador, Senegal, Sovyetler Birliği, Sri Lanka, Sudan, Suriye, Suudi Arabistan, Şili, Türkiye, Uruguay, Ürdün, Venezuela, Vietnam, Yunanistan.

SON REDAKSİYON TARİHİ: 30 Haziran 1987

YAZIŞMA	BOX 16367	Stredisko pro rozsirovani tisku –
ADRESLERİMİZ:	S 10327	Yeni Çağ
	Stockholm	Praha 6, Thakurova 3
	İSVEÇ	Czechoslovakia

Ortak Avrupa evimiz

VASIL BILAK

*Çekoslovakya Komünist Partisi (ÇKP) MK Prezidyumu üyesi,
ÇKP MK Sekreteri*

İnsan ezelden beri kendi evini kuragelmiş ve savunmuştur. İnsan pek çok tehlikeye karşı kendini korumak ve savunmak zorunda kalmıştır. Bu sayısız tehlikelerin başında savaşlar, savaş ateşleri gelmiştir. Sınıflara bölünmüş toplum düzeni ise savaşı politika düzeyine çıkarmıştır. İnsanlık tarihinde bir yıl süren savaşlar da vardır, yedi yıllık, hatta otuz yıllık silahlı çatışmalar da olmuştur. Bu savaşlar sırasında ekili alanlar yanıp kül olmuş, kulübeler de, saraylar ve tapınaklar da yokedilmiştir. Koca kentler yerle bir edilmiş, bütün bir halk toptan kırılmış, halklar yurtlarından edilmiştir. Ama dünyamız üzerindeki yaşam için, şimdiye kadar bu denli büyük bir tehlike belirmemiştir.

Savaş yürütme yöntemleri ve silahlar sürekli geliştirilmiş, modernleştirilmiştir. Çok daha büyük öldürücü güce sahip silahlar yaratmakla uğraşan yüksek kalifiyeli kadroların yer aldığı özel kurumlar oluşturulmuş, karşı tarafı yoketmek için strateji ve taktikler geliştirilmiştir. Ve insan bugün öyle bir aşamaya gelmiştir ki, kendisi tarafından binlerce yıl boyunca yaratılmış olanı, üstelik yalnız karşı tarafın değil, bizzat kendi evini, üzerinde doğup yetiştiği, kendisinden öncekilerin mezarlarının bulunduğu toprakları bir anda yakıp yokedebilecek bir güce sahip olmuştur. Uygarlığı ve insan soyunu yoketme olanağına sahiptir. Ne yazık ki, herkes, özellikle sorumluluk taşıyan kişiler henüz bunu kavramış değildir. Onlar, sosyalizm karşısında duydukları nefretle, «kendi mutluluklarını» serüvenlere girişerek aramaya hazırdırlar. Üstelik burada, bizim ortak Avrupa evimiz en büyük tehlikeyle karşı karşıya bırakılmaktadır. Ortak ve tehlike karşısında kalınca, bu evi hepimizin birlikte savunması gerekir.

Yeryüzünün çeşitli kentlerinde farklı insanlar yaşamaktadır. O kentlerde yaşlı ve genç insanlara, dine inanan ve inanmayanlara, katoliklere, protestanlara, Hintlilere, müslümanlara, sosyalistlere, komünistlere, demokratlara, zengin olanlara ve yoksullara raslarsınız. Çıkarların ve görüşlerin farklılığı, inançlara sıkı bağlılıklar ve sert düşmanlıklar da buradan ileri gelmektedir. *Ne ki, herkes en azından bir şeyde birlik olabilir: Ortak evin yıkılmasına izin vermemek!* Şimdiye kadarki savaşlarda insan, gene de, canını kurtarabilecek bir yer, bir sığınak bulabiliyordu. Yeni bir savaş böyle bir olanağı hiç kimseye tanımayacaktır. Sığınılacak bir yer olmayacaktır. Üstelik hiç kimse için. Bundan çıkarılacak sonuç çok basittir: Hiç kimse serüvene kalkışamaz, kalkışmamalıdır. Tarihten ders çıkarmak, gelecek için mücadele etmek, geleceğe inanmak, sağduyunun üstün geleceğine inanmak herkesin boynunun borcudur. Biz Çekoslovakyalılar, Avrupa evinin öteki sakinleriyle iyi komşular olarak yaşamak istiyoruz, ilerde iyi komşu olarak kalmak istiyoruz.

Avrupa'da iki cephe, yani *savaş yanlısı güçlerin yer aldığı cephe* ile *barış taraftarı güçlerin yer aldığı cephe* giderek belirginleşiyor. Burada söz konusu olan herhangi bir tekdir değil, nesneleri adıyla sanıyla söylemektir. İşin özü şudur: Bu kavgada en önemli, herkesi yakından ilgilendiren bir sorun, yani varolma yokolma sorunu çözülüyor.

Kanımcı, SSCB'nin ve öteki kardeş sosyalist ülkelerin büyük girişimlerinin toplamı, bizim barış davası için yaptıklarımızın, her hangi başka birinin yaptıklarıyla karşılaştırılmayacak ölçüde çok daha fazla olduğunu kanıtlamaktadır. Bu olgu, bizim düzenimize duyulan güven ve sempatiyi artırıyor, sosyalist ülkeler halklarında ise haklı bir gurur uyandırıyor. Ancak bugün öyle bir şey olabilir ki, yarın karşılaştırma yapacak, gerekçeler öne sürecek ve bunları değerlendirecek bir tek insan hayatta kalmayabilir. *Eğer taraflar hala eskisi gibi düşünmeye devam ederse, eski düşünce tarzını kesin terketmezse dünyada sınıf savaşının şu ana kadar kullanılan propaganda biçimleri verimsiz ve etkisiz kalabilir, aşırı ölçüde ideolojileştirilmiş bir dış politika ise olağanüstü tehlikeli olabilir. Ideolojik çelişkileri ve ideolojik mücadeleyi uluslararası ilişkiler alanına aktarmak, özellikle barış sorunlarına ilişkin görüşmeler sürecine aktarmak eski politik düşüncenin, kapitalizmin kemikleşmiş pratiğinin tipik bir örneğidir.* Aslında böyle bir ideoloji günümüz koşullarında ideoloji olmaktan çıkıyor, doğrudan doğruya bir şantaj ve serüvenciliğe dönüşüyor.

Yeni politik düşünce taraftarlarının sıralarını yeni yeni dost ve sempatanlarla genişletme uğrunda çabalarımıza biz asla ara veremeyiz. Nükleer çağda görüşmeler, her tartışmalı sorunun ya da yeni beliren sorunların çözümü için tek geçerli yöntem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun için bugün dünyamızda meydana gelen değişiklikleri gereği gibi kavramak, anlamak ve yeterince iyi niyet sahibi olmak gerekiyor. Öte yandan, sorunları barışçı yoldan çözme çabaları her iki tarafın da kar-

şıklı güven temelinde ve makul ölçülerde ödüne hazır olmasını gerektiriyor. Güven ise tehditle elde edilmiyor. Karşılıklı ödümler ileriye gitmenin tek yolu oluyor.

Ben burada, elbette, akla-mantığa sığmayan ödümlerden söz etmiyorum. Hele hele bizim, ideolojik karşıtlarımızdan kapitalizmden vazgeçmelerini istememiz, onların da bizden sosyalizmden vazgeçmemizi istemeleri gibi bir durumdan asla söz etmiyorum. Öyleyse hangi ödümlerden söz edilebilir? Bizim yan yana yaşayabileceğimizi ve yaşamamız gerektiği olgusunu, her şeyden önce barış ve iki sistemin barış içinde yan yana yaşaması olgusunu anlamak ve benimsemek söz konusudur.

Biz bunu söylerken, 35 devlet yöneticisinin imzasını taşıyan ve böyle bir yaklaşımı olanaklı kılan Helsinki Sonuç Belgesi'ne dayanıyoruz. Avrupa ve dünyanın öteki kıtalarında insanlar iyi günlerin şafağının ufukta belirdiğine inanmaya başladılar. Ancak ABD'nin en yüksek düzeydeki temsilcisi yeniden komünizmin yokedilmesine ilişkin, derme çatma da olsa, ideolojik bakımdan temellendirilmiş, amaca yönelik bir programla ortaya atıldı. O, açıkça SSCB'ne ve öteki sosyalist ülkelere karşı savaş yürütmenin «gerekliliği»nden dem vurdu, sosyalizmi «yeryüzünden silme» konusunda kendi politik iradesini gözler önüne serdi.

Bize gelince, biz de sosyalizm dünyasının ayrılmaz bir parçasıyız.

Biz, burjuvazinin en gerici çevrelerinin Münih'te ülkemizi nasıl Hitler'in ayaklarının altına sürdüğünü, ülkemizi Orta Avrupa'dan hem coğrafik hem de politik bakımdan nasıl kopardıklarını hiç bir zaman unutmuyoruz. «Doğu ülkesi olarak Çekoslovakya» kavramı İkinci Dünya Savaşı'nın bir sonucu olarak belirmedi, bu kavram 1938'deki Münih pazarlığının bir sonucuydu. Böyle bir görüş açısı, o dönemde kendi doğrultusunu Avrupa'da dayatan güçlerin etkisiyle oluştu. Bugün bu görüşü ABD tekelleri ve militaristlerin baş rol aldığı uluslarüstü askersel-sanayi kompleksi temsil ediyor. Askersel sanayi kompleksi kendi iradesini herkese dayatıyor. Onun politikası savaş rotasından başka bir şey değildir. Değildir, çünkü dünya ölçüsünde sanayi ve mali bakımdan sıkı bağlarla bağlı olan Batı'nın bu en güçlü kompleksi kendini sermayenin en tiksindirici biçiminde, özellikle silahlanma ve çılgınca savaş hazırlıklarında gösteriyor. Silahlanmanın ve yeni yeni silah türleri üretiminin durdurulması bu kompleksin doğasına aykırı düşen bir durum olacaktır, yoksa bu kompleks başka türlü varlığını sürdüremez, bir gün bile ayakta kalamaz. Tarihçilerin saptamalarına göre, son ikiyüz yıl içinde ABD'nin çıkardığı, yürüttüğü ve katıldığı savaşların sayısı ikiyüzü buluyor. Bu veriyi kapitalizme karşı propaganda amacıyla aktarmıyorum. Kapitalizmin gerçek yüzünü görebilmek için perdeyi biraz aralamak bile yeterlidir.

Eğer her hangi biri kalkar da bizi Avrupa'yı çok sevmekle itham edecek olursa, bunu elbette tartışma konusu yapmayız. Amerikalının, Afrika-

linin, Asyalının ve Avusturalyalının da kendi evini sevmesi bizim de çıkarımızdır. Böyle bir şeyden hiç kimseye zarar gelmez, tersine bu herkesin yararına olur.

Avrupa'nın kendi işlerini olumlu yönde etkileme çabalarımızın eskilere uzanan bir geleneği vardır. Bu soylu yaklaşıma uygun politik doğrultuyu gerçekleştirmek için en elverişli koşullar Çekoslovakya'da sosyalizm kuruluşu süreci içinde oluşmuştur. *Dünya sosyalizminin konumlarının güçlenmesi, Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti'nin SSCB ile, öteki kardeş ülkelerle giderek genişleyen ve derinleşen işbirliği bizim önümüzde uluslararası alanda aktif çabalar için büyük perspektifler açmıştır.*

Çekoslovakya'nın dünya ölçüsünde artan saygınlık ve etkisinin yeni toplumun çok yönlü ve başarılı gelişmesine, sosyalist topluluk içindeki konularımızın sağlamlılığına bağlı olduğunu biz çok iyi anlıyor ve biliyoruz. ÇKP'nin 17. Kongresi bu konuda son derece açıklıkla sözünü söylemiştir.

Avrupa'da güvenliğin pekiştirilmesi ve işbirliğinin genişletilmesi uluslararası ilişkilerin kilit sorunları arasında yer alıyor. Dünya'nın yazgısı büyük ölçüde Avrupa'da içlerin durumuna bağlıdır. Ve biz, kendimize Avrupalı derken, içimizde özel bir duygu uyanıyor. Çeklerin ve Slovakların bütün tarihi, ki bu tarihte ulusal baskının ve ulusal egemenliğe yönelik, özellikle işgal yıllarında ve İkinci Dünya Savaşı sırasında gerçeğe dönüşen tehditlerin ağırlıkta olduğu yüzyıllara varan dönemler vardır, hem kendimiz hem de tüm Avrupa için barış uğrunda mücadelelerle dolu bir tarihtir. İşte bu mücadeleler sayesinde biz kendi direnç irademizle, ulusal varlığımız, özgürlüğümüz ve sosyal adalet uğrunda şanlı mücadele deneyimimizle onur duyan yurtseverler olduk.

Ve bugün, SSCB ile sarsılmaz birlik ve dostluk koşullarında ulusal varlığımızın güvence altına alındığı, Çekoslovakya devlet gemisinin, Klement Gottwald'ın vurguladığı gibi, güvenli bir liman bulduğu günümüzde bizim Avrupa bilincimiz, eski dönemlere göre daha güçlü bir biçimde kendini gösteriyor.

Halklarımız, Avrupa ve dünya uygarlığına, kültür hazinesine «gerekli» ortalamanın çok daha üstünde katkıda bulunmuşlardır. Sanayi devriminin temelleri Avrupa'da atılmıştır, zamanında ilerici bir nitelik taşıyan kapitalizm Avrupa'da biçimlenmiştir, tarihin en ilerici sınıfı burada doğmuştur, Marksizm-Leninizm bu kıtada belirmiştir. İlk muzaffer devrim Avrupa'da olmuştur ve yine bu kıtada yeni tarihsel çağ başlatılmış, komünizm çağının kapısı açılmıştır.

Ne ki kendimizi «Avrupalı» hissetmemizin ve Avrupa düşüncemizin asıl nedeni sırf buradan ileri gelmiyor. Bizi harekete geçiren başlıca etken Avrupa'nın ve tüm gezegenimizin geleceğine ilişkin ortak sorumluluk duygusudur. Dünyanın ekonomik ve manevi potansiyelinin önemli

bir bölümü bu kıta üzerinde yoğunlaşmış bulunuyor. Aynı zamanda Avrupa, hem geleneksel hem de yığınsal kırım silah türlerinin yığıldığı büyük bir cephaneliğe dönüştürülmüş bulunuyor. Emperyalist kampın ve sosyalist topluluğun, yani NATO ve Varşova Antlaşması'nın başlıca güçleri bu kıtada karşı karşıya bulunuyor. Avrupa, patladığı zaman tüm gezegenimizi yokedecek bir barut fıçısına kolayca dönüşebilir. Her savaş korkunçtur, ama yeryüzünde çıkan her silahlı çatışmanın mutlaka nükleer silahın kullanıldığı bir dünya savaşına dönüşmesi kaçınılmaz değildir. Ancak Avrupa'da bir silahlı çatışma tam da böyle bir savaşa yol açar. Böyle bir savaş ise toptan yokolmak demektir. Ve bu yüzden Avrupa'ya baş rol düşmektedir. Kıtada barışın korunması yalnızca Avrupalıların değil, yeryüzündeki tüm insanların çıkarına ve yararındır. Avrupa'nın güvenliği tüm dünyanın güvenliği demektir.

Bu bakımdan kıtamız tüm gezegenimizin en hassas noktasını, toptan yokolmanın potansiyel merkezini oluşturuyor. Silahlanmanın uzaya sıçratılmasıyla ne Avrupa, ne de tüm dünya daha güvenli olacaktır. Yanardağın püskürdüğü ateş seline yakalanmakla yanardağın ağızına kendini atmak, sonuç itibarıyla aynı şey olacaktır.

Avrupa'nın geleceğine ilişkin ortak sorumluluk bizi öteki Avrupa halklarıyla, üstelik yalnızca sosyalist ülkelerin değil, kapitalist ülkelerin halklarıyla da daha sıkı yakınlaştırıyor. Eğer bir Avrupalı, diyelim ki Leningrad'tan hareketle Moskova üzerinden Budapeşte'ye ya da Prag, Viyana, Bern, Roma, Paris ve Brüksel'e yolculuk ederse, o Avrupalı bütün bu yolculuk boyunca kendini Avrupa'da, kendi evinde hissedecektir. Ama bir ABD yurttaşı Güney ya da Orta Amerika'da kendini bir yabancı gibi hissetmektedir. ABD'li turistler için, New Yorklunun ya da San Francisco'nun yurt dışında da «Amerikan yaşam tarzı»nın havasını bulabilmesi için «Sheraton» ya da «Hilton» gibi tipik Amerikan otelleri kurulmaktadır. Avrupalılar ise böyle «ulusal» otellere gereksinim duymamaktadırlar. Onlar Avrupa'nın hangi köşesinde olursa olsun, kendilerini rahat hissetmektedirler. Kıtamızın her hangi bir yerinde onlar örneğin İtalyan, Fransız, Rus ya da Çek operasını rahatlıkla dinleyebilirler. Hangi ulustan olursa olsun Avrupalı bir sanatçının dahiyane bir eseri hepimiz için değerlidir, ortak bir hazinedir. Aynı zamanda biz, elbette, tüm halkların manevi değerlerine, sanatına gereken değeri veriyor, saygı gösteriyoruz.

Avrupa'da gerek kültür, gerekse uygarlık alanında ortak yanların, değerlerin oluşması elbette kolay olmamıştır. Bu alanlarda da çatışmalar olmuştur. Halkların birbirlerini tanıması her zaman aklın, sağduyunun yolunda olmamıştır. Avrupa pek çok savaşa sahne olmuştur ve Çekoslovakya topraklarını sarmayan savaşların sayısı, ne yazık ki, çok azdır.

Böylece biz Avrupa'da, bu kıta üzerinde yaşayanların yeni düşünce tarzı sayesinde sağduyuya dayanma sayesinde iyi komşuluk ve barış orta-

mindaki yaşanması gerektiği sonucuna varmalarına yardım eden özgöl bir durumun oluşmuş olmasının nedenlerine geçmiş oluyoruz.

Bu nedenlerden birine az önce değindik. Bu, Avrupa halklarının yüksek bir kültür düzeyine sahip olmalarıdır. Bir başka nedene de işaret ettik: Savaşlardan, özellikle de İkinci Dünya Savaşı'ndan çıkan acı ve ağır dersler. Şunu da eklemeliyiz: Biz Avrupa'daki tüm halkları hem olumsuz hem de olumlu deneyimlerden, sıkı ve çok yönlü temas ve diyaloglardan tanıyoruz, biliyoruz. Çağdaş ulaşım ve iletişim araçları bizleri, sözün tam anlamıyla komşu yapmıştır. İkinci Dünya Savaşı, eski türden bu son silahlı çatışma Avrupalılarda politik sorunları silah zoruyla çözmeye girişimlerine karşı derin bir nefret ve aynı zamanda gelecek için ciddi kaygılar uyandırmıştır. Tersine ABD, bu bir tekdır değil, yalnızca yadsınmaz bir olguya işaret etmektir. Birinci ve İkinci Dünya Savaşı'ndan daha da zenginleşerek çıkmıştır. Bu yüzden ABD'de savaşlara başka bir açıdan bakılmaktadır.

Yakın geçmişteki bir olayı, Çernobil Nükleer Elektrik Santrali'ndeki kazayı anımsayalım. Felaket yalnızca Ukrayna'nın, bir bütün olarak da Sovyetler Birliği'nin başına gelmekle kalmadı, hepimizi etkiledi. Avrupa evinin sakinleri bir nükleer bombanın patlamasının değil, yalnızca bir nükleer elektrik santralinde meydana gelen bir kazanın ne denli büyük ve şimdiye dek görülmedik bir tehlike yaratabileceğini anlamaya başladı. Ne ki bu kaza, Avrupa'da varolan onlarca nükleer elektrik santralinden yalnızca birinde meydana geldi. *Avrupa'yı dünya haritasından silmek, bu kıtayı toptan yoketmek için bir nükleer savaşa bile gerek olmadığı; bunun için sivil amaçlı nükleer tesislerin geleneksel silahla tahribinin bile yeterli olacağı düşüncesine bugün acaba kaç kişi varabildi?*

Çernobil'deki kazayla nükleer ölüm tehlikesi kendisini hissettirdi. Bu tehlike Avrupalıların bilinçaltı güven duygusunu sarstı, insanları tehlikenin hiç te uzak ve soyut bir şey olmadığını anlamaya, yığınsal kırım silahlarına karşı etkin bir korunmanın nasıl sağlanabileceği konusu üzerinde düşünmeye zorladı.

Böylece Avrupa'da, daha bugünden belli anlamda bir korku atmosferi mevcuttur. Böyle olmasına rağmen kimileri, tam bir sorumsuzlukla nükleer felaket tehlikesini küçümsemeye, dikkatleri bu tehlikeden başka yerlere çekmeye çalışmaktadır.

Bir süre önce ABD Başkanı Reagan, Amerikalıların da nükleer bir çatışma karşısında duydukları korkunun yarattığı etkinin artan boyutlarının kendisini rahatsız ettiğini söyledi. Onun sözlerine göre, korku ve dehşete kapılan öğrenciler Beyaz Saray'a akla gelmeyecek mektuplar yağıdıyorlar. Reagan'ın yanıtı ise, «biz, onların korku nedir bilmemelerini sağlamalıyız» olmuştur. Ne ki insanların, kendilerini tehdit eden tehlike karşısında duyarsız, kayıtsız kalmaları gibi bir duruma asla izin

verilmemelidir. Dolayısıyla korkuya karşı değil, asıl bunun kaynağı olan roketlere karşı mücadele etmek gereklidir.

Az önce belirttiğimiz gibi, Avrupa halkları birbirlerini çok tanıyor, biliyor. Bu olgu, felaketten kurtulma yolunda olumlu bir çıkış noktasını oluşturuyor. Bu olgu, Avrupa'yı korumak için ortak kararların alınmasında ve somut adımların atılmasında tarafların birbirlerinin düşüncelerini ve görüşlerini daha tam ve doğrudan tanıma ve öğrenmelerine yardım ediyor. *Avrupa'nın güvenliği tüm dünyanın güvenliği demektir, çünkü günümüzde güvenlik ya herkes için varolacaktır, ya da hiç kimse için.*

Avrupa'yı kurtarma ve koruma uğrundaki mücadeleyi hiç kimsenin bizi her hangi bir Avrupa şovenizmine kapılmakla suçlamak için bir bahane olarak kullanmayacağına inanıyoruz. Zira biz böyle bir şeyden Avrupalılar için her hangi bir özel çıkar beklemiyoruz; biz yalnızca kıta halklarının barış için, ortak evde iyi komşular olarak beraberce yaşamak için verdiği mücadelenin önemini vurgulamak istiyoruz. Çünkü Avrupa evimiz bir felaket karşısında hepimizin sığınacağı tek yerdir. Avrupa için tüm Avrupalıların sorumluluğu da işte buradan gelmektedir.

Bizi, Avrupa'yı ABD'den ayırmaya, NATO'nun birliğini bozmaya çalışmakla suçluyorlar. Ama bizim politikamız, sözümüz ve her eylemimiz bu tür ithamların temelsizliğini yadsınmaz bir biçimde kanıtlıyor.

Oysa ABD'nin hem sosyalist ülkelere karşı tutumunun, hem Washington'un müttefikleri de içinde tüm öteki ülkelere karşı davranışının ne denli bencil ve belirsiz olduğuna her gün tanık olduğuna işaret etmekte yarar var. Bu sonuncular, bizim «katkımız» olmaksızın da gerçek durumu görmeye, bunun farkına varmaya başlamışlardır. Onların, orta menzilli Amerikan atom roketlerinin yerleştirilmesinden sonra Avrupa'nın tüm Batı kesiminin Pentagon'un rehinesine dönüştüğü sonucuna varmış olmaları gerekmez mi? Ve rehin, şu basit gerçeğin farkına hala varmış değil midir: *Rehini, gerektiğinde harcamak, kurban etmek için rehin alırlar.* «Kendi bencil çıkarları, dünyaya egemen olma niyetlerini gerçekleştirme peşinde koşan ABD Avrupa'yı feda edip etmemekte acaba bir dakika olsun düşünüyor mu?» sorusuna artık herkeste kesin bir yanıtın oluşmuş olması gerekemez mi?

«Pershing»lerin yerleştirilmesiyle Pentagon yeni bir savaş alanı hazırlamaya başlamıştır. ABD, yeni bir savaşın Okyanus ötesine sıçramaya çağı umuduyla ve hatta Avrupa'nın Batı kesiminin yerle bir edilmesi pahasına sosyalizme karşı Avrupa'da savaşılmaya karar vermiştir. Avrupalılar eninde sonunda şunu açıkça görmeye başlamışlardır: «Stratejik Savunma Girişimi» (SDI) bir nükleer şemsiye olarak, bir savaşta sırf Birleşik Amerika'yı korumayı amaçlıyor. Ama buna rağmen Batı Avrupa gerçek anlamda bir tepki göstermiyor, böyle bir cesareti kendinde bulmuyor. Kendi «bağımsızlığı»nı «EUREKA» planını kabul ederek belirtme

gibi bir silik istek belirtmekle yetiniyor. Ne ki, «EUREKA» projesi «Stratejik Savunma Girişimi»yle boy ölçecek, rekabet edecek durumda ve güçte değildir. Üstelik «Eureka»nın, adı üstünde bir «keşif» olduğu da kuşkuludur.

80'li yılların başında biz, Washington'un değişik manevralarla Batı Avrupa'nın ne denli «disiplinli» olduğunu ölçmeye kalkıştığına tanık olduk. Önce «kredi savaşı» başlatıldı. ABD'nin dayatmaları üzerine Batı Avrupa bankaları sosyalist ülkelere kredi açmaktan vazgeçtiler. Amaç, bu ülkelerin ekonomilerine ellerinden geldiğince daha çok zarar vermektir. Kanımca bundan Avrupa'nın uğradığı manevi kayıp maddi kayıptan çok daha fazla oldu. Bununla birlikte sosyalist ülkelerden bazıları sözkonusu dönem içinde kendi dış borçlarını önemli ölçüde azalttılar. Çekoslovakya ise aynı dönem içinde dış borçlarını ödeyip bu sorunu çözdü. Böylece «kredi savaşı» galipsiz, taçsız sonuçlandı. Sosyalizm, kimilerin beklentilerine rağmen çökmedi.

«Kredi savaşı»nı «teknoloji savaşı» izledi ve savaş boyunca ABD Batılı ortaklarına Doğu Avrupa'ya neleri satabileceklerini ve neleri satamayacaklarını dayattı. Ve ABD'nin bu yeni entrikalarının faturasını yine Batı Avrupa ödemek zorunda kalıyor, çünkü Batı çok önemli pazarları yitiriyor.

Kapitalist komşularımızın ABD'ye giderek artan bağımlılıkları yüzünden kayba uğramalarına, belki için için sevinilebilirdi. Ama biz sevinmiyoruz. Bizim ne dünya ölçüsünde, ne de sınıf karşıtlarımız ve ideolojik hasımlarımız arasında gergin ilişkilerin oluşmasına herhangi bir gereksinimimiz yoktur. Ve gerginliklerin artması ölçüsünde sınırlarımıza daha çok askeri güç ve silah yığılması karşısında, tüm insanlığın önünde duran temel sorunun, yani barış sorununun çözümünü daha da zorlaştıracak bir durumun oluşmasına biz elbette kayıtsız kalamayız.'

Yineliyorum, eğer bugün insanlar ABD'nin politikasını anlamakta zorluk çekiyorsa, bunun başlıca nedeni, bizzat Washington'un kıtamızla ilgili ve hem tarihin, hem de günümüzün gerçeklerini yadsıyan politikasıdır. Aslında ABD kendi kendini fiilen Avrupa'dan yalıtılmaktadır.

Yeni yeni bunalım olaylarının belirmesinde, işsizliğin ve yoksulluğun artmasında bizim hiçbir çıkarımız yoktur. Zira böyle durum ve ortamlar iki kez dünya savaşının patlak vermesine yol açmıştır. Bugün Batı'da böyle durum ve ortamlar göçmen işçilere karşı düşmanlığın körüklenmesi, intikamcılığın, faşist eğilim ve hareketlerin hortlaması için elverişli koşullar yaratıyor. Bütün bunlar, güvenlik açısından gerçek bir tehlike oluşturuyor ve bizde haklı bir tedirginlik ve kaygı uyandırıyor.

Bizim için her şey iyi, karşıtımız için her şey kötü anlayışını gerçekten bir yana bırakmak zorundayız. Bu görev, her iki taraf için de geçerlidir.

Evet, Doğu'da olan pekçok şey Batı'nın hoşuna gitmiyor. Batı'da olan çok şey de Doğu'nun hoşuna gitmiyor. Doğal olarak, Batılı fabrikatörler,

Çekoslovakya'da sanayinin millileştirilmesinden hoşnut değillerdir. Batılılar, gerek 1948, gerekse 1968'de eski düzene dönme umutlarının boşa çıkarılmasından da hayal kırıklığına uğradılar. İdeolojik savaşta, anti-komünistler, insan faaliyetinin bütün alanlarında özgürlük anlayışımıza saldırıyorlar. Biz de, kendi payımıza, Batı'daki bazı şeylerden hiç hazzetmiyoruz. Batı'da, en başta, insanın çalışma hakkı güvence altında değildir. İşsizler ordusunun daha da büyük bir şerrin hizmetine kolayca sunulabileceğini biliyoruz. Batı Avrupalı sanayicilerle devlet adamlarının artan sosyal huzursuzluk karşısında duydukları kaygıyı anlıyoruz. Onlar, halkın yurttaşlık haklarıyla ilgili olarak harekete geçmesinden korkuyorlar. Aynı zamanda, aralarında bazı Sosyalistlerin de bulunduğu bu yöneticiler, silahlanma yarışı ve gözdağı politikasını bir çıkış yolu olarak görüyorlar.

Birçok konuda Batı ile bizim farklı görüşlerimiz var. Çoğunca, bir anlayış birliğine varmak da zor. Ama bu, yalnız bir cinayet değil, aynı zamanda bir intihar anlamına gelen savaşı haklı gösterebilir mi?

Avrupa kıtasında olağanüstü önem taşıyan bir süreç gelişmeye başladı. Bir yandan, ABD ve NATO'nun faaliyetleri, bir nükleer savaş tehdidini eşi görülmedik ölçüde keskinleştirdi. Öte yandan, tam da bu yaklaşım, silahlanma yarışına karşı yığınsal çıkışlara dürttü kazandırdı.

Direşken bir savaşım şunu bir kez daha doğruladı: Emperyalizmin saldırgan ve militarist politikasına karşı direnişin kalesi, Sovyetler Birliği ile öteki sosyalist ülkelerdir. «Kuvvet konumu» politikasını politikanın kuvvetiyle göğüsledik. Sosyalist ülkeler topluluğu, devletlerarası ilişkiler pratiğinde, şaşmaksızın, azimle, militan bir ruhla, nükleer savaş tehdidini ortadan kaldırmaya, bütün dünyada barış ve güvenliği güçlendirmeye, silahsızlanmaya doğru somut adımlar atmaya, uluslararası gerilimi azaltmaya, barış içinde yanyana yaşama ilkelerini ilerletmeye yönelik barışsever bir doğrultu izliyor.

Mihail Gorbaçov'un SBKP Merkez Komitesi Genel Sekreterliğine seçilmesiyle yeni bir aşama başladı. Sovyetler Birliği ile Varşova Antlaşması'nın öbür ülkeleri, Avrupa ve bütün dünyanın gerçeklerine uygun bir dizi girişimde bulundular, bir dizi proje hazırlayıp sundular. Mayıs 1987'de Varşova Antlaşması Politik Danışma Komitesi'nin Berlin'deki toplantısında yine bir dizi öneri getirildi. Sosyalist topluluk, şaşmaksızın stratejik askeri dengeyi en düşük düzeyde tutmaya, silahlı çatışmanın keskinliğini gitgide azaltmaya, yumuşama sürecini canlandırmaya çalışıyor. Sosyalist ülkelerin önerileri, silahsızlanmanın bütün alanlarını, nükleer ve kimyasal kitle kırım silahlarını, ayrıca sıradan silahları da kapsıyor. Bu önlemler uygulanacak olursa, askeri potansiyellerin nicel ve nitel bakımından artması engellenebilir.

Berlin'de kabul edilen «Varşova Antlaşması'na Üye Devletlerin Askeri

Doktrinini Üzerine» başlıklı belge, gerçekten bir Altın Barış Andı'dır. Onun içindeki her söz, öyle anlaşıyor ki, emperyalist politikacılar tehlikeli gözüküyor. Öyle olmasa, Batı'daki yığınsal haberleşme araçları, bu belgeyi sessizlikle geçirir, kendi «demokratik» ülkelerinde kamuoyundan gizlerler miydi?

Varşova Antlaşması üyeleri, askeri doktrinlerinde şunu vurguluyorlar: Bu doktrin, *nükleer olsun, alışılagelmiş olsun, tümüyle savaşı önleme amacı güdüyor*. Bu doktrin, yalnızca savunma amacıyla, silahların ve silahlı kuvvetlerin hacim ve cinsinde akli bir yeterliliğe yöneliktir. NATO ülkelerine sunulan önerinin mantıklılığı buradan geliyor: Her iki blokun askeri doktrinlerini en yüksek düzeyde tartışalım ve mukayese edelim. Kaldı ki, karşılıklı saldırının askeri-teknik olasılığını dıştalama konusunda bir anlaşmaya varmamızı da aslında hiçbir şey engellemiyor. Batı, ne yazık ki, bu öneriye belirgin, akıllıca bir yanıt vermedi.

Bu arada, Sovyetler Birliği ve Varşova Antlaşması ülkelerinin alışılagelmiş silahlarda üstün olduğu yolundaki spekülasyonlar hızlandırıldı. Böyle bir bahaneyle, Bonn'dan daha da sorumsuzca ve tehlikeli bir nitelik taşıyan sözler duyuldu. Sosyalist ülkeler topluluğunun «konvansiyonel silahlarda ağır basması» sürdükçe, nükleer silahlardan arındırılmış bir Avrupa'ya yolu açmanın Federal Almanya ve NATO açısından kabul edilemez olduğu savı öne sürüldü.

Buna karşın, Berlin'deki Politik Danışma Komitesi toplantısında, NATO'cular bir kez daha şuna çağrıldı: Avrupa'da silahlı kuvvetler ve alışılagelmiş silahlar, bir yandan kendi savunmasına yeterli olacak, öte yandan da, her iki tarafı da birbirine sürpriz bir saldırıdan ve genel olarak taarruzu hızlandırmaktan yoksun bırakacak bir düzeye indirilsin.

Bu sözlerin anlamı açık. Bu öneri, ne bir öneri.

NATO'nun nükleer silahı ilk olarak kullanma hakkından vazgeçmemiş olduğunu da unutmamak gerekiyor. Varşova Antlaşması ülkeleri, aynı zamanda, Berlin'de, silahlı saldırıya uğramadıkça, herhangi bir devlete ya da devletler ittifakına karşı hiçbir zaman ve hiçbir biçimde askeri harekâta geçmeyecekleri yolundaki kararlılıklarını bir kez daha vurguladılar. Varşova Antlaşması üyeleri bir kez daha şunu ilan ettiler: Sosyalist ülkeler asla nükleer silahı ilk kullanan ülke olmayacaklardır. Varşova Antlaşması üyeleri, hiçbir devlet ya da halkı kendi düşmanları olarak görmemektedirler.

Çekoslovakya, Münih'teki satışı örgütleyip faşizmi İkinci Dünya Savaşını başlatmaya teşvik edenlerin dikkatini tarihin derslerine çekme hakkını kendinde buluyor. Aynı şekilde, onların bugünkü mirasçıları da, ölümcül tehlikeyi ortak yurdumuzdan, evimizden uzaklaştırmak için hiçbir şey yapmıyorlar. Onlar, geleceğe olan güvenlerini gözdağına, nükleer caydırıcılığa dayandırmak istiyorlar. 1938'de Batılı müttefiklerin kendilerine

ihamet edeceğine Çekoslovakya halkları nasıl inanamadıysa, böylesi de akıllı insanların inanabileceği bir şey değildir. Ama ne yapalım ki, ihanet gerçekleşti.

Çeklerle Slovakların gereğinden fazla bir ısrar ve inatla Münih'i hatırlattıkları izlenimi uyandırabilir. Ama başka türlü hareket etmeye hakkımız yok. *Her şey bir yana, Batı ile Hitler arasındaki pazarlık ve satış, yalnız bize değil, bütün insanlığa bir uyarıydı. Bu satış, burjuva dış politikasının felaketle sonuçlanan bir krizini simgeliyordu.* Fransız ve Britanya kapitalist devletlerinin sınıfsal çıkarları, onları Çekoslovak burjuva devletine ihanet etmeye götürdü. Bundan ötürü, sıradan insanların, bütün bir halkın, halkların yaşamları için yüksek bir paha ödemek zorunda kaldıkları büyük sermayenin bencilliği ve suçlarına herkesin dikkatini çekmek, bizim boynumuzun borcudur. ABD sermayesinin Avrupa ile ilişkilerinde daha farklı davranacağını sanmak için herhangi bir neden var mı?

Birçok Batı Avrupa ülkesinin yönetimi, çok değil, bir süre öncesine dek sömürgeciydiler. Gerçi sömürü değişik biçimlerde sürüyor, ama sömürgeciliğin iktidar ve şaşaası, görkemi tarihe karışmış, sömürge imparatorluklarının eski merkezleri, birer orta boy ya da küçük ülke durumuna düşmüşlerdir. Elbette bu bazı ekonomik zorluklara ve psikolojik komplekslere yol açıyor. İstikrarsız bir durumda ABD'ye bağımlılık da buna eklenince, Batı Avrupa devletleri arasında birliğin yokluğundan ABD yararlanıyor, bu zorluk ve kompleksler kendini daha açık biçimde gösteriyor. Ama yeni bağımsızlığına kavuşmuş halklara karşı silaha başvurmayı haklı çıkarmaya kalkışırken, yeni sömürgeci çıkarları zikretmelerinin kabul edilebilir bir yana var mı?

İkinci Dünya Savaşı'nın deneyimi, insanları haklı olarak daha dikkatli ve elbette daha uyanık olmaya zorluyor. Ortak evimizde komşunun yerine ne olduğu konusunda kayıtsız kalamayız. Çekoslovakya'nın kapı komşusu Bavyera'da silah fabrikaları, eski bir deyimle, yine «zafer uğruna tam istim» çalışıyorsa, buna omuz silkip geçemeyiz. Sermayenin sosyalizme karşı vermeye hazırlandığı savaşta «zafer uğruna tam istim» makineleri çalışan, işte tam da bu karaünlü ve aşırı gerici askeri-sanayi kompleksinin fabrikalarıdır. Batı Almanya'da bize kaygı veren bir başka şey, intikamcılarla flört politikasıdır. Bu politikada, gitgide militarist etkiler ağır basıyor. Tarihin saldırı mahkum ettiği Nürnberg duruşmalarını herhalde bazı çevreler iyi hatırlayacaklardır.

Dünyanın bir yıkım tehlikesiyle karşı karşıya olduğunu sabırla açıklamalıyız. Batı, bu tehlikeyi kasıtlı olarak küçümsüyor. Ama, sosyalist ülkelerde de, günlük yaşamın istikrarına alışagelmış insanlar arasında böyle bir tehlikenin trajik sonuçları olabileceğini kabul etmek istemeyenler var. *Bana kalırsa, dünyanın bölünmezliğini, dünyanın geleceği konusunda ortak sorumluluğumuz olduğunu hiç durmadan vurgulamalıyız. Herkes*

bunu anlamalıdır. Biz bunu anladık. Ama bu sayede başkaları üzerinde zafer kazanmış duruma gelmedik. İnsanları ikna etmeli, onları yeni politik düşünce temeline dayalı uluslararası politikanın saflarına kazanmalıyız. Değişik sistemlerin barış içinde yanyana yaşamasının başlangıcı yeni bir çığır, insanlığın kurtuluşu çağını açmalıdır.

Yeni politik düşünce, kısır döngüden çıkış yolunu aramanın nesnel sonucudur. *Alışlagelmiş, ama asla gerçeğe yanıt vermeyen eski, mekanik formüller bugün artık kullanılamaz. İki sosyal-ekonomik sistem arasındaki sınıfsal uzlaşmaz çelişki, genel insani yönün sınıfsal üzerinde önceliği olan bir çelişki niteliğine gelişmiştir. Ama bunu kabul etmekle ilkesel konumlarımızı bir yana bırakmış olmuyoruz. Sınıflar ve sosyal bakımdan farklı devlet sistemleri varoldukça, sınıf mücadelesi sürecektir. Ama bir savaşa asla izin verilmemelidir. Biz sosyalist toplumsal sistemin üstünlüğünü kanıtlamak için savaşı hiçbir zaman bir araç saymadık ve sayamayız. Barışçıl rekabet içinde sosyal gerçeği doğrulamak, bizim ilkimizdir, ilkemiz olmaya devam edecektir.*

Yeni politik düşünce, günümüz diyalektiğinin Marksist-Leninist yanıtı olarak çıkabilirdi ve nesnel olarak çıkmak zorundaydı da. Bugünkü durumun yeni olan yanı, nükleer bir çağda yaşamamız ve Avrupa'da çıkacak bir savaşın dünyayı yokedeceği gerçeğidir.

Doğu ile Batı arasında oluşan stratejik askeri dengenin belirleyici tarihsel rolü vardır. Ama bu denge mutlaklaştırılmamalıdır. Eğer bu denge, bu eşitlik çok yüksek bir düzeye ulaşırsa, oynadığı rol, şimdiye kadar hâlâ değişmemişse bile, değişebilir. Burada, olumlu bir etmen, belirli ölçüde başına buyruk ve denetlenemez olumsuz bir etmene dönüşebilir. Bu da, bir savaşın patlak vermesine yol açabilir. Bundan ötürü, biz yalnızca genel olarak bir stratejik askeri denge istemekle kalmıyoruz, aynı zamanda bu dengeyi olabildiğince en alt düzeyde sağlamaya çalışıyoruz.

İnsanlığın kurtuluşu için ön saflarda mücadele eden komünistler, yeni politik düşünceyi de ilk kabul eden kimseler oluyorlar. Bu, en yüce bir insani görevdir. Yeni düşünceyi ilk benimseyen komünistler oluyor, çünkü nükleer çağ öncesinde de savaş düşüncesi komünistlere yabancıydı. Bunun da derinlerde yatan bir nedeni var: Çünkü barış ve daha iyi bir gelecek, yalnız işçi sınıfı için değil, bütün emekçiler için, hareketimizin daha başladığı andan bu yana hep komünistlerin programı olagelmıştır.

Kapitalist dünyadaki yöneticiler, burjuva devletlerinin politikacıları da yeni düşünceyi kabul etmek durumunda kalacaklardır. Şimdiye kadar sosyalizme karşı bütün silahlı saldırıları başlatan emperyalizm olmuştur. Pentagon'un bilgisayarların «komutası altındaki» savaş planlarının Batı için bir intihar demek olduğunu en saldırgan gerici güçler hâlâ kavrayabilmiş değillerdir. Başka bir deyişle, miadı dolmuş kalıplara saplanıp kalmak, dogmatizmin en berbadı olmakla kalmıyor ve günümüz koşullarında

bu, aynı zamanda, doğrudan insanlığa karşı da işlenmiş bir suç oluyor. Bu, en başta Avrupa için geçerlidir.

1987 yılı ilkbaharında Prag'ı ziyareti sırasında Mihail Gorbacov soruyu şöyle koydu ortaya: «Avrupa'da değilse, peki nerede yeni politik düşüncenin yolunu açmanın zamanı geldi? Yanıt besbelli: Elbette, buna en çok hazırlanmış olan Avrupa'dır.

Yeni düşünce, nükleer silahsızlanma ve barış için mücadelenin başını komünistlerin çekmesi gerektiği sonucuna bizi getirmiş bulunuyor. Bu bilinç, görevimize lâyık olabilmek için, bizi elimizden gelen her şeyi yapmaya zorluyor. ÇKP'nin 17'inci Kongresi, Çekoslovakya'nın sosyal-ekonomik gelişmesini hızlandırmak için önümüze büyük ve karmaşık görevler koyuyor. Sovyet komünistlerinin örneğini izleyerek, sosyalist toplumumuzun her alanında yeniden düzenlemeye geçiyoruz. Faaliyetlerimizin büyük bir anlam ve önemi vardır. Bunlar bizim taahhüdümüzün, ahlakımızın birer ifadesidir. Biz Çekoslovakya komünistleri, yeryüzünde daha iyi bir yaşam oluşturmaya, inşa yeteneğimizi iyileştirmeye, bugünkü ve gelecek kuşakların mutluluğunu güvence altına almaya çalışıyoruz. Buraya bizi doğrudan götüren, dümdüz, asfalt gibi bir yol yok. Sorumlu görevler, özverili çabayı, disiplin, düzen, doğru yolu seçtiğimiz konusunda sağlam bir tıncı gerektiriyor.

Uluslararası düzeyde, bu amaçlara adım adım erişmek için, bütün sosyalist devletlerle ve bizimle işbirliği yapmaya hazır herkesle ortaklaşa hareket edeceğiz. Nükleer ve öteki yığınsal kırım silahlarının 2.000 yılına kadar toptan tasfiyesi, orta menzilli Sovyet ve Amerikan füzelerinin Avrupa'dan bir an önce kaldırılması yolundaki Sovyet önerilerini destekliyoruz. Varşova Antlaşması'na üye devletlerin barış önerilerinin gerçekleştirilmesi için sürekli çaba gösteriyoruz. Balkanlarda, İskandinavya ve Orta Avrupa'da nükleer silahlardan arındırılmış bölgeler oluşturma çabalarını selamlıyoruz. NATO ile Varşova Antlaşması Örgütü'nü ayıran sınırın her iki tarafında, Federal Almanya, Alman Demokratik Cumhuriyeti ve Çekoslovakya'da nükleer silahsız bir koridor kurulması için Almanya Sosyalist Birlik Partisi ile Alman Sosyal Demokrat Partisi'nin önerisine Çekoslovakya Komünist Partisi Ekim 1986'da katıldı. Bizim projemiz, bu bölgede silahlı kuvvetler bulunduran bütün hükümetlere bir an önce nükleer silahlardan arındırılmış bir koridor oluşturulması için görüşmelere başlama çağrısını içeriyor. Nisan 1987'de Çekoslovakya ve Demokratik Almanya hükümetleri, Federal Almanya hükümetine bu konuyu gecikmeksizin görüşme önerisinde bulundular.

Helsinki Sonuç Belgesi'ni imzalayan bütün devletler arasında karşılıklı yarara dayalı ekonomik ilişkilerin gelişmesini genel Avrupa sürecinin olağanüstü önemli bir parçası sayıyoruz. Avrupa'da Güvenlik ve İşbirliği Konferansı, geçmişte bu sorunları ele almadı. Bunun doğru bir tutum olmadığı kanısındayız. Bundan ötürü, Çekoslovakya, ticari ve ekonomik

alanlarda elverişli olanak ve perspektifleri görüşmek üzere, Prag'da bir ekonomik forumun toplanmasını önerdi. Avrupa devletleri arasında iş ilişkilerinin iyileşmesinin olumlu bir politik sonucu olacağına inanıyoruz.

Özetlersek, şunu vurgulamamız gerekiyor: Çekoslovakya, Varşova Antlaşması üyelerinin bütün ortak girişimlerine yaratıcı biçimde katılmıştır. *Sosyalist ülkeler topluluğunun dış politika doğrultusunu, biz yeni politik düşüncüyü bütün insanlığın yararına özveriyle yaşama geçirmenin bir göstergesi olarak değerlendiriyoruz.*

Sovyetler Birliği'nde partinin yönetimi altındaki dönüşümler, SBKP 27'inci Kongresi'nin kararları, Mihail Gorbaçov'un kişisel katkıları ve Moskova'dan yankılanan barış çağrısı, bütün bunlar, Çek ve Slovak halklarının İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra doğru seçimi yaptıklarına ilişkin inancımızı güçlendiriyor. Onlar sosyalizm, barış, demokrasi ve özgürlük yolunu seçtiler. Sadık müttefikimiz Sovyetler Birliği ile birlikte omuz omuza yürüyoruz. Ulusal varlık ve egemenliğimizin güvencesi budur. Bizim seçimimiz böyledir. Ne kurnazca vaatler, ne de tehditler bu doğru yoldan bizi ayıramaz.

Varşova Antlaşması ülkeleri Politik Danışma Komitesi'nin Berlin'de kabul ettiği belgeler bütünüyle şunu doğruluyor: *Barış ve silahsızlanma, sosyalizmin en yüce amacıdır. İyiniyetli bütün insanlarla birlikte, barışı, uluslararası güvenlik ve işbirliğini güçlendirmek için, elimizden gelen her şeyi yapmaya çalışıyoruz. Felaketi önlemek olanaklıdır.*

Çekoslovakya Sosyalist Cumhuriyeti, ortak Avrupa evimizi daima güvenlik içinde ve insana yaraşır bir yer yapmaya katkıda bulunmak için kesinkes karardır. Biz, insanlar, halklar ve ülkeler arasında iyi ilişkilerin gelişmesine, eski kalıplara başvurmada bunu gerçekleştirme yollarının aranmasına katkıda bulunmaya niyetliyiz. Biz emeğimizin, aklımız, teknik ve sanatımızın, Avrupalıların birlikte kurduğu evin temelini güçlendirmesini istiyoruz. Kitamızın yaşamı, bütün devletler arasında yapıcı iyi komşuluk ilişkileri temeline dayanacaktır.

Caydırıcılık «teori»si, yerini güven ve geniş işbirliği uygulamasına bırakmalıdır. Kitamızın insanların ortak bir Avrupa mezarına asla yuvarlanmaması için, kesin bir kararlılık ve iyimserlikle, ortak Avrupa evini birlikte kurmaya çalışacağız.

Uygarlığı kurtarmanın politik temelleri

Nükleer tehdit, günümüz uygarlığının yazgısı konusunda geniş kamuoyu çevrelerinde birçok tartışmalara yolaçtı. Nükleer bir savaşın başlatılması durumunda uygarlığın yokolmasının olanaklı, hatta kaçınılmaz olduğu, saygın bilim adamlarının yetkili araştırmalarında inandırıcı bir biçimde gösteriliyor. Bu araştırmalar politik düşünce üzerinde büyük bir etkide bulunarak, uyarıcı bir rol oynuyorlar.

Bunun yanı sıra, uygarlığı kurtarmanın yollarını bulma çabaları sürüyor. Nükleer tehlikenin artma eğilimini kırabilecek ve zorbalığın kaldırıldığı dünyayı kurmaya yönelişi gerçekleştirebilecek, uygarlığın korunmasını sağlayabilecek güçler ortaya çıkıyor. SBKP 27. Kongresi'nin getirdiği görüşler, nükleer güç sahibi bir devlet olan Sovyetler Birliği'nin yapıcı, barışçı konumu, günümüzde ve öngörülebilir gelecekte olanaklı ve gerekli olanı araştırmanın bu yönüne güçlü bir ivme kazandırdı.

Uygarlığın perspektif gelişme diyalektiğine ve insanlığın üzerine çöken tehlikeyi nötralize etme olanaklarının açıklanmasına ilişkin kimi sorunlar, aynı şekilde sınıf savaşımının Marksist teorisi için buradan çıkarılabilecek sonuçlar, derginin Genel Teorik Sorunlar Komisyonu tarafından kurulan uluslararası araştırma grubunca ele alındı. Aşağıda söz konusu tartışmanın sonuçları dile getiriliyor.

ATOMSUZ DÜNYA KONSEPTİ

Nükleer devletlerin birbirlerini (kendileriyle birlikte uygarlığı da) yokedebilecek duruma gelmeleri, dünya arenasındaki karşılıklı savaşımı, tanınamayacak bir biçimde değiştirdi. Bundan yarım yüzyıl önce savaşan devletler hangi canavarca ve barbarca yöntemlere başvurmuş olurlarsa olsunlar, insanlığın yaşamı güvence altındaydı. Şimdi ise, nükleer-uzay yüzyılına girilmesiyle, bu güvence ortadan kalkmış bulunuyor. Yaşamda kalma sorunu her halk için, egemen sınıflar da içinde, çağdaş toplumun tüm sınıfları için belirleyici sorun durumuna geldi. İnsanlığın bulunduğu nükleer uçuşun kenarında daha uzun zaman ayakta kalabileceği konusunda güvence verilemez. Uygarlığın varlığı barıştan yana politik iradeye bağlıdır.

Bu sorunun askersel-teknik çözümü yoktur. Bir savaş durumunda nükleer ölümden insanları hiçbir sığınak ve savunma sistemi kurtaramaz. Bu nedenle, günümüz koşullarında olanaklı tek çıkar yol politiktir: devletlerin barış içinde yan yana yaşamalarına giden yoldur.

Emperyalist ülkelerdeki egemen çevreler kritik hat üzerinde bir tür "ara" politik konum, intihar anlamına geleceğinin şu ya da bu biçimde

bilincinde oldukları global savaş ile barış içinde yan yana yaşama arasında bir konum almak istiyorlar. Bu çevreler, öncü teknolojiye dayalı «sınırlı» savaşların ya da «yıldız» savaşlarının, her ikisine de alternatif olabileceği hayallerinden vazgeçemediler. Silahlanma yarışını tırmandırarak, bu savaşların hazırlıklarını yürütüyorlar. Dünya savaşı tehlikesi, bu arada başlatma niyeti olmadan, her hangi bir uluslararası bunalım nedeniyle birden ve bir daha söndürülemez bir biçimde patlak verebilecek savaş tehlikesi artıyor. NATO «oyunlarında» nükleer devletler arasında yalnız geleneksel silahlarla yürütülen çatışmalar, yeryüzünde nükleer felakete kısa süreli (örneğin 1983 manevralarında altı günlük) bir geçiş olarak ele alınıyor.

Karşılıklı askersel denge düzeyinin, karşılıklı güvenlik ve eşitlik temelinde düşürülmesi, kuşkusuz, stratejik istikrarı artıracaktır. Ama bu, uygarlığın yaşamda kalmasını güvence altına almak için yeterli değildir. Şu bilimsel veri gerçeği yansıtıyor: Birikmiş bulunan nükleer potansiyelin toplam gücünün yüzde birinden azının kullanılması bile, dünyamızdaki yaşam için gerekli iklim ve çevre açısından yıkıcı sonuçlara, «nükleer kışa» yolaçacaktır. *Demek ki, nükleer silahtan tamamen vazgeçmek ve nükleer silahların 2.000 yılına kadar aşamalı olarak ortadan kaldırılmasına ilişkin Sovyet planında öngörüldüğü gibi, bu tür silah yapımının her tarafta kanallarını tıkmak gereklidir.*

Ama nükleer silahların stratejik dengeden çıkarılması, nükleer olmayan savaşlar için alanı genişletmeyecek mi? Tam nükleer silahsızlanma fikrini torpillemeyecek mi? Söz konusu planın taraftarlarına böyle sorular yöneltiliyor.

Bu gibi kuşklar, nükleer silahsızlanmanın, sözde savaş yürütmenin yalnız yöntem ve araçlarına ilişkin olacağını, uygarlığın bu en eski kurumunun kendisine dokunmayacağını sanan yanlış tahminlerden kaynaklanıyor. Oysa nükleer silahların yok edilmesi yalnız insanlığın yaşamını tehdit eden savaş tehlikesini ortadan kaldırmakla kalmayacak, aynı zamanda genel olarak askersel gücün uluslararası ilişkilerin pratiğinden çıkarılmasının yolunu da açacaktır.

Varşova Antlaşması üyesi ülkelerin en üst düzeydeki yöneticileri 28–29 Mayıs 1987 günleri Berlin’de yeni düşünce tarzı temelinde, savaş, barış ve silahsızlanma sorunlarına, yeni tür yaklaşıma dayalı yeni bir barışçı girişimde bulundular. Bu ülkelerin yöneticileri, «ne nükleer ne de geleneksel savaşa izin vermeme görevine hizmet eden» ⁽¹⁾ «Varşova Antlaşması üyesi devletlerin askersel doktrini üzerine» belge imzaladılar. Sosyalist toplum ülkelerinin askersel doktrini «savunma niteliği taşımakta, askersel güçler dengesini elden geldiğince daha alt düzeyde koruma

(1) Pravda, 30 Mayıs 1987.

gereğinden, askersel potansiyellerin savunma için gerekli yeterlilik düzeyine dek azaltılmasının uygun olacağından hareket etmektedir». ⁽²⁾

Söz konusu olan tarihte bugüne kadar olduğu gibi, savaşlar arasında geçici bir durum olmayacak olan atomsız bir dünyanın kurulmasıdır. 17. yüzyıldan başlayarak, her yarım yüzyılda bir savaş yangını, zamanın neredeyse bütün büyük devletlerini sarmıştır. Onüçyüzlük savaşı (1618–1648), İspanya'nın mirası için savaş (1701–1714), Yediyüzlük savaşı (1756–1763), devrimci Fransa ve Napoleon savaşı (1792–1814) böyle savaşlar olmuştur. Ardından, 1853–1870 yılları arasında, ayrı ayrı büyük devletler ya da onların oluşturduğu gruplar arasında silahlı çatışmalar birbirini izlemiştir. Emperyalizm koşullarında büyük çaptaki savaşlar daha kapsamlı olmuş, bu savaşlar arasındaki mesafe kısalmış, bölgesel çatışmalar sıklaşmıştır. Birinci Dünya Savaşı'na (1914–1918) dünya devletlerinin yarısından fazlası katılmıştır. İkinci Dünya Savaşı'na (1939–1945) ise altı ülkenin dışında, fiilen tüm devletler katılmıştır. İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki savaşlarda 20 milyonun üstünde insan ölmüştür.

Dünyayı korumaktan da öte, dünyamızı bir daha savaşların patlak veremeyeceği bir biçimde değiştirilmesi görevini çözmek, insanlığın üzerine çökmüş olan ölüm tehlikesi karşısında zorunlu olmuştur. Nükleer silahın ortadan kaldırılması *uygarlığı hümanist bir ülkü olan ebedi barışı, savaşlarla kesilmeyen, tüm halklar için demokratik ve adil barışı gerçekleştirmeye yoluna götürecektir.*

TEORİK TUZAK

Burjuva teorik düşüncesi uygarlığın yaşamda kalmasını sağlama sorununa çözümü, örneğin, «silahlı barış» doktrinini nükleer çağın tehlikelerine uygun hale getirmek üzere gözden geçirme yolunda aramaktadır. Bu doktrinin temelinde, devletlerin güvenliğinin askersel güçlerine ve savaşa hazır olmalarına bağlı olduğuna ilişkin eski iddia yatmaktadır. Oysa tarihsel deneyim, güce belbağlamanın güvenliği sağlayamadığını göstermiştir. Tersine, uluslararası tartışmalı sorunların çözümünde sağduyunun yerini kaba kuvvetin aldığı durumlarda ulusların yaşamı tehdit altına girmiştir. Tarihçilerin hesaplamalarına göre, bugün artık varlığını yitirmiş olan devletlerin yaklaşık onda dokuzu, silahlı çatışmalar sonucunda yokolmuştur.

Nükleer çağda, etkin korumanın olanaksız olduğu mutlak silah ortaya çıkmıştır. Bu durum, bundan kırk yılı aşkın bir süre önce başlarında B. Brodie'nin bulunduğu ⁽³⁾ Amerikalı savaş stratejisi araştırmacılarının

⁽²⁾ Varşova Antlaşması üyesi devletlerin Politik Danışma Toplantısı Bildirisi, Pravda, 30 Mayıs 1987.

⁽³⁾ Bak: Bernard Brodie, ed. The Absolute Weapon: Atomic Power and World Order. New York, 1946, p. 76.

ileri sürdüğü «savaşa karşı nükleer caydırıcılık» konsepti için çıkış noktası olarak kabul edilmektedir. Bu konsept, nükleer silaha sahip devletler arasında barış sorununu çözme iddiasındadır. Savaşlara yolaçan dünya düzeni herhangi bir biçimde değiştirilinceye kadarki tüm dönemde, savaş yürütmek değil de, kaçınılmaz karşı vuruş tehdidiyle savaştan caydırmak, bu devletlerin askersel işlevi ilan edilmektedir.

Bu konsept ile nükleer çağ öncesinin «silahlı barış» doktrininin mantığı arasında farklılık gözlenmektedir. Söz konusu konseptte, nükleer gücün savaşta üstün gelmek için elverişli olmadığı kabul edilmektedir. Bununla birlikte, «caydırıcılık» konsepti hala geleneksel militarist mantığı izlemektedir. Nükleer gücü, devlete tehdit yoluyla uluslararası arenada kendi amaçlarına ulaşmanın politik aracı olarak görmektedir.

Yeni (savaşın kabul edilememesi) ve eski (savaşa hazır olunması ve güç kullanımıyla tehdit edilmesi) olmak üzere, birbirini dışlayan iki mantığın tek bir teorinin çerçevesi içinde birleştirilmesi, çözümü olanaksız çelişkiler yaratmaktadır. Söz konusu konsept nükleer devletlerin insanlığı yoketmenin mekanizmasını iyileştirmelerini ... üstelik, bu mekanizmayı harekete geçirme olasılığını azaltmak için iyileştirmelerini öngörmektedir. Ama felaketten kaçınılabileceği konusunda güvence vermemektedir. Savaşın sonuçları karşısındaki korkunun reel temellere dayanması için, nükleer silah kullanmaya hazır olunması salık verilmektedir. Ve aynı zamanda, bu tür silah kullanmanın, kendini de yıkımın içine atma anlamına geleceği konusunda uyarılar duyulmaktadır.

«Caydırıcılık» konsepti nükleer tehditten kurtulmanın herhangi bir çıkış yolunu göstermemektedir. Tersine, savaş güçlerinin ve silahlanma yarışının artışı teşvik etmektedir. «Caydırıcılık» konseptine uyularak, ulusal güvenlik sağlanamaz. Nükleer silahı ortadan kaldırmadan, bu tür silaha sahip devletler yalnız karşılıklı tehdit durumunu koruyabilirler. Üstelik söz konusu olan, bütün öteki ülkeler için de ölüm tehdididir. Şöyle ki, uygarlığın ve her halkın yaşamsal çıkarları *yalnız geleneksel militarist düşünce tarzından değil, aynı zamanda onun devamcısı olan ve askersel-teknik araçlarla savaştan caydırmaya dayalı bulunan nükleer-stratejik düşünce tarzından da vazgeçilmesini gerektirmektedir.*

Nükleer devletlerin politikası, «caydırıcılık» kategorileriyle yorumlanmaya çalışıldığında, aldatıcı bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Sorun, sanki ABD «savunma konumunu» koruyormuş ya da iki «süper devlet» birbirini savaştan caydırıyormuş gibi gösterilmektedir. Oysa emperyalizmin saldırgan çevrelerinin politik düşünce tarzını hiç de «savaşı caydırma» istemi belirlememektedir. Tersine, bu düşünce tarzı, askersel-teknik ilerleme yoluyla stratejik üstünlüğü sağlamanın olanaklığı olduğu hayalleriyle beslenmektedir. Pentagon, böyle bir olanağın bulunduğu, en azından teorik planda inanmakta ve yeni yeni silahlar geliştirmektedir. Reagan'ın Reykjavik'de anlaşmaya varılmasını engelleyen nükleer-stratejik silahlarla

uzay silahlarını birbirinden «ayırma» konsepti, bu inançtan kaynaklanmaktadır. Bu planın ardında, «yıldız savaşları» hazırlıkları için elini serbest tutma isteği yatmaktadır.

POLİTİKANIN ARAÇLARI VE AMAÇLARI

Hükümetlerin, partilerin ve toplumsal hareketlerin uluslararası sorunların değerlendirilmesine ve çözümünde kılavuz edinmesi gereken *yeni politik düşünce tarzı olmadan, genel barış sağlanamaz*. Nükleer savaşa hiçbir koşulda izin verilemeyeceği bilincinden kaynaklanan bu düşünce tarzı, nükleer savaş tehlikesinin tamamen ortadan kaldırılmasına ve devletlerin barış içinde yan yana yaşamasının güvencesini sağlamaya yöneliktir. Ardıcıl gelişme içindeki bu düşünce tarzı uluslararası ilişkilerde, güvenlik zararına zorlayıcı araçlara başvurulmasından genel olarak vazgeçilmesini öngörmektedir.

Bu tür bir vazgeçme, güce güçle yanıt vermemek gibi, tek yanlı pasifist konumlarla eş anlamlı değildir. Ve tüm tarafların kendi ordularını ve silahlarını savunma için yeterli olan, ama saldırı savaşı yürütme olanağını ortadan kaldıran asgari düzeyle, karşılıklı olarak bizzat sınırlamalarına dayanmaktadır.

Zorbalıksız eylem biçimine geçişi sağlamak, uluslararası arenadaki sınıf savaşımının ivedi sorunudur. Dünya politikasına yeni bakış açısı ile geleceksel ama ömrünü yaşamış bakış açısı arasındaki çatışmanın ardında, *nükleer yüzyılın gerçekleri ile emperyalizmin tam da zorbalık araçlarına başvurarak ulaşabileceğini sandığı saldırgan amaçlar arasındaki çatışmanın yattığını görmek gereklidir*.

Yeni politik düşünce tarzının eksikliği günümüzde özellikle emperyalist egemenlik merkezlerinde, en başta da ABD'de hissedilmektedir. *Atomsuz dünyayı kurmanın önündeki başlıca engel, Washington'un yayımlacılık politikasına bağlılığıdır*. ABD Norwich Üniversitesinden profesör E. Bottome, örneğin, şunları yazmaktadır: «Silahlanma yarışını denetim altına almak, ardından da geriye doğru döndürmek, ancak Amerikanın dış politikasının amaçlarında ve bu politikanın uygulanmasında kullanılan araçlarda değişikliği dayatmakla olanaklıdır». ⁽⁴⁾

Emperyalist devletlerin saldırgan, neoglobalist politikası, *son hesapta devletin en yüksek çıkarı olan kendi güvenliğini sağlama göreviyle uyumsuzluk içindedir*. Silahlanma yarışı ne kadar çok tırmandırılırsa, güce dayalı saldırı politikasıyla gerçek güvenlik arasında seçim yapma gereği de o kadar ivedi olmaktadır.

(4) Edgar Bottome. The Balance of Terror. Boston, 1986, p. 242.

Politikanın araçlarını, amaçları belirlemektedir. Barış taraftarları nükleer çağda her ülkede uluslararası güvenlik, savaştan vazgeçme ve silahsızlanma politikalarının ağır basmasından yanadırlar.

SAVAŞ VE DEVLET

Uygarlığın yaşamda kalması sorunu, teorik planda devlet sorunuyla bağlıdır. Devletin karakteristik belirtilerinden biri, her zaman, dış yönelik güçte içinde, örgütlü güce başvurulması olmuştur. Bu da silahlı kuvvetlerde ifadesini bulmaktadır. Savaşa karşı maddi güvence, devletin askersel işlevinin azaltılmasıyla, politik kurum olarak militarizmin giderilmesi ve onu destekleyen askersel-sanayi kompleksinin dağıtılmasıyla sağlanabilir. Şöyle ki, uygarlığı kurtarma savaşımının nesnesi olarak yalnız devletin dış politikası değil, aynı zamanda onun savaşın hazırlanması ve yürütülmesiyle ilgili yapıları da ortaya çıkmaktadır.

İlkel olarak, militarizm olmadan kapitalizm varolabilir mi? Bu soru üzerinde daha 19. yüzyılda burjuva politik ekonomisinin Manchester ekolünden pasifistler kafa yormuşlardır. Bir istisna olarak bu olasılık, tarihte görülmüştür. Örneğin, Kostarika, bir neslin yaşamı boyunca, 1948'den 70'li yılların sonunda dek, ordusuz bir devlet olarak varlığını sürdürmüştür. Ama emperyalizm dünyasında devletin askersel işlevinin artması ve askersel-sanayi kompleksinin yaşamın tüm alanları üzerindeki etkisinin artması eğilimi ağır basmaktadır. Ancak yine de, böyle bir eğilim yazgısal olarak kaçınılmaz değildir ve ülke içindeki, bu arada bizzat egemen sınıf içindeki ve uluslararası arenadaki savaşımın gidişatı bu eğilimi etkilemektedir. Militarizmi gemleme ve giderme görevi, reel olarak gerçekleştirilebilir bir görevdir.

Günümüzde kapitalist düzen tarafından yaratılan tehlikeleri önleme ve bu düzenin saldırgan doğasının su yüzüne çıkmasına izin vermeme zorunluluğu belirlemiştir. Reel sosyalizm, savaşın önlenmesinden yana çıkan demokratik hareketler, sınıfsal ve antiemperyalist savaşım, böyle bir rol oynamaktadır. Kapitalist sınıfta, militarizme karşı tutum konusundaki çelişkiler de buna yardımcı olmaktadır. *Halkların barış istemi, insanlığın yaşamda kalmak için gösterdiği temel çabalar güvenli bir uluslararası güvenlik sistemine dönüşebilir. Bütün dünya topluluğunu kapsayacak böyle bir güvenlik sistemi küçük ve büyük tüm devletlerin askersel, politik, ekonomik ve hümaniter bütün alanlardaki meşru çıkarlarını güvence altına alabilir. Bunun örneğini, ulusların, devletlerin çıkarlarıyla genel olarak insanlığın çıkarlarının en iyi uyumunu bulmayı sağlayan uluslararası mekanizmalarda ve kuruluşlarda görebiliriz. (Birleşmiş Milletler Örgütü, Bağlantısızlar Hareketi, atomsuz bölgeler oluşturulması, uluslararası çatışmalı sorunların politik yöntemlerle çözüme kavuşturulması konularındaki devletler gruplarının girişimleri vb.)*

Savaş ve barış sorunlarının egemen devletlerin yetkisinde olduğu sürece insanlığın karşı karşıya bulunduğu tehlikeyi gidermenin olanaksız olduğu yolunda görüşler ileri sürülmektedir. Bugünkü dünya düzeninin, silahlı kuvvetleri ve nükleer gücü harekete geçirme yetkisinin «dünya hükümetine» verileceği bir düzenle değiştirme tavsiyelerinde bulunmaktadır. Böyle bir hükümetin, nükleer silahları ve öteki yığınsal kırım silahlarını kullanma gerekçesi olmayacağı söylenmektedir. Uluslararası asayişin korumak için güce başvurma gereği geçerliliğini korusa bile, eninde sonunda güce başvurma araçları ile politik amaçlar arasında rasyonel bir orantının yeniden sağlanabileceği ileri sürülmektedir. Böylece genellikle her türden savaşlar giderilmiş olmasa bile, insanlığın yokolma tehlikesinden uzak tutulabileceği iddia edilmektedir. ⁽⁵⁾

Ama insanlığın nükleer tehditten kurtarılması ulusal devletten dünya devletine geçiş koşuluna bağlamak doğru olacak mıdır? *Uygarlığın aktif yaşamda kalabilmesinin günümüzdeki zorunlu temel dayanağı, egemen devletler dünyasıdır, bunların barış içinde yan yana yaşamasıdır.* Bu dünya, ulusların yazgılarını belirlemesi ve her halkın politik bağımsızlığını kazanması, kendi toplumsal gelişmesinin yollarını ve biçimlerini seçmesi yönündeki nesnel eğilimin bir sonucudur. Bu dünya, iki sosyal-ekonomik dünya sistemi olan kapitalizm ile sosyalizm arasında, bir dizi kuşağın yaşamı boyunca süren uzun vadeli bir kavganın ve karşılıklı etkileşimin tarihsel olarak kaçınılmaz sonucudur. Kuşkusuz, egemen uluslar dünyası uygarlığın ebedi dayanağı değildir. Uzak geleceğin herhangi bir aşamasında bu devletler bütünsel bir insanlık topluluğunda kaynaşabilirler. Ama bunun için gerekli koşullar, yalnız tüm ülkelerin sosyalizme geçtiği ⁽⁶⁾ ve aralarındaki bağların tam olarak geliştiği aşamada oluşacaktır.

«Dünya hükümeti» görüşünün taraftarları «barış» ve «bağımsızlık», «uluslararası güvenlik» ve «ulusal güvenlik» kategorilerinin emperyalizm koşullarında içine girdikleri çelişkinin bilincine varmakta ve bu çelişkiyi gidermeye çalışmaktadırlar. Ama onlar bu çelişkiyi, ulusal devleti kaldırarak çözmektedirler.

Teorik planda bu çözüm, *savaşın tarihsel yazgısıyla egemen devletlerin tarihsel yazgılarının farklı oldukları olgusunun ihmal edilmesiyle* bağlıdır. Devlet, savaşları hazırlayan ve yürüten bir araç durumundan, uluslararası güvenliği sağlamanın bir aracı durumuna dönüştürülebilir. Politik planda ise, ele aldığımız çözüm halkların bağımsızlığına ve hak eşitliğine el uzatmanın bir yoludur. Çünkü bu çözüm halkların dayatmacılığı, keyfiliği ve zorbalığı dünya politikasından atma istemini torpillemektedir. *Nükleer çağda bir bütün olarak tüm insanlık uluslararası güvenliğin nesnesi durumuna gelmiştir. Ama her halkın bağımsız gelişme hakkına saygı gösterilmeden buna ulaşılamaz.*

⁽⁵⁾ Bak: Gwynne Dyer. War. New York, 1985, p. 262.

⁽⁶⁾ Bak: V. İ. Lenin Toplu yapıtlar, c. 26, s. 354.

KENDİNİ KORUMA POTANSİYELİ

Uygarlığın yaşamda kalması, içinde taşıdığı kendini koruma potansiyelinin açığa vurmasına bağlıdır. Bu potansiyeli, bir yandan sosyalist ve öteki barışsever devletler, nükleer tehdide, emperyalizmin saldırgan politikasına ve gerici heveslerine karşı çıkan değişik toplumsal güçler oluşturmaktadır.

Öte yandan, bu potansiyel bir bütün olarak günümüz uygarlığına özgü olan devletlerin ve halkların dünya topluluğunu kurmaya yönelik, merkeze yaklaşıtııcı eğilimlerin eylemleri tarafından oluşturulmaktadır. Bu eğilimleri insanlığın ekonomik, politik, manevi ve ekolojik yaşamının enternasyonalleşmesi doğurmaktadır. Tarihsel perspektif olarak bu eğilimler, insanlığın askersel-politik ve sosyal-ekonomik belirtilere, ülkelerin ekonomik ve bilimsel-teknik gelişme aşamalarına göre kutuplaşmasına ve bloklara bölünmesine neden olan karşıt, merkezden uzaklaşıtııcı eğilimler üzerinde ağırlık kazanmaktadır. *İki sosyal-ekonomik sistemin yapıcı işbirliği*, günümüz aşamasında uygarlığın tüm karşıtlılıklarıyla ve biçim farklarıyla birlikte varolmasının koşulu durumuna gelmiştir.

Böyle bir işbirliğini, herşeyden önce, teknik gücün bencil politik amaçlar ya da dolaysız ekonomik kar elde etmek için kullanılmasının doğurduğu insanlık için ölümcül sonuçları önleme konusunda ortaya çıkan ilkesel bakımdan yeni sorunlar gerektirmektedir. Bu sorunlar arasında, nükleer tehlikenin ortadan kaldırılması ve uluslararası savaşların dışlanması, dünya çapında ekolojik bunalımın giderilmesi, nükleer enerji üretiminde güvenliğin sağlanması vb. sorunlar yer almaktadır.

İnsanlığın yapıcı çabalarının halklar tarafından hep birlikte düzenlenmesi yönündeki nesnel gereksinim artmaktadır. Bu gereksinim, maddi üretim alanındaki görevlerin dev boyutlarından ileri gelmektedir. En güçlüsü de dahil, hiçbir ülke ulusal olanaklarıyla bu görevlerin üstesinden gelecek durumda değildir. Artmakta olan dünya nüfusu için yeni enerji, hammadde ve gıda kaynakları bulmak, ekonomik geri kalmışlığı gidermek, açlığı ve sefaleti ortadan kaldırmak, uzayı ve dünya okyanusunu barışçı hizmete sokmak, bütün bunlar devletlerin çabalarını dünya çapında birleştirmeyi gerektirmektedir. Bunun pratik sonuçları, yıkım araçları üretimine harcanan muazzam kaynakların bu alanlara ayrılmasına bağlıdır.

Halkların yapıcı işbirliğinin alanları bu sorunlarla sınırlı değildir. Uygarlık, devletlerin temel çıkarları arasındaki farkları azaltma, bu farkların genel çapta yaşamda kalma çıkarları üzerinde ağır basmasına ve dünya çapında bir silahlı çatışmaya dönüşmesine izin vermeme zorunluluğu ile karşı karşıyadır. *Farklı toplumsal sistemler, aynı şekilde emperyalist merkezler ile gelişmekte olan ülkeler arasındaki global çelişkilerin tehlikeli bir biçimde sertleşmesini önleme* görevi ivedilik kazanmıştır. Örneğin,

«üçüncü dünya» ülkelerinin korkunç dış borçları ya da emperyalizmin ileri teknoloji üzerinde kendi tekeli kurma hevesleri, bu çelişkileri sertleştirmektedir. Söz konusu görevin çözümü, büyük ölçüde devletler arasında karşılıklı bağımlılık ilişkilerinin eşitlik temelinde yeniden düzenlenmesine bağlıdır. Kimi ülkelerin öteki ülkelere boyun eğdirmesine, halklara politik, ekonomik ve mali dayatmalarda bulunulmasına dayalı karşılıklı bağımlılık, barışın temellerini torpillemektedir.

Dünya arenasında çıkarların çatışmasını azaltmak, aynı zamanda *ideolojik görüş ayrılıklarının devletlerarası ilişkiler alanına yayılmaması* demektir. Sürmekte olan toplumsal ilerlemeyi, hiçbir antikomünist «haçlı seferi» durduramaz. Sosyalizm ile emperyalizm arasındaki sosyal çatışmanın doğası öyledir ki, bu çatışmayı savaşlar yoluyla ya da başka dış politik araçlarla gidermek olanaksızdır.

Değişik antikomünist önyargıların tersine, reel sosyalizm öteki ülkelerde kapitalizmi sosyal düzen olarak alaşağı etmeyi, bir görev olarak önüne koymamaktadır. Tersine, reel sosyalizm ilerleme ve gericilik güçleri arasındaki kavganın devletler arasında savaşa yolaçmamasından yanadır. Bu tehlikenin nötralize edilmesi, halkların içişlerine karışmak için bahane olarak kullanılan her türden askersel-stratejik çıkarların politik haritadan silinmesine yardımcı olacaktır.

Global sorunlar dünya politikasında ve sınıf savaşımında giderek daha büyük ağırlık kazanmaktadır. Bu sorunları gecikmesiz çözme zorunluluğu, iki toplumsal sistemin barış içinde yan yana yaşama şansını ve kapitalizmin barışçı bir biçimde (uluslararası savaşlar olmadan) yeni düzene evrim göstermesi şansını artırmaktadır. Uygarlığın, karşıt devlet yapılarının politik yan yana yaşama temelinde, kendi halkları yararına gelişmesinin oldukça uzun bir perspektif hattı belirginleşmektedir. Emperyalizmin saldırgan doğasının gemlenmesi, bu sürecin temel önkoşuludur.

SINIF SAVAŞIMI VE ŞİDDET

Sınıf savaşımının Marksist teorisi insanlığın yaşamını, toplumsal çıkarları herşeyin üstünde tutmaktadır. Bugün ilerici güçler, sosyal ve ulusal kurtuluş savaşımıyla barışı koruma savaşımını somut koşullarda en etkin bir biçimde uyumlaştırmının değişik biçimlerini hazırlamakta ve pratikte yaşamaktadırlar. Kuşkusuz, şu ya da bu biçimin politik bakımdan ne kadar amaca uygun olduğunu belirlemede kesin söz, her somut ülkenin pratiğine aittir.

Sınıf savaşımının uygarlığın kurtarılmasındaki rolüne ilişkin tartışmalar Marksistler arasında devam etmektedir. Anlaşılan, bu konuda zorluk şundadır:

İşçi sınıfının kurtuluşçu amaçlarına ulaşmak için savaflara gerek

sinimi yoktur ve o savaşımın barışçı biçimlerini tercih etmektedir. Ama militarizm varoldukça, emperyalizmin dıştan silahlı karışma tehlikesi son bulmadıkça, halkın silaha başvurmaktan başka çaresi kalmadığı bunalm durumları ortaya çıkmaktadır.

Sınıf savaşımının silahlı çatışma düzeyine dek sertleşmesi yalnız bir olasılık değil, aynı zamanda günümüzün bir gerçeğidir. Genellikle şiddete ilk başvuran, sosyal intikam almak ya da olgunlaşan toplumsal değişikliklere izin vermemek için, emperyalizm ve gericilik olmaktadır. Nitekim, gelişmekte olan dünyada bugün, dıştan müdahalelerin, meşru halk rejimlerine karşı «kontraların» dıştan desteklenmesinin yolaçtığı ve körüklediği savaşlar, ağırlıktadır. Bunlar karşıdevrimci savaşlardır. Çarpışmakta olan halklar bunların son bulmasından yanadır, ama kendini savunmak zorundadırlar. Halkların hükümetlere ya da dıştan dayatılan rejimlere karşı ayaklanmaları gibi başka türden iç savaşlar da ortaya çıkmaktadır. Ulusal-kurtuluş savaşlarıyla birlikte bu savaşlar, örneğin, sömürge sisteminin yıkıldığı dönem için tipik savaşlardır. Bu tür savaşlar için zemin, özellikle halk düşmanı diktatörlüklerin erkte bulunduğu yerlerde, bugün de vardır.

Bu gibi durumlarda halk savaşımının haklılığı açıkça ortadadır. Seçtiği toplumsal düzeni savunmak ve istemediği hükümeti devirmek, her halkın yadsınmaz hakkıdır. *Dünya topluluğu bu hakkı elde ederek, iç sosyal çatışmaların, kendi gelişme yolunu seçmekte olan halklara karşı emperyalist savaşa dönüşmesini dışlayabilecek durumdadır.*

Çarpışmakta olan tarafların konumlarının haklı ve haksız olarak ayırde-dilmesinin politik önemi, nükleer çağda da devam etmektedir. Bununla birlikte, silahlı kavganın değerlendirilmesinde belirleyici ölçü, *uluslararası güvenliğin çıkarlarıdır, global sonuçlardır.* Tarihin bugünkü aşamasının özelliği şudur ki, bir dünya savaşı uygarlığın yazgısında uğursuz bir rol oynayacaktır. Nükleer yangın yerinde hiçkimse sosyal gelişmeyi yeniden başlatamaz. Moral ve politika kavramları dünya yangınından sonra kullanılamaz.

Uygarlığın yaşamda kalması kimi zaman sınıf savaşımının, iç savaşımın silahlı biçiminden vazgeçilmesine de bağlanmaktadır. Ve bu, silahlı savaşım biçimlerinin kullanılmasının bölgesel ya da hatta dünya savaşına neden olabileceği görüşüne dayandırılmaktadır.

Sorunun böyle şüpheli durumlara dayandırılması inandırıcı görülmemektedir. Çünkü sorun savaşımın şu ya da bu *biçiminde* değil, herşeyden önce savaşımın *sosyal-politik statükoyu değiştiren sonuçlarındadır.* Şu ya da bu ülkede bu gibi değişiklikler dünyadaki durumu nasıl etkileyecektir? Ülkedeki sosyal protestoyu boğmak için gericiliğin halklar arasında savaş kışkırtması nasıl önenebilir? Dıştan silahlı karışmaya izin vermemek ya da müdahalecilere direnci örgütlemek için ne yapmak

gereklidir? Bu sorulara nükleer çağın genel koşullarından çıkarak değil, yalnız somut, üstelik bizzat savaşımın gelişme süreci içinde yanıt verilebilir. *Her ayrı durumda* somut analiz yapma gereği buradan gelmektedir. Böyle bir analiz, somut durumda genel barışı korumanın çıkarlarına hangi politik istemlerin, bu uğurdaki hangi savaşım biçimlerinin uygun düştüğünü, hangilerinin ise ters düştüğünü ve reddedilmesi gerektiğini belirlemeyi sağlamaktadır. (7) Şöyle ki, doğru politik hattı ve taktiği seçebilmek için, nükleer çağ koşullarında da, sınıf savaşımının tüm biçimlerini bilmek, bunları durumlara göre ustaca kullanabilmek gereklidir.

Sınıf savaşımının sertleşmesinin ve bu savaşımda ilerici güçlerin başarılarının neredeyse kaçınılmazlıkla nükleer tufanı yaklaştırdığı görüşü, sahte Marksist çevrelerde yaygındır. Emekçilerin sınıf çıkarları için savaşımdan korku, bu savaşımdan vazgeçme ya da en azından genel silahsızlanma gerçekleşinceye kadar erteleme çağrıları buradan gelmektedir. Burada söz konusu olan, nükleer tehlikenin sorumluluğunu emperyalizm ile, sınıfsal savaşımın araçlarıyla savaşın önüne dikilerek emperyalizme karşı direnenler arasında paylaşma denemesidir.

Ama sorunun özü şudur ki, sınıf savaşımını zayıflatmak, onun hızını kesmeye ve törpülemeye çalışmak, emperyalizme, onun saldırganlık ve savaş tehlikesini artırma politikasına müsamaha göstermek anlamına gelebilir. Uygarlığı kurtarmak için yığınların elinde politik savaşımdan başka araç yoktur. Uluslararası barışı korumak ve devletler arasında işbirliğini güçlendirmek için elverişli güçler orantısı bu savaşımın içinde oluşmaktadır. Nükleer çağın gerçekleri, sınıf savaşımının antimilitarist

(7) Benzeri durumların analizine ilişkin metodolojiye V. İ. Lenin'de rastlıyoruz. Varsayalım ki, diyordu Lenin, «küçük bir ülkede cumhuriyet ilan edilmesi, kralın kovulması, pratikte iki komşu büyük ülke arasında,, söz konusu küçük ülkede şu ya da bu kralın tahta bindirilmesi konusunda savaş anlamına gelecek. Kuşkusuz ki, tüm uluslararası sosyal-demokrasi, tıpkı o küçük ülkenin sosyal demokrasisinin gerçek enternasyonalist kesimi, bu durumda *monarşinin cumhuriyetle değiştirilmesine karşı olacaktır*. Monarşinin cumhuriyetle değiştirilmesi, mutlak bir durum değil, bir bütün olarak demokrasinin (daha da çok, kuşkusuz ki, sosyalist proletaryanın) çıkarlarına tabi olan demokratik istemlerden biridir. Her halde, böyle bir durum, hangi ülkede olursa olsun sosyal-demokratlar arasında görüş ayrılığının zerresine bile yolaçmayacak. Ama eğer *buna* dayanarak herhangi bir sosyal-demokrat uluslararası sosyal-demokrasinin programından cumhuriyet belgisinin tamamen atılmasını önerecek olursa, her halde kendisine deli denecektir. Ona denilecektir ki; *özelin genelden* basit mantıksal farkı yine de unutulmamalıdır ... Enternasyonalist sosyal-demokrat olmak için, yalnız kendi ulusunu düşünmemek, bütün olarak herkesin çıkarlarını, onların genel özgürlüğünü ve hak eşitliğini onun üzerinde tutmak gerekir» (Agy, c. 30, s. 43, 44-45).

yönünü ön plana çıkarmaktadır. Militarizmi gemlemek, uygarlığın yaşamda kalmasının ve emekçilerin sosyal kurtuluşunun koşuludur.

Tartışmanın sonucunu dile getirirken belirtelim ki, uygarlığın yaşamda kalması sorunu ışığında bugün, dünya politikası ve sınıf savaşımına ilişkin geleneksel konseptler gözden geçirilmekte, yeni politik düşünce tarzı biçimlenmektedir. İnsanlığın yaşamını güvence altına alacak atomsuz dünyaya geçme olanaklarının sınırlarının son derece dinamik olduğunu hesaba katarak araştırılması, tartışılması gereken birçok sorun ortaya çıkmaktadır. Sosyalizmin barışçı taarruzu savaşa karşı halk hareketlerinin yükselişi, bu soruları harekete geçirmektedir. Bu sorunlar aynı zamanda, uluslararası durumun gerginleşmesi sonucunda, yığınların sosyal, demokratik ve ulusal kazanımlarına saldırılar sonucu daralabilmektedir.

İnsanlık yaşamda kalabilmenin yollarını çetin ve zor bir savaşımla açmaktadır. Bu yolların çeşitliliğini, uluslararası arenadaki ve her ülkedeki somut koşulların değişmekte olması getirmektedir. Ve bu çeşitlilik, şiddetsiz dünyaya doğru harekette temel doğrultuların belirlenmesini gerektirmektedir. Bu da, emperyalizmin saldırgan politikasına karşı çıkmak, askersel-sanayi kompleksini gemlemek ve nükleer silahsızlanmayı sağlamak, devleti uluslararası güvenliğin ve işbirliğinin aracı durumuna getirmek, yığınların antiemperyalist eylemlerini geliştirmek, bu eylemleri sosyal ve ulusal adalet, demokrasi ve ilerleme savaşımı ile uyumlaştırmaktır.

Derginin Genel Teorik Sorunlar Çalışma Grubu:

EUGENE YORGEN

HUGO CAMPOS

WILLIAM SOMERSET

«Heyecan verici bir sürece tanık oluyoruz»

MOSKOVADA'KI KOMÜNİST BASIN MUHABİRLERİNİN SOVYETLER
BİRLİĞİ'NDEKİ YENİLENME ÜSTÜNE GÖRÜŞLERİ

Sovyetler Birliği'nde meydana gelen süreçlerin özünü en geniş bir biçimde yansıtan «perestroika» (yenilenme) ve «glasnost» (açıklık) sözcükleri, çağdaş uluslararası sözlüğe iyice yerleştiler. Böylesine enternasyonalleşmiş Rusça kavramlarda, Batı'da «yeni Sovyet devrimi» denilen bu süreçlere karşı dünya kamuoyunun artan ilgisi yansıtılıyor. Ülkelerindeki okuyucuların Moskova'dan gelen haberlere olan açlığını gidermek için SSCB'ye atanan 300'den fazla kişiden oluşan büyükçe bir muhabir bölüğü yardım ediyor. Kardeş partilerin basın temsilcileri de bunlar arasında yer alıyor.

Komünist muhabirler, Sovyet toplumunun bugünkü gelişme aşaması üstüne ne düşünüyor, yazılarında nelere ağırlık veriyorlar? Şu veya bu ülke kamuoyunun Sovyetler Birliği'ndeki olup bitenlere tepkisi nedir? Komünistler arasında bugüne kadar herhangi bir kuşku ve endişe gözlenmiş midir, evetse bu nasıl gerekçelendiriliyor? Sonuncusu, yenilenme kardeş partilerin sosyal-politik eylemlerini teşvik mi ediyor, yoksa zorlaştırıyor mu?

«Barış ve Sosyalizm Sorunları» dergisi çalışanlarından S. Yastrzhemsky, bu konularda kendi özel görüşlerini dile getirmek için Moskova'daki «Rizospastis» (Yunanistan), «New Age» (Hindistan), «L'Unita» (İtalya), «El Popular» ve «La Hora» (Uruguay) ve «L'Humanite» (Fransa) muhabirlerine ricada bulundu. Aşağıda alınan yanıtları yayınlıyoruz.

ELEŞTİRİ SANATINI ÖĞRENMEK

JANNIS LICHOS

Yunanistan Komünist Partisi Merkez Komitesi organı «Rizospastis»
muhabiri

Gazeteci olarak 13 yıldır SSCB'nde çalışmakta olan bende, bugün burada gerçekleştirilmekte olan değişiklikler büyük ilgi uyandırıyor. Biz, heyecan verici bir sürece tanık oluyoruz. Ve bundan dolayı yazılarımın içeriğini glasnost, perestroika, hızlandırma gibi olgular oluşturuyor. «Rizospastis» Moskovadan yalnızca günlük olayları yansıtmakla sınırlı kalmıyor, Gazete, okuyuculara gerçekleşmekte olan olayların geniş manzarası hakkında objektif bir fikir verebilmek için SSCB'ne sık-sık özel muhabirler gönderiyor. Kuşkusuz, son derece çok yönlü olan yenilenmenin manzarasını tam olarak vermek olanaksızdır.

Yenilenme kavramının anlamı, buraya atanmış bulunan gazetecilerin mesleki çalışmalarına da uygun düşüyor. Bugün Sovyet toplumunun yaşadığı sürecin içine iyice girmeden gerekli bilgiyi vermek olanaksızdır. Glasnost, muhabirler bölümünü doğrudan etkisi altına almıştır. Yalnızca bu yılın ilk üç ayında Dışişleri Bakanlığı'nın basın merkezinde, bizim için yaklaşık 200 kadar toplantı örgütlendi. Sovyet yöneticilerinin düzenli konuşmalarını, merkezi her gazeteden yayınlanmak için yazılar hazırlayabilecek kadar çok zenginleşen Sovyet basınını da hesaba katmak gerek. Şimdi çalışmalar daha ilginç oldu ve ... ağırlaştı. Diyebilirim ki, gazetecilik yaşamındaki durağan olgulardan artık iz bile kalmadı.

Aynı zamanda, bizim, Sovyetler Birliği üstüne nasıl ve neler yazdığımızda da yenilenme oldu. Kanıma göre, bizim 27. Kongreye kadar, Sovyet toplum yaşamının doğal olarak yalnızca olumlu yanlarına dikkat çevirmiş olmamızda, ben de içinde Moskova'ya atanan birçok komünist gazete muhabirinin belli oranda suçu vardır. O dönemde, herhangi bir olumsuzluk üstüne yazıldığında kötü niyetlilerin ekmeğine yağ sürülmüş olacağı sanılıyordu. Şimdi ise gerçekçi olmaya çalışıyorum: olumlu gelişmeler üstüne yazıyorum, ancak olumsuz yönleri, zorlukları da gizlemiyorum. Yenilenme sürecinde insanlarda beliren kimi kuşkuları da görmeliğim gelmiyorum. Bunun sonucunda, kuşkusuz gerçekliğin aydınlatılmasının tonu ve niteliği daha da gerçekçi oldu.

Çoğu zaman şöyle bir soru soruluyor: Yunanistan komünistleri yenilenmeyi nasıl algılıyorlar, herkes SSCB'deki olup bitenlerin değerlendirilmesinde hemfikir mi? «Rizospastis»e gelen mektuplarda, okuyucularımızın burada yaygınlaşmakta olan yenilenme, açıklık, demokratikleşme sürecine büyük ilgi duydukları görülüyor. Ancak belirtilen görüşlerde farklılıklar da gözleniyor. Bir yandan, okuyucuların ezici çoğunluğu yenilenmenin kendisini ve değişik eksikliklerin, ihmallerin ve özellikle de rüşvetçilik, görevini kötüye kullanma, alkolizm, esrar kullanma vb. olumsuz olayların sert, ilkesel eleştirisini olumlu karşıladılar. Diğer yandan, okuyucuların bir kesimi, onların görüşüne göre, benzeri bir tarzda «sosyalizmin gözden düşürülmesinin» insanlarda sosyalizm ülkülerine karşı inanç yitimlerine yol açabileceği kuşkusunu dile getiriyor. Bu okuyucular, kapitalizmin eksiklikleri var, öyle görülüyor ki, bunlar sosyalizmde de ortaya çıkıyor, öyleyse savaş ne üstüne yürütülecek? diye soruyor.

Bizim, yazılarımızda burada sosyalizmin düzen ve sistem olarak söz konusu olmadığını göstermemiz için titizce bir çalışma yürütmemiz gerekiyor. Olumsuz olaylara, politik ülkülerden, sosyalizmin manevi ve moral zenginliklerinden uzaklaşılması, yasallık normlarının kabaca çiğnenmesi, yol açmıştır. Ama bu eksikliklerin suskunlukla değiştirilmesi de, aynı zamanda sosyalizmden uzaklaşmadır, çünkü bunlar ancak gerçeğin silahıyla düzeltilbilir ve eksikliklerin üstesinden ancak böyle gelinebilir. Halk, tüm gerçekleri bilmek zorundadır.

Belirtmek isterim ki, yalnız komünistler değil, aynı zamanda genel olarak Yunanistan toplumu da Sovyetler Brliği'ndeki yenilenmeye giderek artan bir ilgi gösteriyor, bu sürecin Sovyet insanların yararına olduğunu, sosyalizmin çekiciliğini güçlendirdiğini, uluslararası alandaki durumun iyileşmesine katkıda bulunduğunu, halkımızın Amerikan emperyalizminin baskılarına karşı, sosyalizm amaçlı değişiklikler için yürüttüğü savaşına güç kattığını haklı olarak belirtiyor ve yenilenmeyi olumlu değerlendiriyor. Bu ilgi, SSCB'deki yenilenmenin, Yunanistan'daki burjuva basınının da başta gelen bir konusu haline gelmesiyle ortaya çıkmış bulunuyor. Genel olarak basın, Sovyet gerçekliğini iyi bir tonla yansıtıyor. Ancak tutucu, gerici basının bir kesimi, aynı zamanda Sovyet toplumunda yerleşmekte olan açıklık, eleştiri ve özeleştiri ortamından sosyalizmi karalamak için yararlanmaya çalışıyor. Bu tür yayınlar yalnızca eksiklikleri ve hataları öne çıkarıyor, Sovyet yöneticilerinin konuşmalarından yalnızca eleştiri yanlarını çekip alıyor, başarılarından ise hiç söz etmiyorlar.

Sosyalizmi karalamaya yönelik benzer bir kampanya, komünist basının önüne, eleştiriye öğrenmek gibi önemli bir görev koyuyor. Eksiklikleri açığa vuran yanlar yazılmalı, eleştiri olmalı, ancak eleştiri illetine yol verilmemelidir. Eleştirirken, SSCB'nde sosyalizm döneminde ve sosyalizm sayesinde elde edilen tüm olumlu başarılar unutulmamalıdır. Biz burjuva basını için kapalı konular diyebileceğimiz bu başarıları ağırlık vererek, bunları ileride de geniş olarak propaganda edeceğiz. Üretim demokrasisi bunlardan biridir. Burada sosyalizmin üstünlüklerini göstermek için geniş bir alan açılıyor. Bugün SSCB'nde fabrika müdürü ya da bölüm şefi ancak seçimle göreve getiriliyor, böylesi bir şey hangi kapitalist ülkede görülmüştür. Bu bizim toplumumuz için ise hayaldir. Yunanistan'daki burjuva basınının yenilenmenin bu deneyini görmezlikten gelmesi rastgele değildir.

Kanıma göre, biz komünist basın muhabirlerinin okuyuculara, SSCB'nde yenilenmenin güçlü bir muhalefeti bulunduğu görüntüsünü vermeye çalışan burjuva propagandasının kancasına takılmamalarına yardım etmemiz gerekiyor, bu önemlidir. Sovyet gerçekliği bu tür sonuçlara gerekçe tanımıyor. Kuşkusuz, yenilenme süreci değişik türden güçlüklerle karşılaşılıyor. Onun düşmanları vardır, haksız yere elde ettikleri önceliklerden, «sıcak koltuklarından» yoksun bırakıldıkları için hoşnutsuz olanlar vardır. Ancak politik bir muhalefetten söz edilemez, böylesi bir şey gerçekler önünde hata yapmaya benzer.

Gerçeği söylemek gerekirse, gazeteci olarak beni başka bir şey endişelendiriyor. Bu endişenin özünü, 60'lı yılların ünlü haltercisi Yuri Vlasov, bir televizyon konuşmasında çok geniş bir biçimde dile getirdi. O, toplumun bir tür «kollektif aydınlatılması» üstüne konuştu herkes eskisi gibi yaşamının olanaksız olduğunu birden anlamış ve oybirliği ile yeni-

lenmeden yana tutum almış. Ama daha düne kadar kararlar da oybirliği ile alınıyordu ...

Kuşkusuz, yenilenme süreci daha yolun başında bulunuyor. Henüz ilk adımlarını atıyor, onun başarıları ileride daha açık bir biçimde görülecektir. Ama bugün şurası çok açıktır, yenilenme antikomünizme güçlü bir darbe indirmiştir. SBKP yönetimi, sosyalizmin kapalı bir toplum olmadığını, tersine kapitalizmi demokrasi, açıklık, insan hakları alanlarında çok gerilerde bırakabilecek yeteneğe sahip olduğunu göstermiştir. Bu, kardeş partilere, sosyalizmin üstünlüklerini göstermede ve aynı zamanda bugün kapitalist dünya emekçilerini ilgilendiren birçok soruna yanıt bulmada büyük hizmetlerde bulunmaktadır. Kuşkusuz, SSCB'nde olup-bitenlerin doğru yansıtılması, komünist partilerinin ülkelerinde ulusal sorunların çözümü için yürüttükleri güncel savaşım olanaklarını genişletiyor.

«BEYAZ LEKESİZ» BİR TARİH İÇİN

MASOOD ALI KHAN

*Tarih bilimleri doktoru, Hindistan Komünist Partisinin haftalık
«New Age» dergisi muhabiri*

SSCB'nde 30 yıldan fazla bir zamandır süren çalışmalarım sırasında, SBKP'nin yedi Kongresine katılma olanağı buldum ve en mutlu dönemin, büyük umutlar ve beklentiler döneminin şimdi başladığını açıkça söyleyebilirim. Nisan (1985) Plenumunun başlattığı çizginin, bunun 27. Kongrede geliştirilmesinin ve Merkez Komitesinin açıklık ve Sovyet toplumunun çok yönlü demokratikleşmesi politikasını onaylayan ve somutlaştıran Ocak (1987) Plenum kararlarının, tüm bu olayların yalnız Sovyet halkı için değil, aynı zamanda dünyadaki tüm komünistler, ilerici güçler için, sosyalizmin geleceği için büyük devrimci önemi vardır. Yenilenme çizgisi, onun ilk başarıları Sovyetler Birliğinin saygınlığını önemli ölçüde artırıyor, barışın politik gelişme perspektiflerine belirleyici etkilerde bulunuyor.

Biz ekonomik, politik ve parti yaşamı alanlarındaki demokratik reformları yönetim sistemindeki değişiklikleri, seçimlerin yapılmasını ve en başta da en önemli sorunların özgür ve açık bir biçimde ortaya konmakta olan genel halk tartışmasını dikkatle izliyoruz.

Yeni olaylar ve değişiklikler peşpeşe birbirini izliyor, eski alışkanlıklar ve düşünce biçimleri kuşku altında bırakılıyor, tutuculuk ve kökleşen bürokratism yerini terkederek geri çekilmek zorunda kalıyor. Kuşkusuz her şey tereyağdan kıl çeker gibi olmuyor. Diyalektik yasalar sosyalizmede eylemlerini sürdürüyorlar. Çelişkiler ve güçlükler ortaya çıkıyor ve toplum

ancak bunların üstesinde gelerek daha ileri, niteliksel daha yüksek bir gelişme aşamasına yükseliyor. Bu bakımdan, SSCB'nde yenilenme sürecinin hızlandırılmasının gerçekten devrimci önemi vardır.

Bir tarihçi olarak ben, geriye sık-sık dönüp bakmak zorunda kalıyorum. Bugün yeni düşünce döneminde ortaya çıkmaya başlayan eski deneylere yeni yaklaşım ve önceki değerlendirmelerin yeniden gözden geçirilmesi yöntemleri beni esinlendiriyor.

Önceleri devrimlerin tarihlerinde ve sosyalizm kuruculuğunda önemli rol oynayan kimi insanların isimlerinin neden unutulmaya terkedildiğini hiç anlayamıyordum. Örneğin, on ciltlik küçük Sovyet Ansiklopedisinde V. Molotov ailesi yok. «Sovyet Ansiklopedi Sözlüğünde ise (1986) G. Malenkov ve yüksek parti ve devlet görevlerinde bulunmuş olan diğer Sovyet yöneticilerine yer verilmiyor. Askeri tarih kitaplarında M. Tukhachevsky'den tek söz bile edilmiyor.

Ben, akademisyen I. Mintsin'in, yenilenmenin tarihçiler ve tarih için önemi üstüne verdiği mülakatı büyük bir ilgiyle okudum. O, Sovyet devletin daha ilk dönemlerinde, yanlış ya da bilerek unutulmaya terkedilen birçok şeyin şimdi yeniden yerli yerine konması gerektiğini belirtiyor. Sovyet erki için savaşan birçok devrimcinin isimleri, özellikle de 1937-1938 temizlik döneminin kurbanları, bunlardan kimileri devrime büyük katkılarda bulunmuş olmasına karşın, kafalardan silinmiştir. Akademisyen, bu isimlerin Büyük Sosyalist Ekim Devriminin şanlı tarihinde yerlerini almalarında tarihçilere büyük görevler düştüğünü belirtiyor.

Stalin, Kruşçev ve diğer Sovyet yöneticileriyle ilgili biyografik yapıtların neden ortada bulunmadığı sorusu öne çıkıyor. SBKP'nin 20. Kongresinin Kruşçev'in rolünü kabul etmeden anımsaması, «Hamlet» piyesinin, Danimarka prensine rol vermeden sahneye konmasına benzer. Bir Hintli olan ben, aynı zamanda Kruşçev'in N. Bulganin'le birlikte Hindistan'a yaptığı, Sovyet yöneticilerinin ülkeme yaptıkları bu ilk gezinin, Hindistan-Sovyet ilişkilerinin gelişmesinde Nehru'nun özgür Hindistan'ın Başbakanı sıfatıyla Sovyetler Birliği'ne yaptığı ilk geziden daha az tarihsel bir rol oynamadığını anımsatmak istiyorum. Şöyle bir Rus atasözü vardır: «Şarkıdan sözleri çekip atamazsın.» Dolayısıyla, tarihte reel olarak var olanlar ve onda önemli bir rol oynayanlar tarihten silinip atılamaz.

Yenilenmenin ve açıklığın olumlu etkisi aynı zamanda burada da kendisini gösteriyor. Bununla birlikte, tarihe yönelik böylesi adaletli ve gerçekçi bir yaklaşım, 1956 ve 1964 yıllarından sonraki demokratik reformların uygulanmasını engelleyen hataların tekrarlanmasının bugünden itibaren olanaksızlaştığı anlamına geldiğini göstererek diğer ülkelerdeki sol güçlere de büyük etki yapıyor. Açıklık, demokratikleşme, halka olan güven SBKP'nin 27. Kongre çizgisinin geri dönüşüzlüğü, Sovyet toplumunun yaşamındaki umut verici ve çok ileriye uzanan devrimci dönüşümler, tüm bunlar eski bolşevik inançların ve ülkelerin yeniden

doğuşuna yardım ediyor. Büyük Sosyalist Ekim Devriminin 70. yıldönümünde sosyalizmin kendi gücünün ve kaynaklarının desteğinde gençleştirilmesi ve yenilenmesi, insanlık için mutlu güven kaynağı oluyor.

AÇIKLIĞIN IŞIĞINDA YENİLENME

GUILIETTE CHIESA

İtalyan Komünist Partisi yayın organı «L'Unita» muhabiri

SSCB'nde olağanüstü önemi olan olumlu ve gerekli bir süreç başlamış bulunuyor. Bu süreç çok geciktirildi, ertelendi. Bir yandan M. Gorbaçov'un SBKP MK'nin Ocak (1987) Plenumunda» frenleme mekanizması» dediği şeylerin belirtileri çok daha önceleri ortaya çıkmıştı, diğer yandan giderek değer kaybeden iyimser formüllerin ve çağrılarının sesi işitiliyordu. Bu, yalnızca ekonominin toplumsal-politik yaşamın dinamik bir biçimde gelişmesinin genel olarak frenlenmesine değil, aynı zamanda ciddi biçim bozukluklarına ve ülkede duyumsamazlık, kayıtsız kalma, toplum yaşamına katılmama, ona ilgisiz kalma ve sonuncusu açık bir arsızlığın karakteristik olduğu bir grup insanın ortaya çıkmasına kadar uzanan kimi sosyal ilişkilerin doğmasına yol açmıştır. Kanıma göre, bunlar gerçek bir toplumsal-politik bunalımın belirtileriydi.

Eski yaklaşımların doğmaya başladığı uzunca bir zaman dilimi içinde, L. Brejnev döneminde ortaya çıkan eğilimlerin üstesinden gelinmesi, dahası 70'li yılların başlarında kendini göstermeye başlayan, ancak kanımıza göre, temellerinin Stalin'in yönetiminde ülkede uygulanmaya başlayan planlama konseptlerinde kökleşen «frenleme mekanizmasının» ortaya çıkışının gerçek ve derinlemesine nedenlerine inilmesi, tüm bunlar dev boyutlu ve karmaşık işlerdir. Bugün köklü değişikliklerden, gerçek devrimlerden rastgele söz edilmiyor.

Ben Moskova'dan gönderdiğim yazılarda işte bunları vurgulamaya çalışıyorum. Bu arada yenilenmenin sancısız geçmediğini görüyor ve okuyucuların önünde yenilenme için yürütülen savaşın politik ve ideolojik öğelerini açığa vurmaya çalışıyorum. Çünkü değişikliklerin gerçekleştirilmesi, kimilerinin çıkarlarına darbe vurulması, kimileri için gelenek haline gelen önceliklerin ortadan kaldırılması, yurttaşların demokratik süreçten yabancılaşmasının üstesinden gelerek giderek adaletin yeniden kurulması demektir. Kuşkusuz, denetimsiz erk iddiasında olanlar, haklı gösterilemeyecek önceliklere sahip olanlar elbette bunları gönül rızasıyla elden bırakmak istemeyeceklerdir, istemiyorlar da. Ben bugün yaygınlaşmakta olan değişikliklerin en güçlü ve tehlikeli karşı koyma kaynağını işte burada (yalnız burada da değil) görüyorum.

Ben demokrasinin gelişmesinin her tanıklığını, halkın gerçekleştirmekte

olan süreçlere katılımını büyük bir ilgiyle izliyorum, çünkü inanıyorum ki, eğer yenilenmenin zorunluluğu geniş kamuoyunca benimsenmezse, o «derin nefes alamaz». Bana öyle geliyor ki, ülkenin politik, anayasal yapısında köklü reformlar yapmadan, yığınların kültürel, ekonomik, politik ve diğer alanlarda bağımsızlığını genişletmeden, toplumun değişik çıkarlarını özgürce ifade etmeden yığınların aktifliğinin ve bilinç düzeyinin yükseltilmesi olanaksızdır. SSCB'nde somut olaylara ışık tutan yazılarda ben bunları yazıyorum.

Açıktır itiraf etmek gerekir ki, benim kendimi «yenilemem» gerekmedi. Bundan yaklaşık yedi yıl önce Moskova'ya geldiğimde, önümde bugün Sovyetlerin yığinsel iletişim araçlarının açıktır tartıştıkları sorunlar duruyordu. Ben hiç sansürlü yazdım, «L'Unita» ise herşeyi yayınladı.

Kuşkusuz, bugün işler eskisine kıyasla çok daha başkadır, ama yalnızca konuşmaların içeriği bakımından değil. Bugün çok daha gergin çalışmalar yürütmek gerekiyor (hergün yazıyorum, hatta çoğu zaman günde birkaç yazı bile yazıyorum) ele alınan sorunların çemberi genişledi. Şimdi Sovyet basının, radyo ve televizyonunun oldukça geniş bilgi sağlamasından ve bunların bizler tarafından oldukça kolay elde edilmesinden dolayı bugün hangisini seçmek lazım gibi başka bir sorun ortaya çıkıyor. Bundan dolayı daha çok okumaya, iç ve dış politikadaki yeni öğeleri dikkatle izlemeye çalışıyorum.

Herhangi bir olayın «deşifre edilmesi» zorunluluğu ile çok sıkça karşılaşıyorum, analizler daha derinlemesine yapılıyor. Ülkenin, başarıları ve zorluklarıyla birlikte gerçek yüzü giderek daha iyi belirginleşiyor. Ama kuşkusuz, mükemmelleşme henüz daha çok uzak ve hatta bugün sık-sık «satır aralarını okumak» gerekiyor.

Açıklığın gelişmesi sorunlarına özel bir dikkat ayırıyorum. Sovyet toplumu ile ilgili açık bir bilgi, okuyucularımızın ezici çoğunluğunca oldukça olumlu karşılanıyor. Son yıllarda İtalya'da yapılan karşılaşmalar, bunun çok sayıdaki kanıtlarıdır.

Gerçi «L'Unita»nın Sovyet gerçekçiliğinin önceleri bizde bilinmeyen yönlerini açığa vuran kimi yazılarından dolayı şaşkınlığa düşüyor ve aynı zamanda (özellikle ilk çalışma yıllarımda) resmi haberlerle kesin olarak gelişen değerlendirmelerle sık-sık karşı karşıya geliyordum.

Sonuncusu, bugün sayıları hiç te az olmayan bir grup okuyucu vardır ki, bunlar Sovyetler Birliği'ndeki gelişmelerin olduğu gibi aydınlatılmasından hiç te memnun değildirler, bu insanlar Moskova'dan gelen yazılarda Sovyet basınında ve Sovyet yöneticilerinin konuşmalarında yer alan eleştirilerden çok daha az eleştirinin bulunmasını görmek istiyorlar.

Ancak bende, genel olarak şöyle bir izlenim yerleşmiştir ki, bugün İtalya'da, SSCB'ye karşı bundan üç-dört yıl öncesine kıyasla içten, geniş bu arada şahsen SBKP MK Genel Sekreterinin konuşmalarına ve eylemlerine karşı iyi niyetli bir ilgi vardır.

Sovyet toplumunun güçlü ve zayıf yönlerinin eleştirel analiziyle ilgili kuşkulara gelince, sosyalizmin kapitalizm önünde gözle görünen üstünlükleri arka plana geçmemiştir, bu alanda bir komünist gazeteci olarak benim tutumum tek anlamlıdır.

Kendisiyle ilgili kıt, kötü bilgiye sahip ve olgunlaşan sorunların çözümünü ele almak yeteneğinden yoksun olan bir toplum, bunları çözemez. Çok iyi biliyorum ki, SSCB'nde ve diğer ülkelerde eski hayalleri elden bırakmamak isteyen çok sayıda insan vardır. Bunlar haklı gösterilemez. Önceleri sosyalizmin saygınlığı suskunluk, gerçekleri gizleme, propaganda abartması, açıklığın olmaması sonucu güçlü bir biçimde sarsılmıştır.

Bugün Sovyetler Birliği'nde insanlar kendi sorunları üstüne gereği kadar açık ve hatta ciddi bir biçimde konuşuyor, buna karşın Sovyet yöneticisinin şöhreti dünyada giderek artıyor, SSCB'deki değişiklikler giderek dünya kamuoyunun daha geniş çevrelerince destekleniyor. Oysa «ikili gerçeğin» eski yöntemlerine dönüş, sosyalizmle ilgili iyimser görüşlere onarılmaz zararlar getirecektir.

Düşünüyorum ki, M. Gorbaçov'un da birçok kez belirttiği gibi, başka bir yol yoktur. Geniş olarak biliniyor ki, SSCB'nde bunalımdan başka çıkış yolu olmadığını görseler bile yönetim, yaşam biçimi, ya da sosyalizmin kendi konseptleri söz konusu olduğunda gene de eski düşünce biçimlerine sarılmaya devam edenler vardır. Ümit ediyoruz ki, bu güçler ve bunların açıkladıkları görüşler üstün gelmeyecek, bunlardan yana tutum alanlar ise Sovyet toplumunun yenilenme sürecini frenleme riskine girmeyeceklerdir.

Kuşkusuz, yenilenmenin başarısı yalnız Sovyet ekonomisi ve kültürünün yükselmesi anlamına gelmeyecek, aynı zamanda o, sosyalizmin çekiciliğini de hızlandıracaktır. SBKP'nin Nisan (1985) Plenumundan ve 27. Kongreden sonraki dış politikaya gelince, sanıyorum ki, «yeni düşünce» farklı sosyal-politik sistemler arasındaki ilişkilere, değişik motivlerle hareket eden ve değişik ülkülerden esinlenen her yerde barış ve sosyal adalet için savaşılan tüm ilerici güçlerin eylemlerine artık olağanüstü önemi olan katkılarda bulunuyor.

İNSANLARA BÜTÜN GERÇEKLERİ SÖYLEMEK GEREKİYOR

RICARDO SAXLUNO

*Haftalık «El Popular» (Uruguay Komünist Partisi MK yayın organı)
ve «La Hara» gazetesinin Moskova muhabiri*

Ben röportajlarımda Sovyetler Birliği'nin dış politikasında öteki sosyalist ülkelerle, gelişmekte olan ülkelerle ilişkilerinde güttüğü amaçlara

ve yenilikçi uygulamaya özel bir yer veriyorum. İç politika alanında gide-
rek daha büyük hız kazanan süreçler, özellikle açıklık, yenilenme, sos-
yalist demokrasi gibi olgular yazılarımın dikkat merkezinde yer alıyor.

Kanıma göre, son 50 yıl içinde belirli dönemlerde yapılan hatalardan
kaynaklanan ve çoğu kez Sovyet insanların toplumun ve devletin yöne-
timi işlerine katılma duygusunu zedeleyen önceki dönemlerde birikmiş
bulunan olumsuz olguların belirtilmesi, toplumun demokratikleştirilme-
sinin sergilenmesi de çok önemlidir. Demokrasi konusu önemlidir, çünkü
belirli çevrelerde yankı uyandıran antikomünist ve antisovyet propagan-
da yakın geçmişe kadar sürekli olarak Sovyetler Birliği'nde demokrasinin
olmadığını ileri sürüyordu.

Son iki yıl içinde komünist muhabir olarak yaptığım çalışmalarda da
önemli değişiklikler oldu. Çalışmalarım çok daha yoğundur, eskiye bağlı
kalma alışkanlığından kurtuldu. Yakın zamanlara kadar biz Sovyet top-
lumunun görünümünü ancak en iyi renklerle çizilen bir tablo gibi gös-
terilirse insanları eslendireceğini sanarak, bazen gerçekleri bir tür
idealize etme yanılgısına düşüyorduk. Sürekli olarak her alanda işlerin
çok iyi gittiğini söylüyorduk ve düşmanı çarpıtma ve yalan söyleme yön-
temlerine başvuruyor diye suçluyorduk. Çoğu kez, bizim söylediğimiz ger-
çekleri, rakiplerimiz ortaya koyuyordu.

Birçok gazeteci bu tür hata işliyordu. Ve bu yanlış tutum, dışardan
yapılan etkinin bir sonucu değildi. Bu, bizim komünistler ailesinde olu-
şan belirli bir görüş açısının sonucuydu. Kanımca, günümüzde gelişen
olaylar, bu tür bir düşünce tarzının uluslararası komünist hareket için,
ilerici ve demokratik güçler için ne denli zararlı olduğunu açık olarak
göstermektedir. Bu tür bir düşünce tarzı rakiplerimize çok büyük ola-
naklar sağlıyordu; gerçekleri kısmen belirterek, komünistlere yoğun sal-
dırlarda bulunma, onlara karaçılma, sosyalizmin başarılarını şuskun-
lukla geçiştirerek, insanların sosyalizme inancını sarsma olanağı veri-
yordu.

Herhangi bir genelleme yapmaya cesaret edemiyorum, ama şunu söy-
leyebilirim: Genellikle Uruguaylıların, yalnız komünistlerin, sosyalistlerin,
Geniş Cephe'yi ⁽¹⁾ destekleyen ileri kesimlerin değil, aynı zamanda ikti-
dar partisinin birçok yöneticisinin ve hatta sağcı basın temsilcilerinin şim-
di Sovyetler Birliği'nde olup bitenlere karşı tutumu eskisinden çok fark-

(1) Şubat 1971'de kurulan Geniş Cephe'ye Uruguay Komünist Partisi,
Hristiyan Demokrat Parti, Sosyalist Parti ve daha bir dizi sol örgüt
ve grup katılmaktadır. 1973-1985 yıllarındaki diktatörlük rejimi dö-
neminde yasa dışı ilan edildi ve yeraltı çalışması yapmak zorunda
kaldı. Cephe'nin programı anti-empyalist ve anti-oligarşik nitelik
taşımaktadır, halk yığınlarının çıkarına köklü sosyal-ekonomik reform-
lar yapılmasını öngörmektedir. (Not Red.)

lıdır. Moskova'dan gönderdiğimiz röportajlara, verdiğimiz haberlere, şimdi biz bütün gerçekleri söylediğimiz için, (bu bazen acı da olsa) daha büyük güven duyuluyor.

Uruguay komünistlerinin Sovyet toplumundaki yenilenme sorunlarına yaklaşımlarında farklılıklar olduğu bir sır değildir. Kimileri olumsuz olguların aşılması, durgunluk durumuna son verilmesi, açık eleştiri ve özelleştirme, yani önceleri çoğu kez arka plana itilen Leninci ilkelerin yaşama geçirilmesi çalışmalarının sosyalizmin saygınlığına gölge düşürdüğünü ileri sürüyor.

Ne ki, gerçeklerin tümü söylenmezse, insanlar bizden kuşku duymaya başlıyorlar, yazdıklarımıza 'kuşkuyla bakıyorlar. Buna itiraz edilebilirse şöyle denebilir: Bir kanser hastasına, durumu tam olarak söylemektense, bunu ondan gizlemek daha iyidir. Ben şahsen öyle düşünmüyorum. Sovyet toplumunda bazı «kötü tabiatlı tümörler» belirmişti ve biz bunları suskunlukla geçiştiriyorduk. Ama bu, timörlerin tedavi edilmesine yardım etmiyordu. Kanımca, günümüzde Sovyetler Birliği'nin bütün komünistler tarafından desteklenmeye, olup bitenlerin anlayışla karşılanmasına gereksinimi vardır. Ve bizim elimizi kolumuzu bağlayıp oturmaya hakkımız yoktur. Yaşam yeni yaklaşımı, yeni düşünce tarzını dayatıyor.

Uluslararası komünist basın, benim kanıma göre, sosyalizm üzerine, onun başarıları ve eksiklikleri üzerine, eksiklikler çok daha az olmasına karşın, gerçekleri insanlara göstermelidir. Biz gazeteciler geniş halk yığınlarıyla daha da yakınlaşmalıyız; teoriyi günlük yaşama, hayal ettiğimiz dünyaya değil, gerçekte varolan dünyaya yaklaştırmalıyız; her kişinin anlayacağı deyimler kullanmalı, basit tanımlamalar yapmalıyız. Bu işte, Sovyet toplumunun yenilenmesini ve demokratikleştirilmesini ön gören politikaya, büyük bir destektir.

SOSYALİZM İLE DEMOKRASİ BİRBİRİNDEN AYRILMAZ

BERNARD FREDERICK

*Fransız Komünist Partisi yayın organı «L'Humanite»nin
Moskova muhabiri*

Fransız komünistler Sovyetler Birliği'ndeki gelişmeleri büyük bir dikkatle izliyorlar. Kanımca, Sovyetler Birliği'nde yalnız bu ülke için değil, aynı zamanda öteki ülkeler için, uluslararası işçi hareketi, bütün komünist partileri için de büyük önem taşıyan devrimci değişiklikler olmaktadır. Çünkü biz iç politikadaki gelişmelerin kaçınılmaz olarak dış politikaya yansıdığı bir dünyada yaşıyoruz. Öyle ki, eğer Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin yenilenme süreci geliyorsa, eğer bu ülkede devrim içinde

devrim oluyorsa, bu, değişik ülkelerde tamamen başka koşullarda faaliyet gösteren komünistlerin savaşımını mutlaka etkileyecektir. Kuşkusuz, burada taklit etme yenilenme sürecini, bir zamanlar SSCB ve öteki sosyalist ülkelerdeki sosyalizm kuruculuğu yöntemini kendi politik projemiz için bir örnek olarak kabul ettiğimiz bir modele dönüştürme söz konusu değildir.

Moskova'ya geldiğimde, yenilenmenin en açık biçimde görüldüğü alanlardan biri olan kültür alanındaki gelişmelerle tanıştım. Neden bu alanla ilgilendim? Bu alanla ilgilendim, çünkü yıllarca kültür alanında çalışan birçok kişinin yazdığı kitaplar, çevirdiği filmler, hazırladıkları senaryolar bürokratik aygıt tarafından dipsiz kuyuya atılmıştı. Denebilir ki, kimi yazarlar geniş okuyucu çevresinden gizlenmiş, kimilerinin de varlığından sözedilemez olmuştı.

Ve şimdi açıklık, demokratikleştirme hemen Osip Mandelstam ve Boris Pilniyah'ın kişi olarak yeniden doğmasını sağladı, «Doktor Jivago» adlı romanı yayına hazırlanan Boris Pasternak üzerine yeniden konuşulmaya başladı. Vladimir Nabokov'un ve başka yazarların yapıtları yayınlandı. «L'Humanité»nin de bildirdiği gibi, Anatoli Ribakov'un «Arbat'ın Çocukları», Cengiz Aytmatov'un «Darağacı», Daniel Granin'in «Zubr», Vladimir Dudintser'in «Beyaz Pardesü» adlı yeni yapıtları yayımlandı. Filimcilik alanında da buna benzer bir gelişme gözleniyor. Yıllarca raflarda kalmış filmler sinemalarda gösterilmeye başlandı.

Her tür tartışma için olanaklar yaratan kültür alanında yenilenme, bana göre, demokratikleştirmenin belirtisidir. Ancak böyle bir ortamda, fikirlerin çatıştığı koşullarda toplum, özellikle sosyalist toplumu dinamizm kazanmaktadır. Belki de yanılıyorum, ama benim kanımca, bir dizi tarihsel ve çağdaş nedenden ötürü aydınlar, yığinsal olarak yenilenme sürecine tek katılanlar oldular. Bu, aydınların yeni politika için temeli kendilerinin hazırladıkları için böyle olmuştur.

Ben Fransız Komünist Partisi organına yazı yazıyorum. Bu nedenle benim için yalnız Sovyet gerçekleriyle ilgili genel bir görünümü sergilemek değil, aynı zamanda Batı'da sürekli tartışma konusu yapılan sorunlar üzerinde özel olarak durmak çok büyük önem taşıyor. Bu sorunlardan biri de Sovyetler Birliği'nde kültürün yazgısı ve Fransız burjuvazisinin ülkemizde aydınlara karşı uyguladığı politikadır. Neden tam da aydınlarla ilgili politika? Çünkü aydınların işçi sınıfıyla bağlaşıklığı görüşü, ulusal kültürü Pablo Picasso, Louis Aragon, Paul Eluard, Frederick Joliot-Curie vb. gibi isim yapmış kişilerin FKP'nde aktif rol oynaması gerçeği, burjuvazi için kabul edilir birşey değildi. Burjuvazi bu bağlaşıklığı bozmak için elinden geleni yaptı ve bu yönde, maalesef, Sovyetler Birliği'ndeki durgunluk döneminde görülen bazı olguları da kullandı.

Sağıcların SSCB'ni ve genellikle sosyalizmi bir yandan sonu gelen bir

dünya, «Goulag sistemi» olarak, öte yandan sosyalist toplumun durgunluk içinde bulunduğunu göstermek (bu antisosyalizmi kışkırtmak için de kullanılıyor) için yaptıkları çalışmalar arasında bir tür objektif bağ vardır. Eğer yanılmıyorsam Mihail Gorbaçov da politik, ideolojik ve askersel alanlarda en saldırgan antisovyetik kampanyaların durgunluk döneminde örgütlendiğini, sosyal bakımdan hareketsiz hale gelen ve demokrasinin yeterince gelişmemesi nedeniyle zayıflayan ülkeyi emperyalizmin ateşe tuttuğunu belirtmiştir.

Sovyetler Birliği'ne gelmezden önce de ülkenin politik tarihini oldukça iyi bilmeme rağmen, gerçeklerle doğrudan temasım, dünyayı bütün çelişkileriyle görmemi engelleyen önyargılardan ve eski stereotiplerden kurtulmama yardım etti. Üstelik, yazdığımız her şeye bir komünist gazeteci olarak taşıdığı sorumluluk duygusuyla özeleştirel bir yaklaşım göstermek gerekiyor. Hislere ya da birilerinin eğilimlerine kapılıp gitmemek gerekiyor. Ama aynı zamanda bir komünist olarak, benim tarafsız bir tutum takınmaya ve elbette görevli bulunduğum ülkenin içişlerine de karışmaya hakkım yoktur. Kendi tutumunu her zaman açık olarak belirlemek gerekiyor. Ve açık olarak söylüyorum: Ben yenilenmeden yanayım.

Biz Fransa'da şimdi Sovyetler Birliği üzerine bilgiye çok büyük gereksinim duyuyoruz. «L'Humanité» benim gönderdiğim haber ve yazılardan başka özel muhabirlerin yazı ve röportajlarını, Paris'te hazırlanan ve geniş yankı uyandıran çözümlemeli yazılar yayınıyor. Kanımca, bu kolektif çabalar sayesinde okuyucularımız geniş bilgi sahibi oluyorlar.

Okuyucu-gazete arasındaki karşılıklı bağa gelince, ben Paris'te bulunduğum sırada bunu gördüm. İnsanlar Sovyetler Birliği'yle ilgili sorunları çok daha iyi kavıyorlar. Sovyetler Birliği'nde meydana gelen gelişmeler okuyucularda belirli bir heyecan yaratıyor. Komünistler bunu kendi savaşımına bir destek olarak görüyorlar. Aynı zamanda birçokları, Fransız komünistleri de Sovyet yurttaşları gibi, süttten ağız yananın yorgurdu üfliyerek yediği için, yenilenmenin geleceğiyle ilgili yeni yeni sorular soruyorlar. Çünkü, geçmişte de, örneğin SBKP'nin 20. Kongresi'nden sonra bu yönde bizde daha sonraları sönüp giden bazı umutlar doğmuştu.

Ben açıklığın yeni topluma zarar verdiği yönündeki kuşkulara kesinlikle karşıyım. Gerçeği söylemek sosyalizme zarar vermez. Tam tersine sosyalizm açıklık olmadan, gerçekleri dile getirmeden yaşayamaz. Sosyalizmde sorunlar doğduğu zaman, bunları geniş yığınların yardımıyla çözmek gerekiyor. Bu ise ancak çeşitli görüşlerin birbiriyle çatıştığı demokrasi ortamında sağlanabilir. Ancak böyle koşullarda doğru politika belirlenir, doğru çizgi saptarız.

Bir ilkesel soruna daha değinmek istiyorum. Sosyalizm, ancak demokratik bir devlette gerçekten varolabilir. Eğer Sovyetler Birliği iktidarın

bütün gücüyle belirli tarihsel koşullarda dıştan yapılan saldırılara karşı koymak, iç karşı devrimcilere karşı savaşım vermek zorunda kaldıysa, bu ancak geçici bir karakter taşımıştır. Demokratik merkezîyetçilik hiçbir zaman salt merkezîyetçiliğe dönüştürülmemelidir, bu ikilemin diyalektiği, demokrasi ile merkezîyetçilik arasındaki diyalektik bağ korunmalıdır. Yineliyorum, demokrasi, sorunları çözmenin, sosyalizmi geliştirmenin en iyi aracıdır.

Ben, yenilenmeden yanayım ve bunun başarıyla ulaşacağına inanıyorum. Bu, gerçekleştirilebilir, çünkü yığınları seferber ediyor, demokrasiye dayanıyor. Üstelik de sosyalizmin ve hatta denebilir ki, dünya çapında sosyalizmle ilgili görüşlerin gelişmesinde kesin değişiklik, içeriği bakımından yeni nitelikli bir gelişmedir. Bu değişiklik, sosyalist toplumun kendi kendini yenileme ve özyönetimi sağlama yeteneğine sahip olduğunu, yeni görüşlerin doğduğunu, gelişmeyi hızlandıran ilkelerin doğduğunu ortaya koyuyor. Bütün bunlar olağanüstü büyük önem taşımaktadır. Sosyalizm şunu kanıtıyor: Yaşadığı bunalımlar ne kadar derin olursa olsun, bunları aşabilecek ve ilerleyebilecek yeteneğe sahiptir.

Ekim Devrimi öncesinde «Bütün erk Sovyetlere!» belgisi yükseltilmiştir. Benim görüşüme göre, SBKP bugün sorunu şöyle ortaya koyuyor: «Bütün erk Sovyet insanlarına!», yani erk, demokrasi koşullarında özyönetim temelinde halkın elinde olmalıdır. Ben yenilenmenin devrimci niteliğini işte bunda görüyorum.

«Din allah için, vatan herkes için»

Lefkoşe'de 14 ülkeden kardeş komünist partilerin temsilcileri ve Marksist bilimadamları müslüman yığınlar arasında komünistlerin çalışma deneyimlerini ele aldıkları bir yuvarlak masa toplantısı yaptılar. Bu yazıya başlık olan slogan da bu toplantıda sık sık dile getirildi. Barış ve Sosyalizm Sorunları Dergisi ve üç aylık Al-Nahj Dergisinin Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi AKEL Merkez Komitesi ile ortaklaşa düzenlediği sempozyuma Yusuf el Hassan (Bahreyn), Agamemnon Stavru (Kıbrıs), Mesut Ali Han (Hindistan), Satiajaya Sudiman (Endonezya), Faliş Abdül Cebbar ve Nasır El-Kadhemi (Irak), Ruzbeh Navid (Iran), Said Salim (Ürdün, Abdül Rahman Avadallah (Filistin Komünist Partisi), Hamid Mubarak (Suudi Arabistan), Semou Pathe Gueye (Senegal), Halit Hamami ve Cibran el-Cabir (Suriye), Ali İleri (Türkiye), SSCB Bilimler Akademisi muhabir üyesi Ahmed Iskenderov ve Al-Nahj'in Genel Yayın Müdürü Fahri Kerim katıldı. AKEL Genel Sekreteri Ezekias Papaioannou toplantıda bir selamlama konuşması yaptı.

Sempozyuma davet edilen bazı kardeş parti temsilcileri çeşitli nedenlerle toplantıya katılamadılar. Bunun için söz konusu kardeş partilerin konumları ve deneyimleri bu yazıda yansımıyor.

Çağdaş müslümanlık bugün sadece «öbür dünyada cennet»i düşünüyor, aynı zamanda yeryüzünde de mutlu bir yaşam istiyor. Öteki dünya, çok değer verdikleri vatanlarını seven ve vatanlarının özgürlüğü, refahı için mücadele eden müslümanların önünde bir engel oluşturmuyor. Yazı başlığı olarak seçilen slogan da işte bu görüşleri yansıtıyor. Bu slogan aydın müslüman din adamları (!) tarafından Doğu halklarının kurtuluş savaşının başlangıcında yükseltildi ve bugün hala geçerlidir. Bu nedenle de müslüman yığınlar arasında çalışan komünist ve işçi partileri tarafından desteklenmektedir. Lefkoşe'deki sempozyuma katılanların tümü şu görüşü paylaştılar: Bu sloganın desteklenmesi, dindarların inançlarına komünistlerin gösterdiği saygıyı, ülkelerinin kurtuluşu ve toplumsal ilerleme uğruna, dünyada barış için, dini inançları ne olursa olsun tüm halk güçlerinin birliği için komünistlerin gösterdiği çabayı kanıtlamaktadır.

HEGEL YANLIŞTI

19. yüzyılın başlarında bazı Batılı düşünürler İslamiyetin tarihe karıştığını sanıyorlardı. Hegel tarih felsefesi derslerinde şöyle diyordu: «İslamiyet dünya tarihi sahnesinden çoktan ayrıldı ve yeniden oryantal hare-

(!) Bu terim ulemalar, müslüman şeyhler ve dini törenleri yöneten ama özel bir kurum oluşturmayan kişiler için kullanıldı.

ketsizlik ve sakinlik konumlarına döndü». (2) Biz şimdi bunun en azından erken varılmış bir sonuç olduğunu düşünüyoruz.

Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nden etkilenen Doğu ülkelerinde ulusal kurtuluş hareketinin gelişmesi, eski Rus importatörlüğünün müslüman halkın yaşadığı bölgelerinde Sovyet erkinin kurulması ve Asya, Afrika da dahil, dünyada gelişen birçok olay, manevi, sosyal ve politik yanlarıyla bu inancın canlılığını gösterdi.

Batı'da ulusal birlik için anti-feodal devrimci mücadele aşamasında burjuva ideologları genellikle dine karşı çıkıyordu. Doğu'da ise bunun tersine, ulusçuluk dinle elele verdi. Gerçekten de, müslüman nüfusun ağırlıkta olduğu ve sınıfsal yapının embriyon aşamasında olduğu ülkelerde din toplumun manevi yaşamının hemen hemen merkezini oluşturuyordu.

Zahir Abdul Samad, Suriye'de ulusal kurtuluş devriminin başlangıcında Hamus kasabasındaki El Nuri camisinin Fransız sömürgecilerine karşı yığinsal gösterilerin yapıldığı bir yer olduğunu hatırlattı. İşgalci güçler gösteri yapan öğrencileri kovaladığında, cami etrafında şiddetli bir sokak çatışması olmuştu. Satiajaya Sudiman, 1920 yılında Endonezya Komünist Partisi kurulduğunda partinin bazı liderlerinin Sarekat İslam adlı dinsel akımın sol kanadından gelmiş olduğunu söyledi. Falih Abdul Cebbar ise, Irak'ın İngiltere'ye bağımlılıktan kurtulması istemini dile getiren ilk sloganlardan birinin önde gelen din adamlarından El Afgani tarafından ortaya atıldığını söyledi. Toplantıda bu bağlamda daha bir çok örnek verildi.

Sempozyumda en ilginç tartışma konularından biri de «islami yükseliş» ve «Müslüman rönesansı» şeklinde adlandırılan konular üzerine oldu. Bugün, 20. yüzyılın sonunda birçok müslüman ülke İslam hareketinde yeni bir canlanmaya sahne oluyor. Konuşmacılardan çoğu bunun 1970'li yıllarda başladığını belirttiler.

Oylesine keskin ve akıl almaz değişiklikler oldu ki, bunlar farklı, bazan da çelişkili değerlendirmelere yorumlamalara yol açtı. Kimi araştırmacılar İslamiyetin doğuşu ve tarihine dönerek değişik kesimlerin konumlarını ve ilkelerini karşılaştırdılar. Bu konuda Ahmed İskenderov şunları söyledi: Bu çalışmalar konuları açıklığa kavuşturacak yerde çoğunca araştırmacıları İslamiyet etmeninin özüyle doğrudan bağlı olan ve şimdi müslüman ülkelerdeki iç politik gelişmelerde önemli bir etmen olan süreç ve olguların kavranmasından uzaklaştırdı.

Sovyet bilimcisi yanıtın İslami dogmada bulunamayacağını söyledi. Birçok durumda İslamiyet sadece bir din değil, uzun erimli ve oldukça laik hedeflere sahip ideolojik ve politik bir akımdır. Semou Pathe Gueye

(2) Georg Hegel, Toplu Yapıtlar, Cilt 8, sayfa 339, Moskova 1935 (Rusça).

genel olarak bu görüşe katıldı ve şu noktaya dikkat çekti: Dini bilincin ve özellikle İslami bilincin yeniden canlanması, «nesneler dünyası» ve enformasyon deryası karşısında, geçmişte olduğu gibi ütopye de olsa uğruna yaşamlarını feda ettikleri bir düşünce arayan insanların bu manevi gereksinimlerinin karşılanamamasından kaynaklanmaktadır.

Ne olursa olsun, dindarların sayısında bir artma olduğu açıktır. Sempoziumda verilen sayılara göre, bugün dünyada 800–850 milyon müslüman vardır. Müslüman din adamlarının politik ve ideolojik etkileri de artmaktadır. Bunlar İran'da devleti tümüyle ellerinde tutmakta, Sudan'da hükümette temsil edilmekte, Suudi Arabistan'da ve öteki Körfez ülkelerinde devlet kurumlarının başında bulunmakta, eski dini örgütleri yaygınlaştırmakta ve yenilerini kurmaktadır.

Gerçi birçok ülkede dini temelde politik parti kurulması yasaklanmıştır ama İslam grupları politikaya katılma, ekonomik ve toplumsal alanlarda ve hatta dış ilişkilerde bile etkide bulunma yollarını arıyorlar. Müslüman halkın çoğunlukta olduğu onlarca ülkeden oluşan İslam Örgütü Konferansı uluslararası alanda aktif bir rol oynuyor.

1970'li yıllarda ve 1980'lerin başında, politik, ekonomik ve sosyal alanları kapsayan bunalım gelişmelerinin arttığı ve egemen çevrelerin ulusal bağımsızlığı güçlendirmekte ya da toplumsal ilerlemeyi güvence altına almada başarısız kaldıkları sırada İslamiyet etmeni de güç kazandı. Burjuvazi bu başarısızlığı ile kent küçük burjuva katmanları ve köylülüğü karşısına aldı. Devlet aygıtının çöküşü ve bürokratikleşmesi, asalaklık ve devlet fonlarının israf edilmesi bu durumu daha da derinleştirdi. Dini güçler bundan yararlanarak geniş halk yığınlarının politik önderi durumuna geldiler.

Bu güçler Doğu ülkelerine özgü, eski toplumsal ve manevi yapıların katılığına kullanabildiler. Eski sömürge ve yarı sömürge ülkelerde toplumsal yapının yenilenmesini hızlandırma isteği, modernizasyonu savunma konumunda olanlarla fundamentalistler arasındaki çatışmayı kızıştırdı ve bu istek, amaçlanan ekonomik, kültürel ve toplumsal gelişme için gerekli olan önlemlerde somutlanmadı, sadece burjuva kalkınma modellerinin ve Batı uygarlığının kötü yanlarının kopya edilip uygulanmasıyla sınırlı kaldı.

Lenin bu konuda şunu yazmıştı: «Tüm ülkelerde, gelişmelerinin belli bir aşamasında dini görünümde politik protestolar olmuştur.» ⁽³⁾ İran'da Şah monarşisinin yıkılmasında açıkça görüldüğü gibi, son yıllarda müslüman din adamları kimi ülkelerde birçok devrimci yükselişin başını çektiler. Ruzbeh Navid, geçmiş dönemde dinin hemen hemen tek olanaklı protesto ve mücadele biçimi olduğunu belirtti.

(3) V. İ. Lenin, Toplu Yapıtlar, Cilt 4, sayfa 243 (İngilizce).

İran'da 1979 Şubat devrimi, ulusal demokratik bir niteliğe, popüler, anti-monarşik ve anti-emperyalist öze sahipti. Humeyni liderliğindeki Şii din adamlarının geniş bir kesimi Şah rejimi altında halkın devrimci istemlerini desteklediler ve İslami bir yönetim çerçevesinde özgürlük ve adalet vaadetttiler. Bu ise din adamlarının toplumsal tabanını genişletti ve onlara milyonlarca emekçi insanın desteğini kazandırdı. Bu dönem içinde din adamları yığınlarla doğrudan bağ kurabilen ve camilerden görüşlerini yayabilen ana muhalefet gücü durumundaydı. Öteki örgütler, özellikle İran TUDEH Partisi böyle bir olanağa sahip değildi.

İran'da Şubat devrimi Şah rejimini yıktı ama temel görevlerini, ekonomik ve toplumsal dönüşümleri, kararlı bir anti-emperyalist yol izlemeyi başaramadı, Abdul Rahman Avadallah İran devriminin kısa bir zamanda tersine dönmesinin nedenlerini şöyle açıkladı: Devrim ilerleme konusunda açık ve net bir konum almamıştı ve «Din Allah için, vatan herkes için» sloganını yaşama geçirmemişti.

Günümüzde birçok İslami politik hareketin görüşleri ve konumları Ortaçağ Avrupa'sındaki devrimci hristiyanların düşünce ve çalışmalarına benziyor. Bu hareketler «altın çağa» Hazreti Muhammedin dönemindeki toplumsal sisteme dönüşü de savunuyorlar. Bu nedenle ideolojilerindeki dar kafalılık ve dogmatizm, programlarını uygulamaya koyunca kötü sonuçlar vermesine neden oluyor.

16. yüzyıl Avrupa'sındaki köylü hareketleri sadece zayıf ve parça parça dini gruplar oluşturdular ve bu arada feodal despotluğun pekişmesi için elverişli bir ortam yarattılar. Engels Almanya'daki köylü savaşı konusunda şunları yazdı: «Alman halkının en büyük devrimci çabası, utanç verici bir yenilgi ile ve bu arada baskının kat kat artmasıyla sonuçlandı.»⁽⁴⁾ Sempozyuma katılanlar bu nitelemenin İran'da halk ayaklanmasından sonra erki ele geçiren gerici dini liderler tarafından «yenilgi»ye sürüklenen İslam devrimi için de geçerli olduğu görüşündeler.

Öte yandan İran devrimi müslüman ülkelerde halk hareketlerinin ideolojik ve pratiği üzerinde önemli karışık bir etkide bulundu. İslami temelde örgütlerin kurulmasını hızlandırdı. Örneğin, Irak'ta çok sayıda dini grup, dini bir devlet kurulmasını daha aktif olarak savunmaya başladılar. Benzer akımlar öteki Arap ülkelerinin yanı sıra Türkiye, Endonezya ve Senegal'de de ortaya çıktı ya da aktifleştii. Falih Abdul Cebbar, bugün Tahran rejiminin komünistlerin kesin kes karşı çıktığı «İslam devrimi»ni ihraç etme niyetlerini saklamadıklarını vurguladı.

Bu bağlamda Lefkoşe'deki sempozyumda şu soru ortaya atıldı: Sovyetler Birliği'nde geleneksel olarak İslamiyetten etkilenmiş olan bölge-

(4) Karl Marks ve Friedrich Engels, Toplu yapıtlar, Cilt 10, sayfa 478 (İngilizce).

lerde «İslami yükseliş»ten halkın etkilendiği yolunda Batı kaynaklarının iddialarının bir temeli var mıdır?

Ahmed İskenderov bu konuda şunları söyledi: Sovyetler Birliği de dahil, sosyalist ülkelerin deneyimi din sorununun en karmaşık sorunlardan biri olduğunu göstermektedir. Marksizm-Leninizm dinin etkisinin zayıflaması ve giderek ortadan kalkmasını toplumun yeniden yapılandırılmasına bağlıyor. Sosyalizmin maddi ve teknik temellerinin kurulması pek kolay olmadığına göre, insanların bilincini değiştirmek, özellikle dini bilinci değiştirmek çok daha zordur. Bu ardıcıl bir çaba, ısrarlı bir çalışma ve uzun zaman gerektirmektedir.

İnsanın maddi ve manevi gereksinimlerinin karşılanamaması, insana verilen dikkatin yetersizliği, termo-nükleer felaket tehlikesi, bilimsel teknik devrimin çelişkili sonuçları, doğanın tahrip edilmesi gibi günümüzün çok karmaşık ve değişik sorunları karşısında şaşkınlık, tüm bunlar toplum tarafından reddedilen insanda bunun yerini din özleminin almasına neden olabilir.

SBKP her zaman dinin toplumsal rolünü ve dini yığın bilincinin gücünü değerlendirirken, konuyu yaratıcı Marksist bir yaklaşımla ele almıştır. Sovyet devleti hiçbir zaman dindarlara karşı ya da allaha inanca karşı mücadele etmedi ama her zaman sömürücü sınıfların dindarların dini duygularını kullanmalarına ve dinin sosyalizm düşmanlarının sınıf çıkarlarını dile getiren bir ideoloji olarak kullanılmasına kesin kes karşı çıktı. SSCB Anayasası'nın 32. maddesi şöyle der: SSCB yurttaşları inanç özgürlüğüne, bir dine bağlı olma ya da olmama hakkına sahiptir.» Dini temelde düşmanlık ve nefretin körüklenmesi de yine yasa ile yasaklanmıştır. SSCB Anayasası'nın 34. maddesi bu konuda şöyle der: SSCB yurttaşları, kökenleri, sosyal ya da mülki durumları, ırk ya da milliyet, cinsiyet, eğitim ve din konusunda tutum farklılıklarına bakılmaksızın yasalar önünde eşittir ... SSCB yurttaşları ekonomi, politika, sosyal ve kültürel yaşamın tüm alanlarında eşit haklara sahiptirler.»

Şimdi SBKP'nin politikası, toplumsal yaşamın öteki alanlarında olduğu gibi din ve dindarlar konusunda da gerçeğe ve realizme dayanıyor. Parti bu alanda durumun gerçekçi bir değerlendirmesini yaptı ve 27. Kongre kararları ışığında inanç özgürlüğü konusunda Anayasal güvencelerin büyük bir dikkatle gözetilmesini istiyor. Bu bir yararcılık politikası değil, ilkesel ve Marks'ın «insanın dinine bağlı olması kesinlikle insan hakları arasında yer alır»⁽³⁾ şeklindeki görüşüne dayanan stratejik bir çizgidir.

Burjuva propagandası, sosyalist ülkelerde dindarların dini inançları nedeniyle koğuşturulduğu, Sovyetler Birliği'nin İslamiyete karşı hoşgör-

(3) Agy, Cilt 3, sayfa 162 (İngilizce).

süz ve hatta Sovyetler Birliği'nde İslamiyeti müslüman halkın yaşamından silmek için adımlar atılmakta olduğu yolunda asılsız iddialarda bulundu. Sempozyumda, Sovyetler Birliği'nde bugün 1.300'den fazla cami bulunduğu ve son yıllarda yenilerinin yapılmasının düşünüldüğü belirtildi. Müslüman din adamları yasal olarak çalışan din bilimi akademilerinin ve medreselerde eğitim görüyorlar. Sempozyuma katılanlar sınıf düşmanının Sovyetler Birliği'ne açıkça karaçaldığını, «İslam sorunu»nu din-darları ya da insan haklarını düşünerek değil, bağımsızlığına yeni kavuşmuş ülkelerde sosyalist perspektif konusunda hoşnutsuzluk ve hatta düşmanlık yaratmak için alabildiğine büyüttüklerini belirttiler.

YEŞİL BAYRAK ALTINDAKİ GÜÇLERİN GENİŞ YELPAZESİ

Sempozyuma katılanlar birçok müslüman ülkede dini ideolojinin ve İslami politik hareketlerin yayılmasına yol açan etmenler arasında hükümetlerin komünist ve işçi partilerine ve laik ilerici güçlere sürekli baskı uygulaması konusuna da değindiler. Bu konuda verilen bazı örnekler ise şöyle: Lefkoşe'deki toplantıda temsil edilen ve sosyalist olmayan dünyadan 13 ülkenin partisinden 8'i yasak altındadır. Sudan Komünist partisi kısa bir süre önce, 1985 yılında Numeyri diktatörlüğünün yıkılmasından sonra yasal oldu. Açık çalışan Lübnan Komünist Partisi bu sempozyuma MK üyesi, felsefe doktoru Hüseyin Mroue'yu temsilci göndermek istiyordu ama H. Mroue 17 Şubat 1987 de öldürüldü. Endonezya, Suudi Arabistan, Türkiye, İran, Irak, Bahreyn, Ürdün ve İsrail'in işgali altındaki Arap topraklarında komünistlere karşı terörizm günlük uygulama haline geldi. Komünistler, ulusal çıkarlara ihanetten, toplumun ahlaki temellerini çökertme girişimlerine kadar her türlü ağır suçlamalara hedef oluyorlar. Hatta kadının ve çocukların «toplumsallaşması»nı savunma ile bile suçlanıyorlar.

Büyük komprador burjuvazi, feodal toprak ağaları ve emperyalizme bağlı politikacılar tarafından temsil edilen gericilik, ilerleme ve demokrasi güçlerine saldırmak için İslamiyetin yeşil bayrağını, ideolojisini ve örgütlerini sık sık kullanıyor. Birçok konuşmacı kendi ülkelerindeki tutucu İslami grupların özgül gelişmelerine ve faaliyetlerinin özelliklerine değindiler.

İkinci Dünya Savaşından hemen sonra Suriye'de ortaya çıkan ve sömürücü sınıfların çıkarlarını dile getiren «Muhammedin Gençliği Derneği» camiler aracılığı ile anti-komünist, anti-Sovyet propaganda yürüttü. Daha sonra «Müslüman Kardeşler Hareketi»ne dönüştü ve tanınmış müslüman teologu, İslamiyeti sosyalist görüşlerle uyumlaştırmaya çalışan Ahmed el Bawwab gibi ileri görüşlü din adamlarına karşı saldırıda bulundu.

Ürdün'de geniş bir gerici İslam örgütleri ağı var. Adları ne olursa olsun – «Meydan okuma», «Kutsal Savaş», «Kuran'ın Evi» – bunlar aslında büyük toprak sahipleri ve kapitalistlerin açık desteğini alan ve daha güçlü bir örgüt olan «Müslüman Kardeşler»in kollarıdır. Bu örgüt öğrenciler, emekçiler ve aydınlar üzerinde etkisini artırmayı amaçlıyor ve camiler aracılığı ile faaliyetini sürdürüyor. Said Salim Ürdün'de «Müslüman Kardeşler»in baş düşman ilan ettiği komünistleri yok etme amacını saklamadığını vurguladı.

İsrail'in işgali altındaki Arap topraklarında «Müslüman Kardeşler» truva atı rolünü oynayarak İslamiyetin ilkelerinden uzaklaşan müslümanlar için bu işgalin bir ceza olduğu görüşünü propaganda ediyor. Bu nedenle de işgal ancak allaha daha çok inanmakla son bulabilir. «Müslüman Kardeşler» işgalcilere karşı mücadelenin her biçiminden vazgeçerek bunun yerine «allahsız» Filistinli komünistlere karşı savaş ilan ettiler. İsrail yetkilileri de tam kendilerine yaraşır bir tutumla bu örgütü yasaklamadılar, tersine ona belli ayrıcalıklar, işgal bölgelerinde hareket özgürlüğü tanıdılar.

Sempozyuma katılanlar şu noktayı belirttiler: Durum karmaşık olmasına ve tehlike çanları çalmasına karşın, sorunun öteki yanına da yanımperyalist etkiye karşı, diktatörlük rejimlerine ve her türlü dini düşünceye ters düşen insanlık dışı baskılara karşı savaş yürüten ve sayıları giderek artan İslam örgütlerinin ortaya çıktığını da görmek gerekir.

Sempozyumda temsil edilen hemen hemen bütün ülkelerde dini çevrelerde derin bir ayrışma göze çarpmaktadır. Özel anlayışları ne olursa olsun, İran'da emekçilerin istemleri Şubat Devrimi'nin çapını büyük ölçüde belirlemiş ve bağınaz Şii din adamlarının devrimi yalnızca «Şeriat yasa ve kuralları»nı getirmeye indirgeme arzularını sınırlamış bulunuyor. İran Tudeh Partisi temsilcisine göre, halkın çıkarları ile hükümetin faaliyetleri arasındaki bu çelişki, yığınların gerici rejimden artan hoşnutsuzluğunun, bazı dini çevreler de içinde, gitgide daha geniş dindar kesimlerden yabancılaşmasının temelini oluşturuyor.

Suudi Arabistan'da, özellikle İran olaylarından sonra, ülkenin doğusundaki Şiilerin muhalefeti hız kazandı. Bir başka hareket de, «gövdur-lardan kurtuluş» sloganıyla çıkan 9 milyonluk Sünni çoğunluğun hareketidir. Bu hareket, devlet aygıtındaki çürüme ve rüşvete, ülkede ABD varlığına karşı çıkıyor. Bu hareketin yandaşları 1979 yılında Mekke Camii'ni işgal ettiler. *Bahreyn'de* hükümet, yurtsever ve demokratik görüşlü dini güçleri denetim altına alabilmek için kendine bağlı din adamlarını kullandı. Ancak başarı sağlayamadı.

Endonezya ve Türkiye'de din, muhalefetin yığınlarla bağ kurabilmesi için en önemli kanallardan biri durumuna geliyor. İslami akımlar, belirgin antiempyralist ve insancıl yönlerde geliyor. Türkiye Komünist Par-

tisi Merkez Komitesi Genel Sekreteri Haydar Kutlu, dini akımların artan politik faaliyetinin, ABD'nin Türkiye'yi depolitize etme girişimlerini, yani halkı kendi geleceğini düşünmekten alıkoyma girişimlerini boşa çıkar-mada önemli etmenlerden biri olduğunu belirtiyor. Endonezya'da, dini devleti savunan muhalefetteki İslami gruplarla, «Abangan Müslüman-ları» gibi gerçek demokrasi ve din özgürlüğü isteyenler arasında ayrışma keskinleşmiş bulunuyor.

Sudan'da «Müslüman Kardeşler» İslâmi bir anayasa istiyor. «Cumhuri-yetçi Kardeşler» ise, bu isteme, İslâm'ın ruhuna uymadığı, uhrevi ve dün-yevi işlerde gerçekçilik gerektiren zamanın gerçeklerine ters düştüğü için karşı çıkıyor. Güney Sudan halkı da, İslâmi anayasaya muhalefet edi-yor. ⁽⁶⁾ Sudan Komünist Partisi'ne göre, devrimci-demokratik güçlerle sağcılar arasındaki anlaşmazlık, İslâmi düşüncelerle ateizmin birbirinin karşısı olmasından değil, demokrasi ile diktatörlük, adalet ile sosyal ezgi arasındaki uzlaşmaz çelişkiden kaynaklanıyor. Gelecek anayasanın nite-liği konusunda yürütülen kavga'nın izlediği çizgi böyledir: Ya bu ana-yasa; halkın kazanımlarını, ülkenin egemenliğini, temel hak ve özgürlük-leri pekiştirecek ya da egemen sınıfın diktatörlüğünü yasallaştırıp, halkı mücadelesinin meyvelerinden yoksun bırakacaktır.

Hindistan'da, en gerici dini parti olan Cemaat-ül İslâmı, «saf İslâm»ı savunuyor. Ancak partinin politikasının çoğunca faşist diktatörlüklerden esinlendiği apaçık kendini gösteriyor. Öte yandan, İslâm'ın kaynağın-daki düşünceler; eşitlik, kardeşlik, yardımlaşma ilkelerini savunan ilerici düşünörlere bir temel sağlıyor.

El-Nahj dergisi adına sunulan tebliğ, Arap ölkelerinde faaliyet gös-teren dini politik güçlerin ideolojik eğilimlerini inceliyor. Bu eğilimlerin çoğu, bağımlı kapitalizmin gelişmesindeki çirkinlikler ve kötölükleri ah-lâki ve manevi açıdan eleştiriyor. Ancak birkaçı istisna, bu eğilimler, «kutsal» özel mülkiyet hakkını tartışma konusu etmiyor. Örneğin, Irak'taki «El-Medresi» grubu gibi bazı gruplar, geniş bir kooperatifler ağının kurulmasıyla «orta yolcu» bir İslâmi çözüm öneriyorlar.

Diktatörlöklere, demokrasinin yokedilmesine karşı çıkanlar da içinde, politik alanda pekçok İslâmî eğilim, modern laik devlet anlayışını red-dediyor, dini ve dünyevi gücün aynı ellerde olduğu geçmişe dönüş çağ-rısında bulunuyorlar. Demek ki, burada feodal-kapitalist sosyal sistemin doğrudan savunulmasından küçük burjuva-reformizminin değişik biçim-lerine kadar uzanan geniş bir görüşler yelpazesi söz konusudur. Tebliğ yazarlarının da belirttiği gibi, bu ikinci akım, ABD hegemonyasına, İsrail yayılmacılığına, bölgenin doğal kaynaklarının yağmalanmasına direniş

⁽⁶⁾ Sudan'ın güneyindeki etnik azınlıklar, müslüman değillerdir. Güney Sudanlılar, yıllardır ülkenin kuzeyindeki İslâm ticarî burjuvazisinin sö-mürüsü altında bulunuyorlar.

gibi antiemperyalist eğilimlerin ağır bastığı bir «kurtuluş teolojisi»ne doğru gelişme potansiyeli taşıyor.

Arap ülkelerinde bağımlı kapitalizmin gelişmesi, ulusal ve sosyal konularda mücadelenin hızlanması, antiemperyalist, yurtsever eğilimlerin artmasının nesnel temelini yaratıyor.

Bu mücadelede, İslâm'a en duyarlı olan, dolayısıyla protestoları dini biçimlere yönelen köylülüğün, kır ve kent orta katmanlarının bellibaşlı rolü vardır. Komünistlerin varolan olanaklarını doğru değerlendirmeleri ve yığınlar arasında partilerinin etkilerini yaymaları, bu protestonun kurtuluş teolojisine yönelmesini olanaklı kılacak, gericiğin bunu ilerleme güçlerine karşı kullanmasını engelleyebilecektir.

BAĞLAŞIKLIK POLİTİKASI – YIĞINLARIN DOĞRULTUSU

Komünistler, nüfusun çoğunluğunu dindarların oluşturduğu ülkelerde, ilerici İslâm örgütleri ve müslüman din adamlarının bir bölümüyle işbirliği ve etkileşimi, *bağlaşıklık politikalarının bir stratejik doğrultusu* sayarlar. Kardeş partilere bu konuda Lenin'in şu düşüncesi kılavuz oluyor: «Bu gerçekten devrimci mücadelede, yeryüzünde cennetin yaratılması için ezilen sınıfın birliği, ... proleterlerin gökyüzündeki cennete ilişkin kanaat birliğinden daha önemlidir.» (7)

Birçok konuşmacı, ağırlığı inanç sorunlarına veren, ateistlerle herhangi bir ilişkiyi reddeden İslâm gericiğine komünistlerin bilerek ya da kazara «yaltaklanma»ya hakları olmadığını vurguladı. *Dini inançlar, her insanın kendi kişisel işidir. Politik ve sosyal güçler ise, varolan gerçeklerden ve her somut durumda mücadelenin gereklerinden yola koyulmak durumundadırlar. Ortak ve yaşamsal sorunların çözümünde ideolojik farklılıklar ikinci plana atılmalıdır. Çünkü bağlaşıklıkları geliştirmede başarının tek yolu budur.*

Bu tür sorunlar oldukça geniş bir alan tutar. Ulusal çıkarlar için, emperyalist ve Siyonist saldırıya karşı ülkenin egemenliği ve toprak bütünlüğü için mücadele bu alanın içindedir. Azgelişmişlik ve yenisömürgeci sömürüye ilişkin bir sorunlar silsilesi böyledir. Siyasi demokrasinin kazanılması, her çeşit diktatörlük rejiminde insan haklarının savunulması böyledir. Elbette, en başta dünyada bir nükleer savaşı önleme, günümüzün global sorunlarını çözmede uluslararası dayanışma, bu alanda yer alır.

Sömürgecilik ortadan kalkalı çok olmakla birlikte, emperyalizmin «böl ve yönet» politikası, gelişmekte olan ülkelerin yaşamında derin bir yara izi bıraktı. Pakistan ve Bangladeş'in kurulmasından sonra, Hindistan'da 100 milyonluk bir Müslüman «azınlık» kaldı. Türk işgali ve NATO planları, Kıbrıs'ın bölünmesine, topraklarının % 37'sinde Türklerin yaşadığı

(7) V. İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 10, s. 87, İng.

ayrılıkçı bir devletin kurulmasına yol açtı. Güneydeki müslüman olmayan azınlığın meşru hakları inkâr edildiği için, *Sudan*'da iç barış uzun yıllar bozuldu.

Bu ülkelerin komünistleri için özgürlük ilkeleri ve bütün dini inançların eşitliği ile, ülkeyi, ülkenin birlik ve kenetlenmişliğini korumak için mücadelenin yanı sıra, «Din, Tanrı için, vatan hepimiz için» sloganı özel bir önem taşıyor. Sudan Komünist Partisi, bu temelde laik bir anayasayı savunan güçlerle işbirliği yapıyor, şeriatın yalnızca devletin temel yasasını oluşturan öğelerden biri olabileceği kanaatini taşıyor. Hindistan Komünist Partisi, Hindu şovenizmine karşı müslümanların yaşam ve mülkiyetlerinin korunması için, müslümanların çoğunun konuştuğu Urdu dilinin resmen tanınması için mücadele ediyor. Hindistan Komünist Partisi, özellikle Pakistan'ın körüklediği ayrılıkçı eğilimleri de kesinkes kınıyor. HKP, sendikaları bölme, müslüman emekçileri yalıtılma yolundaki girişimlere karşı, işçi hareketinin birliği için kampanya yürütüyor.

Agamemnon Stavru şöyle dedi: Kurucuları arasında Türk azınlığının da temsilcilerinin bulunduğu Kıbrıs Emekçi Halkının İlerici Partisi (AKEL), kökeni ve dini inançları ne olursa olsun, bütün Kıbrıslıların eşitliği ve kardeşliği ilkesini altmış yılı aşkın süredir savunuyor. Bugün adanın bölünmüş ve işgal edilmiş olması sonucu, parti, kuzeydeki müslüman yığınlara legal olarak ulaşamıyor. Bu Kıbrıslıların çoğunluğu, Rum cemaatinden kardeşleriyle yüzyıllardır barış içinde yaşadılar. Doğru elbette, son yıllarda çoğu Türkiye'den gelen bağınaz dinciler var. AKEL böyle çetin bir durumda ilerici, ayrılıkçı olmayan güçleri desteklemek, göçmen Kıbrıslılar arasında birlik ve ulusal dayanışma ruhunu güçlendirmek için elinden geleni yapıyor. Örneğin, Lefkoşe'de olduğundan daha çok Kıbrıslı Rum ve Türk'ün yaşadığı Londra'da, iki topluluk üyeleri, ortak vatanlarının egemenliğini ve toprak bütünlüğünü sağlamak için birlikte çalışıyorlar.

Despot rejimlere karşı mücadelede, komünistler ile ilerici müslüman hareketlerin somut amaçları, gitgide daha çok birbirine yakınlaşıyor. Örneğin Türkiye'de, fiilen komünistleri yasaklayan Ceza Yasası'nın 141 ve 142'inci maddeleriyle, dini güçlerin siyasi faaliyetini yasaklayan 163'üncü maddenin kaldırılması istemi böyledir. 163'üncü madde kesinlikle devletin laik niteliğini koruma amacı gütmüyor, tersine dini biçimler alan her türlü muhalefeti ezmeye yöneliyor. *Ali İleri*, Türkiye Komünist Partisi'nin her üç maddenin de iptali için mücadele ettiğini belirtti.

Diktatörlüklere karşı halk için demokrasi sloganıyla, en temel politik ve sosyal haklara saygı sloganıyla yürütülen mücadelelerde, komünistler ile müslümanlar bazen kendilerini yalnızca aynı safta bulmakla kalmıyorlar, aynı zamanda, barikatta omuz omuza dövüşüyorlar da. Örneğin, Kasım 1979'da Suudi Arabistan'da 80 kent ve köye yayılan ayaklanmalar sırasında böyle oldu. Dini liderler, komünistlerin ortak dava için

yaşamlarını feda etmeye hazır olduklarını, komünistlerin de müslümanlar gibi zindanlara atılıp işkencelerden geçirildiğini gördükleri zaman, savaştan bir işbirliğinin gerçekçi temelleri atılmış oldu.

Müslümanların hareketiyle genel demokratik hareketin birleşmesi, diktatörleri ve onları destekleyen emperyalistleri kaygılandırıyor. Yakın zamanlara kadar ilerici düşünceleri ve bu düşüncenin savunucularını dinin yardımıyla silip süpürmek için «İslâmi yükseliş»i teşvik edenler, «fanatikler»i kendileri için bir tehlike olarak görünce, şimdi durup bir daha düşünüyorlar. Endonezya Devlet Başkanı Suharto, kendi rejiminin üç düşmanını doğrudan şöyle adlandırdı: Komünist yeraltı, İslâm fanatizmi, Batı türü liberalizm. Gerici Türk gazetesi *Tercüman*, «Allahsız komünistler» ile işbirliği yapan «radikal akımları» dine ihanetle suçladı. Müslüman yazar Abdurrahman Dilipak, bu suçlamaların altında, müslümanlarla solu karşı karşıya getirip kendi kirli işlerinde elini kolunu serbest hissetmek isteyen Birleşik Amerika'nın parmağını gördüğünü belirterek yanıt verdi.

Toplantıya katılanlar, komünistlerin örgütlü dini güçlerle bağlaşıklık politikasını kavramalarının önemine işaret ettiler, eşit haklar temelinde işbirliğini kurma ve geliştirme arzusunun, ne yazık ki, şimdiye kadar pek ender olarak gözle görülebilir sonuçlar verdiğini belirttiler. Bunun nedeni, yalnızca iktidardakilerin baskısı değildir. Müslüman hareketlerin her biçiminde hâlâ antikomünizmin etkisi ağır basıyor. Ve nihayet, ülkelerinin toplumsal yaşamlarında komünist partilerinin görece zayıflığı, bağlaşıklık politikasını önemli ölçüde engelliyor.

Bu güçlüklerin üstesinden gelmek, kardeş partilerin görevidir. Komünistler, bugün buna, yığinsal ajitasyon çalışmalarında, politik ve parti içi çalışmalarında büyük önem veriyorlar. Lenin, bu sorunu çözmenin bir yolunu, 1920 yılında A. Sultanzade'nin Komünist Enternasyonal'in İkinci Kongresi'ne sunduğu raporla ilgili görüşlerini belirtirken gösterdi. Lenin, Komünist Partisi'ni, üyelik ve özgül görevleri açısından, sömürge Doğu'nun köylü ülkelerinin düzeyine uyarlama gerektiğini belirtti. ⁽⁸⁾

Toplantıda temsil edilen partilerin çoğunun üyelik temeli, önemli ölçüde dini ilkelere göre eğitilmiş ya da dindar olarak yetişmiş insanlardan oluşuyor. Onlardan pekçoğu, politik mücadelede ilk okulu ilerici yönelimli dini hareketlerde gurdüler. Bu partilerin tüzükleri, ateizm için değil, politik amaçlar için aktif mücadele istiyor. Partiye girmek için de, partinin yönetim organlarında görev almak için de ateist olmak gerekmiyor. Örneğin, Senegal Bağımsızlık ve Emek Partisi Denetim Komisyonu'nun başkanı, tanınmış bir müslüman aileye mensup bir şeyhtir.

Başka birçok dinin belki de tersine, İslâm, yalnız bir inanç değil, müslümanın yaşam tarzının, davranışlarının, günlük faaliyetlerinin bütün-

⁽⁸⁾ V. İ. Lenin, *Toplu Yapıtlar*, Cilt 42, s. 202, İng.

leşik bir parçasıdır. Komünistler, çalışmalarında bu gerçeği görmezden gelemesler. Bundan ötürü, örneğin Senegal'de, Merkez Komitesi'nin oturumları da dahil, Kuran'ın öngördüğü namaz vakti gelince, toplantı, gösteri ve öteki politik faaliyetlere ara verilmesi alışılmış bir kuraldır. Sudan Komünist Partisi'nin «Yığınsal Çalışmada Hataların Düzeltilmesi Üzerine» başlıklı belgesinde, gericiliği bu konuda antikomünist saldırıya geçmede gerekçelerinden yoksun bırakabilmek için, Tanrı'ya karşı tutumları ne olursa olsun, bütün parti üyelerinden, davranışlarını müslümanların gelenek ve duygularına saygı temelinde düzenlemeleri isteniyor.

Müslüman ülkelerindeki komünistler, kendileri inançlı materyalistler olsalar bile, yığınlar arasında geniş çaplı ateist propaganda yürütmeyi, şu ya da bu dini akımı eleştirmeyi gerekli görmüyorlar. Komünistler, kendi aydınlatıcı rollerini, cehaleti ortadan kaldırmaya, değişik türden kültür ve spor kulüpleri kurmaya yardımcı olmada görüyorlar. Dahası, bazı durumlarda komünistler, ilerici din adamlarının *camilerdeki vaazlarıyla* hümanizm ve sosyalizm düşüncelerinin yayılmasını sağlıyorlar. Komünistler, aynı zamanda, *ulusal çıkarlara, halkın çıkarlarına karşı, dini güçlerin gericilik ve emperyalizme hizmet eden eylem ve tutumlarının* içyüzünü ortaya koymayı da gerekli görüyorlar.

Kardeş partiler, ana görevlerinin dindarlarla anlaşmazlığa düşmek değil, emekçilerin ve halkın çoğunluğunun sınıfsal ve ulusal çıkarlarına uygun politik amaçları açıklayabilmek ve uygulayabilmek için bıkıp usanmadan çalışmak olduğuna inanıyorlar.

Lefkoşe toplantısındaki tartışmalar ve deneyim alışverişi, komünist harekette gitgide gelişen içtenlik ve özeleştiri ortamı içinde geçti. *Se-mou Pathé Gueye* şöyle dedi: Eğer Senegal Bağımsızlık ve Emek Partisi, üyelerinin istediği gibi bir parti durumuna gelemeyişe, bu dini güçlerin ya da grupların kusuru değil, partinin analizlerindeki yetersizliklerin, pratik faaliyetlerindeki hataların sonucudur. Satiajaya Sudiman şuna işaret etti: Gerçi Endonezya Komünist Partisi yasaklanmadan önce dindarlara büyük dikkat gösterdi, ama bu, bilimsel bir analizin sonucu değildi. Sınama ve yanılma yöntemine dayanıyordu. Dahası, birçok komünist, müslümanlara karşı önyargılı bir tutum aldı, gericilik de hızla bundan yararlandı.

Ruzbeh Navid, Şubat 1979'daki devrimden sonra İran Tudeh Partisi'nin hatalar yaptığını belirtti. Komünistler, ödevlerine sadık olarak, Şah despotizmine karşı halkla birlikte mücadele ettiler, İslâm Cumhuriyeti'nin attığı ilk adımları desteklediler, değişik türden referandumlara katıldılar. Ancak bir noktada, yurttaşların demokratik hakları konusunu ikinci plana atmaya razı oldular. İşte bu yapılmamalıydı. Parti, İslâmi yönetimin sağa keskin bir dönüş yaptığını zamanında göremedi. Daha sonra yüzlerce İranla komünist ve yurtseverin yaşamına malolan baskı-

ları önceden kestirip, Humeyni'ye «eleştirel destek» verme politikasından toptan bir muhalefete geçemedi.

Müslümanlara, müslümanların örgütlerine ilişkin olarak doğru bir çizginin belirlenmesinde, değişik ülkelerin komünistleri arasında uluslararası işbirliğinin büyük önem taşıdığı toplantıda vurgulandı. Gericilik ve emperyalizmin İslâm etmenini uluslararası düzeyde kendi amaçlarına göre kullanma çabalarına yanıt vermek için ortak pratik eylemler örgütlerken de, bu gereklidir. Siyonist saldırıya, Pakistan'ın Hindistan'ı hedef alan şoven çizgisine karşı mücadelede, Afganistan'ın işlerine emperyalist müdahaleyi durdurmak, Kıbrıs sorununa âdil ve kalıcı bir çözüm bulabilmek, yıkıp yokeden İran-İrak savaşına son verebilmek için, İslâm ülkelerindeki ilerici güçlerin eylemlerinin eşgüdümü, dayanışmayı güçlendirmek için bilgi alışverişi zorunludur.

El-Nahj dergisi tarafından sunulan tebliğde şöyle denildi: Bütün aktifliklerine karşın, Arap ülkelerindeki müslüman örgüt ve hareketler, bugün sorunların sorunu olan şeye, günümüzün temel sorunu olan termonükleer savaş tehdidini ortadan kaldırmaya yeterli dikkati ayırmıyorlar.

Bunun yanı sıra, birçok konuşmacı, bu konuda yığınların ve politik güçlerin artan kaygısını gösteren örnekler verdiler. Aralarında müslümanların da bulunduğu birçok din adamının insanlığın sağ kalması için dünya ölçüsündeki harekete yaptığı katkıları belirttiler.

Gerçekten de, İslâm ülkelerinde barış konusu, yalnızca kardeş partilerin sürekli özen gösterdiği bir konu olmakla kalmıyor. Bu konu, camilerde gitgide daha geniş yankılanıyor, dini yayınlarda tartışılıyor. *Mesut Ali Han*'ın haklı olarak belirttiği gibi, İslâm hümanizmini savunanlar, savaş karşıtı mücadelede bugün bizim doğal bağlaştığımız durumuna gelebilir. *Yeni düşünce, uygarlığı kurtarabilmek için komünistlerin esnekliğini gerektiriyor, komünistlerden geniş dindar kitleleri içine alacak barışsever güçler yelpazesini genişletme becerisini istiyor.*

Lefkoşe toplantısına katılanlar şunu vurguladılar: Dinle ve dindarlarla ilişkilerde uzun erimli bir stratejinin tutarlı biçimde yaşama geçirilmesi, kardeş partilerin doğru taktik çözümler bulması, yığınlar arasında parti çalışmasının uygun, yeterli biçimlerini ortaya koyması, müslüman ülkelerde komünist hareketin kendi gelişme olanaklarını ve toplumsal ilerlemeye yönelimi önemli ölçüde belirleyecektir. Büyük çoğunluğu dindar olan yığınlar tarafından benimsendiği zaman, sosyalist seçenek bir gerçeklik durumuna gelecektir. Bunu başarmak, komünistlerin ödevidir.

Bu inceleme, Parti Çalışmasıyla İlgili Deney Alışverişi Komisyonu'nda, Sudan Komünist Partisi'nin dergideki temsilcisi *Ali Ahmed El-Tay-yip* ile Felsefe Bilimleri Doktor Adayı *Yevgeni Novikov* tarafından hazırlanmıştır.

Demokratikleşme ve özyönetim

LENİN'İN «DEVLET VE DEVRİM»İNİN 70. YILDÖNÖMÜNDE

FYODOR BURLATSKI

Felsefe Doktoru, SSCB

Sovyet toplum bilimcileri son zamanlara kadar, sosyalizm sözkonusu olduğunda «demokratikleşme» kavramını kullanmayı uygun görmezlerdi. Kullanılan «sosyalizmin daha da geliştirilmesi» ifadesi olurdu. Bu kulağa daha hoş geliyordu. Böylece Sovyetler Birliği'nde demokrasinin her zaman ve politik iklim ne olursa olsun, normal ve kesintisiz olarak ilerlemekte olduğu anlatılmak istenirdi. Buna göre, uzun ya da kısa, yalnızca ileriye doğru bir adımın atılması sözkonusuydu.

SARSICI DÜŞÜNCE

SBKP MK'nin dikkatini demokratikleşme ve özyönetim üzerine toplayan Ocak 1987'deki plenumu, sosyalizm ile demokrasi arasındaki karşılıklı ilişkiyle bağlı bir dizi sorunu yeni, devrimci bir tarzda ele aldı. Temeli oluşturan esas düşünce şuydu: Sovyet toplumu niteliksel olarak yeni ilkeler temelinde ekonomik, teknolojik ve toplumsal yenilenmesine ilişkin hedeflerine, gerçek demokrasi, çalışma kolektiflerinin özerkliği ve yığınların yönetime belirleyici katılımı olmaksızın ulaşamaz.

Böylesi bir yaklaşım, sosyalizm ve demokrasi konusunda *Leninci anlayışa dönüş* anlamına gelmektedir. Lenin bunu, Büyük Ekim Sosyalist Devrimi'nin hemen öncesinde, 1917 Ağustos ve Eylül aylarında kaleme aldığı *Devlet ve Devrim* adlı klasik eserinde formüle etmiş ve temellendirmişti. Lenin'in düşüncelerine dönüş, önemli ve yararlıdır, ancak deneyimin gösterdiği gibi iki koşulla:

Birincisi, *Lenin'in düşünceleri gelişimi içinde ele alınmalıdır. Devlet ve Devrim*, Marx ve Engels'in devlet üzerine söylediklerinin, onların Paris Komünü ve daha önceki toplumsal devrimlere ilişkin analizlerinin üzerine oturtulmuştur. Lenin ayrıca, 1905–1907 Rus devriminin, 1917 Şubat devriminin ve yanısıra, oportünist ve anarşistlere karşı verilen ideolojik mücadelelerin derslerini de temel almıştır. Ama aynı zamanda, *Devlet ve Devrim*'de öne koyduğu sosyalizm ile demokrasi arasındaki karşılıklı bağımlılık üzerine düşüncelerinin de, daha sonra Sovyet iktidarının deneyimleri ışığında, kendisi tarafından geliştirildiği ve değiştirildiği de açıktır. Gerçekte komünistler ve Lenin, yeni toplumun hangi ilkeler temelinde yönetileceğini belirlemeye esas itibarıyla yoktan başlamak

durumundaydılar. Lenin devlet kapitalizmini incelerken, bir noktada, şakacı bir tonla şöyle yazmıştı: «Marx'a da bu konuda tek bir kelime yazmak nasip olmadı ve tek bir kesin açıklama ya da belirgin ifade bırakmadan öldü.»⁽¹⁾

Lenin'in, devrim arifesindeki, I. Savaş dönemindeki ve sosyalist kuruluşun başlangıç yıllarındaki eserleri karşılaştırıldığında, bir bütün olarak, yeni iktidarın yöneticilerinin, Lenin'in kavga arkadaşlarının ve partinin, yeni toplumu pratikte yönetme işini özümsemeye aldıkları yol açıkça görülür. Bu bağlamda, Lenin'in politik vasiyeti olarak adlandırılan 1920'lerdeki eserleri özel bir değer taşımaktadır. *Kongre'ye Mektup, Kooperatifleşme Üzerine, İşçi ve Köylü Teftişini Nasıl Yeniden Örgütlemeliyiz ve Az olsun, Öz Olsun* bunlar arasında sayılabilir. Bunlar, Lenin'in Ekim devrimi öncesinde dile getirmiş olduğu düşünceleri somutlaştırdığı, geliştirdiği ve – tekrarlamak zorundayım – değiştirdiği eserleridir.

İkinci koşul şudur: Lenin'in ölümünden bu yana geçen altmıştan fazla yıl içinde *sosyalizmin gösterdiği gelişme analiz edilmelidir*. Bu Sovyet deneyimini ve tüm öteki sosyalist ülkelerin en değişik, özgül tarihsel ve ulusal deneyimlerini analiz etmek demektir. Sosyalizmin gelişimini anlamak, kuşkusuz iki dünya – sosyalist ve kapitalist – arasındaki mücadele ve işbirliğinin mevcut durumunu, ve nükleer silahların geliştirilmesinin insanoğlunun üzerinde sallandığı tehditi gözönüne almadan da olanaksızdır.

HERKESİN KATILIMIYLA YONETİM

Marx'ın devletin yokolmasından yana çıktığı, buna karşın Lenin'in ise bir «devletçi» olduğuna ilişkin, bilinen basmakalıp bir iddia vardır. Bu iddia bir yanlış anlamaya ya da gerçeğin maksatlı olarak çarpıtılmasına dayanmaktadır. Çünkü, *Gotha Programı'nın Eleştirisi* adlı eserinde, komünizmin ilk aşamasında, sosyalist toplumda devletin korunmasının gerekli olduğunu gösteren Marx'ın kendisidir. Marx gibi, Lenin'de *Devlet* ve *Devrim* kitabında Lassalle'ı proleter devleti soyut arzulardan çıkarmaya çalışmasından ötürü eleştirir. Lenin için esas olan, toplumda ekonomik temelleri, sınıfsal yapıyı ve toplumsal ilişkileri değiştirmektir. Lenin üretim araçlarının toplumsallaştırılmasından sonra «üretim araçlarının ortak mülkiyetini korumanın yanısıra, çalışmada ve ürünlerin dağılımında eşitliği güvence altına alacak» devletin gerekliliğini vurgulamıştır.⁽²⁾

(1) V. I. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 45, s. 84 (Rusça, «RKP [B] 11. Kongresi'ne Sunulan MK Politik Raporu»ndan).

(2) Agy, c. 33, s. 95 (Devlet ve Devrim'den).

Lenin, kapitalizmin gelişmesinin «herkes'in gerçekten devletin yönetimine katılmasını *olanaklı kılan gerekli önkoşulları yarattığı*»na işaret etmiş ve şöyle devam etmiştir: «Bu önkoşullardan kimileri şunlardır: herkesin okuma yazma bilmesi – 'ki bu bir dizi en gelişmiş kapitalist ülkede halihazırda gerçekleştirilmiştir – sonra, milyonlarca işçinin, posta hizmetleri, demiryolları, büyük fabrikalar, geniş çaplı ticaret, bankacılık vs., vs. ... gibi devasa ve karmaşık toplumsallaşmış aygıt yoluyla eğitilmesi ve disipline edilmesi'». ⁽³⁾ Ve kitabının bir başka yerinde de Lenin, sosyalizmde ise, herkesin yönetme ve işletme sanatını öğreneceğini, ve sonuçta toplumsal üretimi bağımsızca yöneteceğini yazmıştır. ⁽⁴⁾

Lenin, *Devlet ve Devrim*'de öne koyduğu sorunun bu genel teorik formülasyonunu, Sovyet iktidarının başlangıç yıllarındaki deneyimin ışığında geliştirdi. Sovyetlerin şu temel önemdeki tanımını yaptı: «Programlarına göre, *emekçiler tarafından* yönetimin organları olan Sovyetler, kültürel düzeyin düşüklüğü sonucu, gerçekte bir bütün olarak emekçi yığınların değil, proletaryanın ileri kesimlerinin *emekçiler için* yönetim organlarıdır.» ⁽⁵⁾

Kuşkusuz o zamandan bu yana köprülerin altında çok sular aktı. SSCB'nin politik sisteminde yer alan tüm organlarda, Sovyetlerde, parti ve devlet örgütlerinde, sendikalarda, kooperatiflerde ve komsomolda artık emekçi sınıfların temsilcileri değil, emekçilerin kendileri yer alıyor. Bu, sosyalist demokrasinin, tersine ne söylenir ya da yazılırsa yazılısın devletin *dümeni başlıca ve hatta yalnızca ayrıcalıklı sınıfların, seçkin bir azınlığın mensup'ya da temsilcilerinin elinde olduğu* burjuva demokrasisi karşısındaki devasa üstünlüğü olmuştur ve olmaya devam edecektir.

Ancak bu büyük kazanım bizi ciddi sorunlarla karşı karşıya gelmekten kurtarmış mıdır? Böyle bir soru sorulduğunda yanıtı kendiliğinden gelmektedir: Hayır. 27. Kongre, yenilenmenin, hem de bunu herhangi bir birimde değil, tüm ekonomik yönetim ve işletme mekanizmasında gerçekleştirmenin ivedi gerekliliğini vurgulamıştır. Hangi nedenden dolayı? Birincisi, çünkü bu sistem ekonomik ve toplumsal ilerleme üzerinde bir etkide bulunma bakımından yeterince etkili değildir; ikincisi, halkın ve onu oluşturan tek tek grupların çıkarlarını, meşru istem ve özlemlerini, tam olarak herşeyde ve her zaman ifade etmemektedir; üçüncüsü, – ve bunu derin bir esefle kaydetmek zorundayız – toplumu bürokratikleşmeye doğru bir yönelimden kurtaramamıştır.

Bu bağlamda, 27. Kongre'de kabul edilen SBKP Programı'nın yeniden kaleme alınmış biçimi, kilit görevin *yönetim ve işletmenin, yalnızca emek-*

⁽³⁾ Agy, c. 33, s. 100 (*Devlet ve Devrim*'den).

⁽⁴⁾ Agy, c. 33, s. 102 (*Devlet ve Devrim*'den).

⁽⁵⁾ Agy, c. 33, s. 170 (*Devlet ve Devrim*'den).

çilerin çıkarları doğrultusunda gerçekleştirilmesi için değil ama aynı zamanda bunun üzerlerinde kendi birliklerinin iktidarından başka bir iktidar tanımayan emekçilerin doğrudan kendi işi haline gelmesi için çalışmak olduğunu belirledi. Partimiz temel belgesine özyönetim hükümünü herhangi bir doktriner hesapla ya da devletimizin kurucusunu bir kez daha selamlamak amacıyla geçirmemiştir. Bu tüm Sovyet deneyiminden düşünülüp tartılarak çıkarılmış bir sonuçtur.

DEVLETİN GÖRECE ÖZERKLİĞİ

Sovyet politik sisteminin gelişimi içinde ciddi sorunların çıkmasında dramatik olan hiçbir şey yoktur. Çünkü komünistler, bu sistemin mükemmelleşmesine her zaman, hem yığınların genel ve politik kültür düzeyinin yükselmesi ve faaliyetlerinin artmasını, hem de bürokrasinin yüzlerce yıllık geleneklerinin üstesinden gelmek amacıyla yeni örgütlenme, yönetim ve işletme biçimlerinin bulunmasını içeren bir süreç olarak bakmışlardır.

Ancak, bununla birlikte, Sovyet toplumunun halkın sosyalist özyönetimi pratiğinin yakıcı sorunlarına belirli bir gecikme ile tepki gösterdiği de söylenebilir. Sovyet toplumu 1950'lerin ortalarında ve 1960'ların başlarında iki çıkış yaptı, ne ki ustalık azdı, acelecilik ise çoktu: bütün bunlar özyönetim projesinin, düşüncesinin kendisine de gölge düşürdü. Ardından daha da gelişmiş olan ekonominin ve emekçilerin kültürünün yeni gereksinimlerini artık karşılayamayan yönetim ve işletme biçimlerini muhafaza ederek on ila onbeş yıl kaybettik.

Mevcut sorunlara genel teorik bir görüş açısıyla bakıldığında, bunların nedenlerinin Marx ve Engels'in daha önce işaret etmiş oldukları gibi, *toplumun yönetsel işlevlerinin özerkliğinde* saklı olduğu büyük olasılıkla görülecektir. İşte Engels'in en dikkat çekici değerlendirmelerinden biri: «Toplum, vazgeçmesi olanaksız belirli ortak işlevler yaratır. Bu amaçla atanan insanlar *toplum içinde* işbölümünün yeni bir kolunu oluşturur. Bu onlara, kendilerini muktedir kılanların çıkarlarından farklı çıkarlar, güdüler de kazandırır; kendilerini onlardan bağımsızlaştırırlar ve ... işte etiyile kemiğiyle devlet.»⁽⁶⁾

Geçmişte Marksistler, Engels'in söylediklerinin yalnızca şömürücü toplum için geçerli olduğunu düşünüyorlardı ve bu noktada kavramlarımızda bir değişiklik olmamıştır. Ancak Sovyet kuruluş deneyimi, sosyalizmin de devletin görece özerkliğe doğru belirli bir eğilimden kurtulamamış olduğunu göstermiştir. Bununla kastedilen, kuşkusuz, bir tür özel tabaka

⁽⁶⁾ K. Marx ve F. Engels, Yapıtlar, c. 37, s. 146 (Rusça, «Konrad Schmidt'e Mektup»tan).

ya da sınıfın ortaya ve toplumun üzerine çıkarak ona kumanda etmekte olduğu değildir. Hem yönetilenler hem de yönetenler emekçilerdir, aralarındaki ilişkiler sömürüyü, bir insanın öteki üzerindeki hakimiyetini ve ahlak dışı sınıfsal çıkarları dışlamaktadır.

Yine de, devletin bir ölçüde özerkliğine doğru eğilimler, aynı şekilde Sovyet yönetim aygıtında bürokratism tezahürleri henüz yok olmamıştır. Bu somut bir olgudur. Bu eğilimler, sömürücü toplumlarda olduğu gibi sınıfsal karşıtlıklardan değil, ama yönetim işlevlerinin toplumdaki işbölümünden, özerk bir dal olarak ayrılmasından kaynaklanmaktadır. Yönetim, özel bilgi, yetenek, alışkanlık ve değişik durumlara yanıt vermede basmakalıp tepkiler gerektirmektedir. Sosyalist gelişmenin verili bir aşamasında yönetim işlevlerinin bu ayrılığı, belirli bir ölçüde kaçınılmazdır; ancak, toplamında pozitif olan bu sürecin ciddi kayıpları içermesi diyaletğin gereğidir.

Sorunun özü oldukça basit ve açıktır: çoğunlukla bir makama gelenler, toplumsal çıkarları değil, onun yerine kendilerini kollamayı, işlerini korumayı, daha önemli görevlere gelmeyi ve böylece ek yararlar elde etmeyi düşünmeye başlarlar. Parti halkı bağımsız ve girişimci bir düşünceyle davranmaya ve hatta ortak dava uğruna belirli riskleri göze almaya çağırırken, çeşitli makamlardaki birçok yönetici öncelikle kendilerini sağlama almaya, öne çıkıp darbelere hedef olmamaya çalışırlar.

Bundan kurtulmanın yolu nedir? Bu sorunun yanıtı açıktır: Her zaman ve her zaman halkın sosyalist özyönetimini geliştirmek. Önümüzdeki birçok onyılıda özyönetim kuşkusuz yönetimin devrimsel biçim ve mekanizmalarının yerini almayacaktır; ancak onun yanısıra, onun içinde yer alacak ve böylece politik yapının her hücrelerinde daha derin bir demokratikleşmeyi getirecektir. Ancak bu yol ısrar ve tutarlılıkla izlenmezse, Sovyet devleti kendini öğretmenlerimizin söylediklerinin tersine olanı yapar halde bulacaktır: ekonomik gelişmeyi kimi çizgiler üzerinden ileriye iterken, başka çizgiler üzerinde ise engeller yaratacak, emek ile materyallerin yığınsal biçimde israfına neden olacaktır. Demokratikleşme kuşkusuz halkın çalışma ve yaşama koşullarındaki güncel değişimlerle, ekonomik ve sosyal reformlarla atbaşı ilerleyen bir süreç olmalıdır.

ÜRETİMDE (İŞLETMEDE) DEMOKRASİ

Halkın özyönetimi, Sovyetler Birliği'nde sosyalizmin gelişiminin şu anki aşamasında ekonomik ilişkilerin yenilenmesi bakımından canalcı bir öneme sahiptir. Bu bağlamda Lenin'in *Devlet ve Devrim*'de Karl Kautsky ile giriştiği polemik teorik bakımdan özel bir ilgiye layıktır. Kautsky şöyle yazıyordu (Tırnak içindeki ünlemler Lenin'e aittir): «İşletmelerin en değişik biçimleri — bürokratik, sendikal, kooperatif, bireysel ... sosya-

list toplumda yan yana varolabilirler . . . Örneğin, demiryolları gibi, bürokratik bir mekanizma olmadan yapamayacak işletmeler vardır. Burada demokratik örgütlenme şu şekli alabilir: işçiler delegelerini seçerek bir tür parlamento oluştururlar ve bu, çalışma koşullarını düzenler, bürokratik aygıtın işleyişini denetler.» (7)

Lenin'in Kautsky'ye yanıtı ne olur? Sosyalist toplumsal mülkiyet biçimlerinin çeşitliliğine ilişkin düşüncelerini red mi eder? Hiç de değil. Lenin, Kautsky'nin düşüncelerini reddetmez, aksine daha da öteye gider, *sosyalist ekonominin yönetimine ilişkin her alanda bürokrasinin üstesinden gelme* görevini öne koyar. Lenin, her işletmede teknolojinin, koşulsuz ve sıkı bir disiplini, tüm işletmenin durması ya da mekanizmaların ve ürünün zarara uğraması tehdidi nedeniyle herkesin işten kendi payına düşene en büyük dikkati göstermesini zorunlu kıldığını söyler. Böylesi işletmelerin tümünde, kuşkusuz, işçiler *bir tür parlamento* oluşturmak amacıyla delegelerini seçeceklerdir.

«Ancak, bütün sorun şu ki, bu ,parlamento türü' burjuva parlamenter kurum anlamında bir parlamento *olmayacaktır.*» Sosyalist toplumda işçilerin kendileri «bir tür parlamento» seçeceklerdir. Bu noktada Lenin'in aygıtta çalışanların bürokratlara dönüşmesinin engellenmesine yönelik önlemlerin gerekli olduğu düşüncesini geliştirdiğini belirtmeliyiz. Bu önlemler nelerdir? Marx ve Engels'e gönderme yaparak, Lenin şu üç iyi bilinen koşulu öne koyar:

«1. yalnız seçim değil, aynı zamanda da her an geri çağırabilme; 2. bir işçinin işini aşmayacak ücret; 3. herkesin denetim ve gözetiminin ivedilikle uygulamaya konması, öyle ki herkes bir zaman için ,bürokrat' olsun ve böylece *hiçkimse bir ,bürokrat' olamasın.*» (8)

Görüldüğü gibi Lenin tüm sosyalist işletmelerde yönetimi en geniş demokrasi temelinde örgütlenme ilkesini formüle etmiştir. Öyleyse ekonomiyi yönetme ve işletmenin demokratikleştirilmesi, mevcut koşullarda ne gibi bir rol oynayacaktır? Bu, toplumsal ilerlemenin giderek daha etkin bir aracı olabilmek için nasıl ve hangi biçim altında vücut bulmalıdır?

Bu sorular kısaca şöyle yanıtlanabilir: SSCB'nde üretim ilişkilerinde toplumsal mülkiyetin egemenliği altında esaslı değişikliklere gidilmesine duyulan yakıcı gereksinim, *üretimde demokrasiyi* (işletmede demokrasiyi), *çalışma kollektifinde sosyalist özyönetim* ilkelerinin ardıcılıkla uygulanmasını gerekli ve zorunlu kılmaktadır. Böylesi değişikliklerin amacı, doğrudan üreticileri — işçiler, köylüler, aydınlar, en son bilimsel, teknik ve teknolojik kazanımlara derin bir ilgi ile, ustalık ve mesleki yeteneklerinin mükemmelleştirilmesi, ile, yüksek nitelikli emeği teşvik edecek ko-

(7) V. İ. Lenin, Tüm Yapıtlar, c. 33, s. 108 (Devlet ve Devrim'den).

(8) Agy, c. 33, s. 109 (Devlet ve Devrim'den).

şullara kavuşturmadır. Bu, sosyalist toplumda toplumsal adaletin şu temel ilkesinin daha tutarlılıkla uygulanmasını zorunlu kılmaktadır: «Her-kesten yeteneklerine göre, herkese emeğine göre».

Üretimde demokrasiyi geliştirmek oldukça girift bir görevdir. İşletme ve kuruluşlarda işin başındakilere daha fazla kişisel sorumluluk tanımak, onların ellerini kollarını serbest kılmak, girişimleri için yolu açık tutmak, bunun yanı sıra da kolektivizmi geliştirmek ve tüm emekçilerin, yönetim ile işletme organlarının çalışma kolektiflerinin ya da – ve özellikle – onun toplumsal gelişmesinin karşı karşıya olduğu geniş bir sorunlar yelpazesine çözümler bulma faaliyetinin gözetiminde yer almalarını amaçlamak gerekmektedir.

Deneyimler, çalışma kolektiflerinin tüm unsurlarının yetki, işlev, hak ve görevlerinin doğru bir dağılımının ve kolektifin her bir üyesinin kendi üstlendiği rolü duru bir şekilde anlamasının öz yönetimin neredeyse en temel yönü olduğunu göstermektedir. Yönetim, parti örgütü, sendika ve emekçilerin genel toplantısı, bunların tümü net olarak belirlenmiş bir hak ve görevler çerçevesine sahip olmalı ve çok uyumlu bir mekanizma olarak çalışmalıdır.

Yönetim, parti örgütü ve sendika, kuşkusuz devletin, kendi kolektiflerinin ve her bir emekçinin çıkarlarını doğru olarak dengelemeyi, işletmenin planında öngörülenleri yerine getirmesini ve çalışanların istemlerinin yanıtlanmasını amaçlayacaklardır. Yine de bu çıkarlar arasında farklılıklar olacaktır. Yönetim, durumu nedeniyle, öteki görevleri de dikkate alarak planın yerine getirilmesine öncelik verirken, sendika ve genel toplantı çalışma kolektifinin ve her bir çalışanın meşru haklarını kollamayı başa alacaktır.

Lenin, sendikaların sosyalizmdeki bu özgül yerine işaret ederken, sendikaların bürokrasiye karşı işçilerin çıkarlarını koruyacağını belirtti. SSCB sendikalarının en son kongresinde Mihail Gorbaçov'un emekçilerin bu en yığinsal örgütünün rolüne ilişkin olarak işaret ettiği işte tam da budur.

KAMUOYU

Sosyalizmi demokratikleştirmenin olağanüstü önemdeki bir çizgisi de, *politik yaşamda, karar almada ve yetersizlikler ile bunların gerçek sorumlularının eleştirilmesinde kamuoyuna daha büyük bir rol tanınmasıdır*. SBKP MK'nin Nisan 1985 Plenumu'ndan ve 27. Kongre'den bu yana, kamuoyunun rolü eşi görülmedik şekilde artmıştır. Eleştirel bir ruh Sovyet toplumuna nüfuz etmiş ve birkaç istisna dışında, bu süreç ciddi ve yapıcı bir nitelik kazanmıştır. Şimdi insanlar, sosyalist kuruluşun değişik alanlarında işlerin durumunu iyileştirmek ve daha başarılı bir ilerleme sağlamak amacıyla konuşmakta ve yazmaktadırlar.

Partinin gerçeği talep etmesinin, yığinsal iletişim araçlarının faaliyeti ile yazar, gazeteci ve bilim adamlarının yaratıcılığı üzerinde nasıl güçlü bir etki yarattığına tanık olmaktadır. Ekonomik ve toplumsal gelişmeyi hızlandırma düşüncesi, toplumu temizleme, açıklık ve eleştiriyi geliştirme çabaları ile organik olarak tamamlanmıştır. Sovyet toplumunun en yaşamsal sorunları, büyük bir acı pahasına, Valentin Rasputin'in *Yangın*'ı, Cengiz Aytmatov'un *Darağacı* ve Tengiz Abuladze'nin *Pişmanlık*'ı gibi edebi eser ve filmlerde ele alınmıştır. Bu eserler, Sovyet toplumunun moral rönesansı yolunda yeni ve daha geniş bir bakış açısının bayraktarıdır.

Yığinsal iletişim araçları sosyalist özyönetimin etkili kurumlarından biri olma yolundadır. Bunlar farklı ve karşıt görüşlere yer vererek, kamuoyunun sözcülüğünü giderek daha fazla üstlenmektedirler. Kamuoyu, partiye alınması gereken kararları en etkili şekilde belirlemede yardımcı olarak, sosyalist demokrasinin önemli bir kurumu haline gelmektedir.

Halkın özyönetimi sistemi, *partinin* hem içyaşamı, hem de toplumu yönetmedeki yöntemleri açısından *ortaya koyduğu örneğe* doğrudan dayanmaktadır. Nisan 1985'te, daha fazla açıklık, eleştiri ve özeleştirme sürecini ve sosyalist demokrasiyi her yönde geliştirmeyi başlatan partinin kendisi olmuştur. Geçmiş deneyimler göstermektedir ki, sovyetlerde, sendikalarda ve sovyet toplumsal yaşamının öteki alanlarında demokrasinin düzeyi, parti içindeki demokrasinin düzeyi ile orantılıdır.

Özyönetimi geliştirmenin belki de en önemli ve temel sorunu, parti ile devlet, parti örgütleri ile sovyet politik sisteminin öteki kurumları arasında doğru bir karşılıklı etkileşim sağlanması sorunudur. Bu sorunun temel çözümüne ilişkin taslak, bu karmaşık ve denebilirki diyalektik sorunun ortaya çıktığı bir dönem olan 1920'lerin başlarındaki parti kongrelerinde oluşturulmuştur. Bir taraftan, devletin değişik birimlerinin, sendikaların ve öteki aygıtların partinin etkisinden uzaklaşması – ki bu kaçınılmazlıkla demokrasinin daralmasını getirecek, bürokrasiyi yaygınlaştıracak ve durgunluğa yol açacaktır – tehlikesi vardı. Bir taraftan da, parti örgütlerinin devletin ve toplumsal örgütlerin yerine geçmesi – ki bu da aynı şekilde bu kurumların faaliyetini ve bağımsızlığını felce uğratacaktır – tehlikesi vardı. Bu iki aşırılığa karşı mücadele bugün hala sürmektedir.

Lenin'in faaliyeti, bir liderin otoritesi ile kişiye tapma arasındaki geniş uçurumu eşsiz biçimde sergilemektedir. Lenin, partinin ve işçi sınıfının tanınmış lideri olarak, tam bir kişisel sorumluluk duygusuyla, kendi çözüm önerilerinin doğruluğunu sıkça savunmak durumunda kalmıştı. Bu, 1918'de Lenin'in kararlı baskısı sonucu (istifa etme tehditinde dahi bulunmuştu) Almanya ile imzalanan Brest-Litovsk Barış Antlaşması örneğinden görülebilir. Bunun yanı sıra Lenin, yalnız koşullar gerektirdiği için

değil, ama aynı zamanda inandığı için, kendi faaliyetini parti kolektifinin iradesine tabi kılmış ve yaşamın sonuçta yanlış kararları düzelteceğinden emin olduğu için, kimi zaman daha az ilkesel olan konularda ödünler vermiştir. Lenin'e göre, kolektivizmi bu açıdan görmek, liderin zayıflığı değil, güçlü yanıdır.

Lenin politik yeteneğe, yeni durumu bağımsız olarak değerlendirme ve gerekli sonuçları elde etmek için en etkili yolları bulma becerisine büyük değer biçmiştir. Uygun insanların sistemli, tedrici ve düzenli olarak yetiştirilmesini, daha üst sorumluluklara aday olanların tüm faaliyetinin dikkatle izlenmesini, zayıf ve güçlü yanları ile, başarı ve başarısızlıkları ile kişisel özelliklerinin yakından tanınmasını istemiştir. «Büyük bir orkestraya gereksinimimiz var: rolleri doğru şekilde paylaştırabilmemiz için, kime duygusal kemanı, kime tok sesli kontrbası, kime ise orkestra şefinin değneğini vereceğimizi bilmemiz için, deneyim kazanmalıyız.»⁽⁹⁾

Devlet ve Devrim'i tekrar ve tekrar okurken, Lenin'in düşüncesinin sarsıcı etkisini hissettikçe ve bunu sosyalizmin kuruluşuna ilişkin çağımızın muazzam deneyimi ile karşılaştırdıkça, Sovyet toplumunu demokratikleştirmenin ve halkın sosyalist özyönetimi ilkelerini uygulamanın kilit sorunlarını daha berrak kavırıyoruz.

(9) Agy, c. 85, s. 96. (Rusça, «Iskra Redaksiyonuna Mektup»tan.)

Saldırganlığın sıçrama tahtası değil, dostluğun köprüsü olmak

REŞAT DOĞAN

Türkiye Komünist Partisi MK Politik Büro üyesi

Partimiz, 1986 Ulusal Konferansında diğer belgelerle birlikte onaylanmış olan, Barış, Ulusal Egemenlik ve Ulusal Güvenlik Alternatifini bugünkü ve potansiyel bağlaşıklarımızın, politik sağduyu sahibi tüm yurttaşlarımızın tartışmasına sunmuştur.

Türkiye komünistleri, bu belgenin önemini yalnızca onun ülkemizin çıkarlarıyla tam bir uyum içinde olmasında ve Pentagon'da egemen olan militarist doktrine karşılık vermesinde görmüyorlar; bu belgenin önemini daha geniş bir çerçeve içinde değerlendiriyorlar. TKP Merkez Komitesi'nin Aralık 1985'deki Beşinci Plenumu'nda belirtildiği gibi «Her tür sömürü, baskı ve ezgiden kesin kurtuluş demek olan sosyalizm ülküsü için savaştan bizler bugün, aynı zamanda insanlığın yaşamını devam ettirebilmesinin sorumluluğunu yüklenmiş durumdayız. Öyle bir dünyada yaşıyoruz ki, gerçekten 'ya hep beraber yaşayacak, ya da hep beraber yok olacağız.'»

İşte alternatifimizin özünü oluşturan, gerçekliğe bu geniş yaklaşımımızdır.

«BİR KÜÇÜK ORTAK»

NATO'ya katılmasından bu yana geçen 35 yıl içinde Pentagon ve NATO askeri yönetimi, Türkiye'yi Sovyetler Birliği ve öteki sosyalist ülkelere karşı mücadelenin bir sıçrama tahtası ve Yakın Doğu'ya yönelik bir geçit bölgesi olarak görmüşlerdir. NATO içinde ikinci büyük orduya sahip olmasına ve askeri harcamalar açısından ulusal gelire oranla üçüncü sırada yer almasına karşın Türkiye, bir «küçük ortak» olarak horlanmakta ve NATO hiyerarşisinin en alt sıralarında yer almaktadır. Emperyalist ülkelere, en başta özel ikili anlaşmalarla ABD'ye çok yönlü bağımlı olan Türkiye, bu ülkeler tarafından onların çıkarları doğrultusunda kullanılmaktadır. Bunun sonucu olarak ülkemiz, sürekli olarak silahlı serüvenlerin içine çekilme tehlikesiyle yüzyüze geldiği gibi, ülke ekonomisini felce uğratan kayıplar süregitmekte, yoksulluk ve sefalet derinleşmektedir.

Emperyalizmin en saldırgan güçlerinin dünya egemenliğini ele geçirmeye yönelik stratejisi 1980'li yıllarda daha da belirginleşmiştir. Washington'un nükleer silahlanma ve çatışma politikası, Sovyetler Birliği

karşısında ilk nükleer vuruş olanağını kazanma planları, hem bir bütün olarak yeryüzündeki insan soyunu, hem de tüm dünyada olduğu gibi, Reagan'ın deyimiyle «Batı'nın çıkarları açısından kilit rolü» oynayan bölgemizdeki tek tek her bir ülkenin ulusal güvenliğini tehdit etmektedir.

ABD ve bağlaştığı olan ülkelerin gerici güçleri, bölgenin jeostratejik avantajlarını, petrol ve diğer kaynaklarını kendi amaçları doğrultusunda kullanmayı, ulaşım yollarını kontrol etmeyi hedeflemektedir. Washington, bundan da öteye Yakın Doğu ülkelerine anti-Sovyet politikalar dayatarak onları etki alanı içine almaya yönelmiştir. «Sovyet tehdidi» yalanıyla, «komünizme karşı haçlı seferi» kışkırtmacasıyla ABD emperyalizmi, bölgede politik, ekonomik ve herşeyden önce askeri varlığını güçlendirmek istiyor. Ülkelerin iç işlerine karışma, şantaj, baskı ve silahlı güç kullanımına kadar tırmandırılan benzer yöntemler, bu emperyalist stratejinin demirbaş unsurlarıdır.

Türkiye'de generallerin yedi yıl önceki darbesi, uygulayacakları politikanın koşullarını hazırlamak için demokratik muhalefeti ortadan kaldıran, Pentagon tarafından yönlendirilen militarist güçleri iktidara getirdi. Halkın artan istemleri ve uluslararası kamuoyunun baskısı karşısında diktatörler bir zaman sonra manevra yapmaya yöneldiler. Ama diktatörlük hala etkisini korumaya, antidemokratik anayasa yürürlükte kalmaya devam etti. Darbe öncesi parti ve örgütlere konan yasaklar kalkmamıştır. Parlamente bir görünüm altında (var olan «parlamento» demokratik bir seçimle oluşmamıştır) demokratik güçlere karşı baskılar sürmekte, Kürt halkına karşı askeri operasyonlar yoğunlaşmaktadır. Özal hükümeti, «halkı politika dışında tutmayı» hedeflemekte, eski cunta lideri Kenan Evren ile sıkı işbirliği içinde Amerikancı bir dış politika izlemektedir. Ulusal ekonominin gelişmesi baltalanmış, Uluslararası Para Fonu'nun reçetesine göre kapılar ardına kadar uluslararası şirket ve bankalara açılmıştır. Ülkemizin dış borçları dramatik bir artış göstermiştir. Türkiye'nin silah dış alımı hızlanmış, batıya bağımlı bir silah endüstrisinin kurulmasına başlanmış, ABD askerselsınai kompleksinin etkisi artmıştır. Dış politika, Washington'un istemleriyle uyum sağlayacak biçimde yeniden ayarlanmış, bölgede NATO eylem alanının genişlemesi gibi, bazı üye ülkelerin farklı tutum aldığı kararlar da içinde olmak üzere tüm NATO kararları Türkiye tarafından açıkça veya üstü kapalı biçimde onaylanmıştır.

1981'de «bunalım durumlarında acil kararlar» almak üzere Türk-Amerikan Ortak Savunma Gurubu oluşturuldu. Sonra, Güneydoğu Anadolu bölgesinde, biri Muş ötekisi Batman'da olmak üzere, ABD'ye stratejik önemi olan iki üssü daha kullanma olanağı tanındı. Pentagon'a bu üsleri Yakın Doğu'ya «çevik kuvvetlerin» aktarılmasında kullanma izni verildi. 1980'de imzalanan Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması, bu sene beş yıl daha uzatıldı. Böylece ABD'nin askeri üs ve elektronik göz-

etleme olanaklarının yanısıra «çevik kuvvetlerin» operasyonlarını desteklemek için ek olanaklar elde etmiş olduğu sızan haberler arasındadır. Ayrıca Türkiye'ye daha fazla nükleer silah verilmesi ve «savaş zamanı ev sahibi ulus desteği» üzerine bir anlaşma söz konusudur. Eğer sonuçlanırsa, Türkiye ABD'nin bölgedeki askeri operasyonlarında her türlü desteği sağlamak zorunda kalacaktır.

Türkiye'nin İsrail ile eskiden dondurulmuş ilişkileri yeniden canlandırılmaktadır. Pakistan ile birlikte, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri ve diğer Körfez ülkelerinden askeri personel eğitimi için adımlar atılmaktadır. Türkiye böylece, ABD'nin İsrail ile birlikte adım adım, bölgedeki gerici ve Amerikancı rejimleri, ilerde anti-Sovyetik bir blok durumuna getirilmeye açık olan bir «güvenlik sistemi»ne çekmesine yardımcı olmaktadır.

EGEMENLİĞE YÖNELİK TEHDİT

1982'den bu yana, Güney batı Asya'daki operasyonlara yönelik bir inceleme çalışması, NATO'nun gündeminde yer almaktadır. Bu inceleme, ABD'nin bölgedeki eylemlerine bağlaşıklarının desteğini öngörmektedir. Türkiye ve Yunanistan'da hazır bulunanlara ek olarak, Amerikan askeri personelinin bu ülkelere gönderilmesini hedefleyen «Delta Ensure» kod adlı askeri plan, iki ülke arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle bugüne kadar yalnızca gayri resmi olarak onaylanmış bulunmaktadır.

Türkiye artık, «çevik kuvvetlerin» Merkez Kumandası (CENTCOM) yönetiminde Yakın Doğu'da kullanımını öngören ABD planlarıyla sıkı sıkıya bağlanmış bulunmaktadır. Ülkemizdeki Amerikan üsleri bu planlar doğrultusunda ek olanaklarla donatılmışlardır.

ABD'nin daha çok «şahinler» kampının sözcülerinden Edward Teller, 1986 Şubat ayında Münih'te düzenlenen bir konferansta, Türkiye'de dört laser istasyonunun kurulmasının SDI'nin gerçekleştirme amaçlarına uygun olacağını belirtmişti. ABD'li başka uzmanlar da, Pentagon'un «Yıldızlar Savaşı» planlarının uygulanması açısından Türkiye'nin stratejik coğrafi avantajları olduğuna değinmişlerdir. 1983'deki NATO Nükleer Planlama Gurubu'nun bir toplantısından sonra, nükleer silah taşımaya elverişli F-16 bombardıman savaş uçaklarını ve (FAC'den uzaklaştırılması durumunda) Pershing ile Lance roketlerini almaya razı edebilmek için Türkiye'ye yoğun baskı uygulanmıştır. 1986 yılında, bir «bunalım durumu»nda ABD'nin Türkiye'ye iki bölümlü kimyasal silahlar yerleştirme planı açığa çıkmıştır. Yine aynı günlerde, İncirlik üssündeki Amerikan hava kuvvetlerine bağlı F-4 uçaklarının F-16 bombardıman savaş uçaklarıyla değiştirilecekleri de duyulmuştur. Ayrıca, bu üstten başka daha dört üsteki nükleer silah depolarının modernleştirilmesi yönünde planların var-

lığı da ortaya çıkmıştır. Bu silahlar biçimsel olarak Türk-Amerikan ortak kontrolü altında gözükse de, gerçekte onların kullanımına karar verenler Amerikan subaylarıdır. Eski savunma bakanı yardımcılarında Richard Perle, ABD'nin ulusal sınırları dışındaki askeri üslerde görevli Amerikan askeri personelinin, yalnızca Pentagon'dan aldıkları emirlere uyduklarını açıklamıştır. Bu, Türkiye'nin ulusal egemenliğinin ayaklar altına alınması demektir. Ülkemiz her an kendi iradesi dışında silahlı bir serüvene sürüklenmeye açık bir durumdadır.

Türkiye basını, askeri rejim koşullarında ve «oto kontrol» uygulaması doğrultusunda, Sovyetler Birliği ve diğer sosyalist ülkelerin, bağlantısız ülkelerin, Delhi Bildirgesi'ni açıklayan ülkelerin ve dünya barış hareketinin barış girişimlerini sessizlikle geçiştirmektedir. «Sovyet tehdidi» masalının yanısıra zaman zaman Bulgaristan, Yunanistan, Kıbrıs ve Suriye'ye yönelik şoven kampanyalar kısıktılmaktadır. Parlametontun onayından bile geçmeden, hükümetin ya da Genel Kurmay başkanlığının karar ve emirleriyle, ülke sınırlarının içinde ve sınır ötesinde Kürt halkına karşı düşmanca eylemler yürütölmektedir. Bugüne kadar, Irak topraklarında bu amaçla üç askeri operasyon gerçekleştirilmiştir.

Askeri rejim bütün bu eylemleri, ABD'nin ulusal egemenliğimizi kabaça çöğniyerek Türkiye'ye oynatmak istediğı tehlikeli rolü gözler önüne sermektedir. Türkiye, bölgemizi sosyalist topluluğa karşı saldırı, halkların ulusal ve sosyal kurtuluş mücadelesine karşı baskı amacıyla bir hareket alanına dönüştürmek tehdidinde bulunan Washington'un saldırgan neo-globalizm stratejisinde bir köprübaşı olarak ele alınmaktadır. Böylece, bölgede silahlı çatışmaların, ulusal, etnik ve dinsel uzlaşmazlıkların kızışmasıyla bir dünya yangınına dönüşebilecek yeni bir gerginlik kaynağı daha oluşmaktadır.

GUÇLERI TOPARLAYACAK BIR PLATFORM

Türkiye Komünist Partisi bu durumda, *olanaklı en geniş politik ve sosyal güçleri toparlayabilecek bir eylem platformunu* öne sürmüştür. Bu platformla partimiz, emperyalizmin saldırgan kesimlerinin çizgisine ve askeri rejimin eylemlerine karşılık verme, ülkemizi nükleer bir felaket tehlikesinin azaltılmasına ve barışın güçlendirilmesine katkıda bulunur bir duruma getirme perspektifine yönelmektedir. Bu amaca ulaşmak için, ulusal çıkarlarımızın, egemenliğimizin ve ulusal onurumuzun kararlı bir şekilde korunması gereklidir.

Türkiye komünistlerinin barış alternatifi, *Türkiye'nin güvenliğinin dünya çapında kollektif güvenlikle iç içe geçtiğı*, bu arada tüm komşu devletlerin güvenliğıyle sıkı sıkıya bağılı olduğı gerçeğinden hareket etmektedir. Nükleer silahsızlanma ya katkı söz konusu olduğunda küçük büyük tüm ülkeler söz sahibidirler; çünkü nükleer bir savaş diğerlerinin yanısıra

ona karşı mücadele etmeyenleri de ortadan kaldıracaktır. Türkiye için tek seçenek, barış içinde yanyana yaşama politikasını kararlı olarak uygulamaktır. Herşeyden önce ve en başta yapılması gereken, «Yıldızlar Savaşı» planlarına karşı çıkmak, nükleer silahsızlanma için, Balkanlarda ve Doğu Akdeniz'de nükleer ve kimyasal silahlardan arındırmış bölgeler için harekete geçmektir.

Ulusal planda ise, topraklarımızın Amerikan nükleer silahlarının her çeşidinden arındırılması, başka tür kitlesel kırım silahlarına kapalı tutulması, Türkiye'nin SDI programına katılmasının önlenmesi ve ABD 6. filosunun nükleer silah taşıyan gemilerine her türlü liman ikmalinin durdurulması önem taşımaktadır. Bu alternatifte, Türkiye'nin ABD ile Savunma ve Ekonomik İşbirliği Anlaşması'nın iptal edilmesi, hiçbir yeni anlaşmaya girilmemesi ve Amerikan askeri üslerinin topraklarımızdan kaldırılması için görüşmelere başlanması öngörülmektedir.

Komünist Partisi, Yakın Doğu'da Türkiye'nin de içinde olduğu askeri bir blok çatıştırmak için ABD'nin her türlü girişimine ve İran-İrak savaşına herhangi bir biçimde karışılmasına karşıdır. TKP, Suriye ile iyi komşuluk ilişkilerinin geliştirilmesini istemektedir. Türkiye, NATO'nun eylem alanının *resmen veya fiilen* bölgemizde genişletilmesine kesinlikle karşı çıkmalı ve *bölgede barışın, barışçı işbirliğinin, halklararası dostluğun köprüsü* olmalıdır.

Filistin halkının, bağımsız bir devlet kurma hakkı da içinde olmak üzere, meşru hakları için mücadelesini destekliyor ve aynı zamanda bölgedeki her ülkenin varlık hakkını savunuyoruz. Yakın Doğu sorununa adil bir çözüm bulmak için uluslararası bir konferansın toplanmasını destekliyor ve Türkiye'nin bu sürece yapıcı bir katkıda bulunmasını istiyoruz. Partimiz, FKÖ Ulusal Konseyi'nin Cezâyir toplantısının sonuçlarını, Filistin halkının büyük bir başarıları olarak selamlıyor.

Alternatifimizin temel görüşlerinden birisi, yalnızca Türkiye'nin ulusal egemenliğini kararlı olarak savunmanın değil, *bütün devletlerin ulusal egemenliklerine*, onların kendi geleceklerini, politik ve toplumsal sistemlerini egemence, barış içinde yanyana yaşama ve şiddet kullanımını reddetme ilkeleri temelinde belirleme hakkına *saygı göstermenin* gerekli olduğudur. Bu ilkeler, Türkiye'nin bazı komşularıyla olan ilişkilerindeki tartışmalı sorunların çözümü için de gerçekçi bir olanak açmaktadır.

Komünistlerin alternatifi, *Ege Denizi üzerine Türk-Yunan uyuşmazlığının ABD ve NATO karışması olmaksızın çözümünü* öngörüyor. Böyle bir diyalog, her ülkenin egemenlik hakları, ulusal bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve meşru çıkarlarına saygı temeline oturtulmalıdır. Şubat 1987'de Atina'yı ziyaret eden TKP Merkez Komitesi Genel Sekreteri Haydar Kutlu'nun dediği gibi, iki ülke birbirinin meşru haklarını kabul etmeli, uzlaşmaya hazır olmalı ve çözüm perspektifine bir tarafın zaferi, diğer tarafın

yenilgisi değil, karşılıklı çıkarların, uyuşması temelinde ortak bir kazanım olarak yönelmelidir.

Ülkemizdeki diğer muhalefet güçlerine, Türkiye'nin Kıbrıs politikasını, Kıbrıs'ın egemenlik haklarına saygı da adayı Reagan yönetiminin saldırganlık stratejisine araç etmeye yönelik bütün unsurlardan arındırma temelinde yeniden gözden geçirmesi gerektiğini açıklıyoruz. Kıbrıs sorununun uluslararası yönlerinin çözümü için BM denetiminde uluslararası bir konferans toplanmalıdır. Askeri rejimin, Kıbrıs Türklerinin iç işlerine son vermesiyle birlikte, bağımsız, egemen ve bağlantısız, tüm yabancı üs ve askerlerden (Türk askerleri başta) arındırılmış bir Kıbrıs için güvenceler sağlanmalıdır.

Bu ilkelerin zamanla ülkemizdeki diğer muhalefet güçlerinin onayını kazanacağına inanıyoruz. Türkiye bu ilkeleri pratikte uygulamadığı sürece, ABD ulusal güvenliğini daha da kısıtlayacak istemleri ülkemize dayatabilecektir. Böyle bir «güçlü devlet küstahlığı ile karşı karşıya kalan ülkemiz, kendi bağımsızlığına ancak başka ülkelerin de egemenliğine saygı göstererek sahip çıkabilir. Ulusal egemenliğimize saygı gösterilmesinin güvencesi olan geniş bir uluslararası destek kazanmanın tek yolu budur.

Türkiye komünistleri «Sovyet tehdidi» yalanına yönelik propagandanın içyüzünü açığa çıkarmaktadır. Günümüzdeki rejim altında bile Sovyetler Birliği ile, bütün diğer komşularımızla olduğundan daha istikrarlı ilişkilerimiz vardır. Türkiye Cumhuriyeti tarihine bir göz atarsak, her zaman iyi komşuluk ilişkileri ilkesine bağlı kalmış olan Sovyetler Birliği ile barışçı yollardan çözülebilmemiş olmayan tek bir sorunun olmadığını görürüz.

Günümüzde yeni bir dinamizm kazanan Sovyet iç ve dış politikasının, emperyalizmin en saldırgan güçlerinin planlarına etkili biçimde karşılık veren, ülke içinde sosyalist demokrasiyi azami geliştiren çizgisi, Türkiye kamuoyunun geniş kesimleri tarafından ilgiyle karşılanıyor. Tüm bunlar, anti-Sovyetizmin geriletilmesine ve sosyalizmi benimsemeyenler arasında da Sovyetler Birliği'nin daha gerçekçi algılanmasına yardım ediyor.

Güvenlik sorununa bakışımızda kendimizi *askeri stratejinin, dar bakış açısıyla sınırlamıyor, soruna daha geniş yaklaşıyoruz. Güvenlik sorunu yalnız dış politikayla ve barışın korunmasıyla değil, aynı zamanda iç politikayla, ekonomik durumla ve insan haklarına saygı sorunuyla bağlıdır.* Ülkemizin kendi iradesi dışında silahlı çatışmalara sürüklenme tehlikesiyle karşı karşıya kalması, demokrasinin yokluğundan, halk kitlelerinin politik karar mekanizmasında söz sahibi olmaları gereğinin inkarından, artan ekonomik bağımlılıktan, dış borçlanma ve sosyal güvensizlikten, temel insan haklarının sistematik olarak ihlalinden bağımsız değildir. Gerilik, bağımlılık, dış borçlanma gibi sorunların çözümüne yardımcı olacak uluslararası bir güvenlik sisteminin kurulmasıyla bizim gibi ülkelerin çıkarları da daha iyi korunabilecektir.

STRATEJİK BİR AMAÇ

Böyle bir alternatfin günümüz koşullarında ülkemizde uygulanma olanağı var mıdır? Bu konuda birkaç noktaya değinelim.

Komünistlerin bu önerileri, geleceğin günümüze düşürülen bir projeksiyonu değil, geleceği yakınlaştırmak için bugünden yapılması gerekli ve olanaklı olanın açıklanmasıdır. Komünist Partisi, NATO'ya katıldığı günden bu yana Türkiye'nin bu bloktan çıkmasından yana olmuştur. Ama böyle bir adım bile ülkemizi nükleer bir savaş tehlikesi karşısında koruyamayacaktır. Bu nedenle *nükleer silahsızlanma ve kitlesel kırım silahlarının yok edilmesi çabalarına* öncelik veriyor, NATO ve Varşova Anlaşması Örgütü'nün, sosyalist topluluğun birçok kez önermiş olduğu gibi, aynı anda dağıtılmasını zorunlu görüyoruz. Türkiye, yumuşama ve barış içinde yanyan yaşama için çalışmalı, NATO eylem alanının herhangi bir biçimde genişletilmesine ve ABD'nin «Yıldızlar Savaşı» programına karşı çıkmalıdır. Türkiye NATO içinde ulusal çıkarlarını kollamalı ve topraklarının «ileri karakol bölgesi»ne dönüştürülmesine karşı çıkmalıdır. Bu, Washington'un politikasını artık tüm yönleriyle desteklemiyenler de içinde çok değişik güçleri bir araya getirmek için gerçekçi bir platform oluşturmaktadır. Bu güçlerin bir çoğu, NATO üyeliği nedeniyle ülkemizin sırtındaki ekonomik yükü hafifletmeyi ve Türkiye'nin blokla ilişkilerinin gözden geçirilmesini hedefliyorlar.

Barış ve nükleer silahsızlanma için, ülkenin Amerikan çıkarlarına hizmet eden silahlı serüvenlere karışmasına karşı yürütülen mücadeleye 1980'lerde, çok geniş politik bir yelpazeyi temsil eden yeni güçler katıldılar. Bilim adamları «Yıldızlar Savaşı» planlarını yerdiler; nükleer savaş karşıtı doktorlar örgütlendiler; 1986 Kopenhagen Dünya Barış Kongresi'ne antiemperyalist dinsel çevreler de katıldılar. Eski başbakanlardan Süleyman Demirel, Türkiye'nin duruma «başka ülkelerin çıkarları değil, kendi çıkarları açısından» yaklaşması istemini ileri sürdü. Konya iline bir NATO hava eğitim üssü kurulmasına karşı kitlesel bir protesto hareketi oluştu ve hükümet partisi de içinde tüm politik partiler ülkemize yeni nükleer roketlerin yerleştirilmesine karşı çıktılar.

Bu durumda hükümet bir ikilemle karşı karşıya kalmaktadır: Bir yandan varlığının devamı ABD desteğine bağlı olduğu için tüm Amerikan istemlerini yerine getirmeye çalışırken, öte yandan bu çizgi halkın geniş kesimlerinin muhalefetiyle karşılaşılıyor ve komşu ülkelerin olumsuz tepkilerine yol açıyor.

Barış, nükleer silahsızlanma ve iyi komşuluk ilişkilerinden yana olan toplumsal güçlerin bir araya geldikleri koşullarda, anti-demokratik rejimin ayakta kalması giderek zorlaşacaktır. İşçi sınıfı ve emekçilerin mücadelesi için daha elverişli olanaklar açılacaktır. TKP Merkez Komitesi Politik Bürosu Şubat 1987'deki Yedinci Plenum'a sunulan raporunda şunu

belirtmiştir: «Silahlanma yarışının durdurulması, nükleer silahların yok edilmesi ve yasaklanması stratejik bir görevdir. O nedenle ülkemizde nasıl bir rejim ve hükümet olursa olsun, biz, Türkiye'nin aktif, barışçı bir dış politika izlemesi için mücadele edeceğiz. En geniş güçleri bu mücadelede birleştirmek için çalışacağız.»

Barış ve demokrasi amacı, ülkemizin bugünkü koşullarında bu amaca yönelik devrimci bir hareket olmamakla birlikte, şimdiki aşamada *stratejik bir amaç* oluşturuyor. Washington'un barışı tehlikeye atan çatışma politikasına Türkiye'nin araç edilmesini engellemek ve ulusal güvenliği-mizi korumak için aynı zamanda demokrasiyi kazanmak, ekonomik kalkınmaya yönelmek ve emekçilerin sosyal çıkarlarını korumak için mücadele etmek gerekiyor. Ülkemizde tüm barış güçlerinin potansiyelini azami ölçüde harekete geçirmek ancak böyle olanaklıdır. Bu nedenle, Barış, Ulusal Egemenlik ve Ulusal Güvenlik Alternatifi, Türkiye Komünist Partisi'nin izlediği stratejinin önde gelen bir bileşenidir.

Militaristleşme ve kapitalizmin yapısal bunalımı

VICTOR PERLO

ABD KP Ekonomik Komisyon Başkanı

20. Yüzyılın ikinci yarısındaki bilimsel teknik devrim dünya ekonomisinde büyük yapısal değişiklikleri gerekli kıldı. Kapitalizm koşullarında bu değişiklikler yumuşak bir şekilde ve halka büyük yarar sağlayarak gerçekleşemezdi. Tam tersine söz konusu değişiklikler ortaya deforme olmuş bir biçimde, tamamlanmamış, kâr amacına bağlı bir şekilde ve halka zararlı etkilerini de beraberinde getirerek ortaya çıktı. Bu, kapitalist sistemde 70'li yılların başında başlayan ve bugün de sona ermemiş bulunan yapısal bir bunalıma yol açtı.

Dünya kapitalizmini hasta kılan yapısal bunalımın başlıca karakteristikleri şunlardır: Sanayi üretiminde gözle görülür bir yavaşlama, geleneksel temel sanayi kollarında özellikle görülen bir zayıflama ve çöküş, elektronik-bilgisayar kompleksinin büyümesinde sadece kısmi bir denge, uluslararası ticaret ve ödemeler alanında önemli dengesizlikler, mali alanda gözü dönmüşlük ve aşırı spekülasyon, gelişmekte olan ülkeleri yağmalamakta yeni biçimler ve iflah olmaz bir uluslararası borçlanma bunalımı, işçi sınıfının gerçek ücretlerinde ve yaşam düzeyinde düşüş eğilimi, bunun yanı sıra seçkin kapitalistlerin ve onların askersel-bürokratik şebekelerinin şimdiye kadar görülmedik bir şekilde zenginleşmesi, içinden çıkılmaz mali bunalımlar, bazı ülkelerde derin ekonomik bunalımlar, ABD'de geniş kesimlerde çöküntüler, dünya çapında ciddi bir kapitalist aşırı üretim bunalımının belirtilerinin artması ve nihayet, ama hiç de ötekilerinden daha az önemli olmamak üzere, ekonominin, özellikle ABD'de militaristleştirilmesi ve askersel-sanayi-mali kompleksin gücünün gittikçe artması.

Bu okuduğunuz tahlil, ABD ekonomisinin askerselleştirilmesinin kapsamını ve belli başlı özelliklerini ve bunun uluslararası yapısal bunalımın öteki belirgin nitelikleriyle karşılıklı ilişkisini araştırıyor.

ABD'DE ASKERSELLEŞMENİN PATLAMALI BİR ŞEKİLDE ARTMASI

ABD'de doğrudan askersel harcamalara 1986 yılında GSMH'nın % 6,6'ına yükseldi. Eğer dolaylı askersel harcamaları (askersel harcamaların artmasının federal borçlara getirdiği faizler, eski savaşçılara sağlanan yardımlar, öteki kapitalist devletlere ve yenisömürgelerdeki kuklalara yapılan «dış yardım», uzay harcamaları) da buraya katarsak bu oran % 10,3'e çıkar. Enflasyon faktörünü hesaptan düşsek bile «gerçek» har-

camaların 1977 mali yılı ile 1987 mali yılı arasında iki misli arttığı görülmür.

ABD ekonomisinin 1980'lerdeki askerselleştirilmesinin sanayi üzerinde Kore ve Viyetnam savaşları gibi önemli çatışmalarla aşağı yukarı aynı değerde bir etkisi oldu. Bununla birlikte bu etki daha da önemlidir. Çünkü savaşlar sona ermiştir, oysa *şimdiki toparlanma ise, egemen yönetici çevrelerin arzusuna uyulursa, sonsuza kadar sürecektir*. Kaldı ki toparlanma ABD emperyalizmi için Kore ve Viyetnam saldırıları sırasındakinden kesinlikle daha az elverişli iç ve uluslararası koşullarda meydana gelmektedir. Söz konusu çatışmalar ekonomide patlamalara yol açmıştır. Şimdiki toparlanma ise sivil ekonominin zayıflamasını olsa olsa kısmen hafifletmekte, buna karşılık bu ekonominin yapısal bozukluğa uğramasına büyük ölçüde sebep olmaktadır.

Toplam askersel harcamaların payının Kore ve Viyetnam savaşları sırasında olduğundan daha düşük olduğu bir gerçektir. Çünkü bu savaşlarda askersel işgücüne büyük paralar gidiyordu. Ama ülkenin sanayisinin çekirdeğini oluşturan işkolları-önemli malların üretildiği işkolları ve bu işkollarına gereç ve parça sağlayan kesimler-üzerindeki etki daha büyüktür. ABD bütçesinde bu mallar «donatım» ve «araştırma, geliştirme, deneme ve değerlendirme» adı altında askersel harcamaların kalemleri arasında sayılmaktadır.

Aşağıdaki tablo bu harcamaların, sabit fiyatlarla, dolar olarak, ve Kore savaşının doruk noktası olan 1953 yılından bu yanaki yıllar arasından seçilmiş yıl ve dönemlerde bütçedeki gidişini gösteriyor:

Tablo 1
DONATIM, ARAŞTIRMA, GELİŞTİRME İÇİN YAPILAN ASKERSEL HARCAMALAR:

1953–1989 arası seçilmiş yıllar

Mali yıl ya da yıllar	Donatım (1982 yılı milyar doları)	Araştırma- Geliştirme
1953	54,2	6,6
1956–1960 ortalaması	37,3	8,1
1961–1965 ortalaması	36,7	16,5
1968	52,0	17,3
1974–1978 ortalaması	23,7	13,0
1980	33,9	15,3
1985	63,1	24,3
1989 (bütçe tasarısı)	72,3	31,3

Kaynak: Çeşitli yıllardaki ABD bütçesi; Economic Report of the President 1986; Survey of Current Business, değişik sayıları. (Fiyat ayarlamaları GSMH için «hesaba katılmış fiyat endeksi» ne göre yapılmıştır.

1985 mali yılında gerçek donatım Kore ve Viyetnam savaşları sırasında ulaşılmış olan en yüksek noktaların çok daha üstündeydi. Ve hâlâ da 1980'li on yıl için bunların artırılmasının projeleri yapılmaya devam edilmektedir. Bütçe tasarısına göre 1989 yılında «gerçek» donatım 70'li yılların ortasının yıllık ortalamasının üç misli olacaktır. Araştırma-geliştirme harcamaları ise daha da hızlandırılmıştır ve desteklenmektedir. Araştırma-geliştirme harcamaları 80'li yıllarda iki misline çıkmıştır. Burada özellikle ilk vuruşu yapacak uzay araçları olarak görülen «yıldızlar savaşı» özel bir yer tutmaktadır. Bütçe tasarısına göre 1989 yılında gerçek araştırma-geliştirme harcamaları Kore savaşı sırasındaki düzeyin yaklaşık 5 mislini bulacaktır.

ABD Ticaret Bakanlığı, yeni yapılan belli başlı mal siparişleri konusunda, ekonominin askersel kesimiyle askersel olmayan kesimi arasında bir uçurum olduğunu açıkladı. Belli başlı askersel mal (1) siparişleri 1979'da 34 milyar dolardan 1985'te 96 milyar dolara ve 1986'da işe 103 milyar dolara fırladı. Fiyat artışları çıkartıldıktan sonra, belli başlı askersel mal siparişlerindeki «gerçek» artış 2,09 mislidir. Buna karşılık, fiyat artışları çıkartıldıktan sonra, askersel olmayan belli başlı mal siparişleri 1986'da, 1979'dakinden % 21 daha düşüktü. Askersel siparişler toplam belli başlı mal siparişlerinin % 24,3'ü gibi bir orana ulaşmıştır ki, bu 1968 yılındaki, yani Viyetnam savaşı dönemindeki orana yakındır.

Bununla birlikte, askersel belli başlı mal siparişleri ile ilgili veriler gerçek durumun altında kalmaktadır. Bu veriler, özel askersel donatım tipleri yapan büyük üreticilerle sınırlıdır. Küçük üreticiler ve başka tip mallar üretenler bu verilerin dışında kalmaktadır. Kaldı ki, askersel donatım üretenlerin verdikleri takım tezgahı, bilgisayar, vb. siparişle sivil belli başlı mallar arasında sayılmaktadır. Dolayısıyla, gerçekte, 1986 yılındaki askersel siparişlerin toplam belli başlı mal siparişlerinin, dolaylı ya da dolaysız olarak, en azından üçte birini oluşturduğu söylenebilir.

Bu durumda, ekonominin askerselleştirilmesinin, 1982 bunalımını önleyememekle birlikte, onu izleyen devresel canlanma için büyük ölçüde itki sağladığı, ama askersel siparişlerin artmasının ABD ekonomisinin görece yakın bir gelecekte yeni bir devresel bunalıma sürüklenmesini önlemeye yetmediği görülmektedir.

Bu durumda, ABD ekonomisi üzerinde etkisini gösteren yapısal bunalımın belirgin özelliklerinden birisi, ekonominin belli başlı sivil malları üreten kesiminin durumunun kötüleşmesi ve yerini kısmen askersel donatımın alması ya da askersel donatıma bağımlı duruma gelmesi olmuştur.

(1) Günlük askersel tüketimdeki kalemlerden farklı olarak, askersel araçlar.

ASKERSELLEŐME SANAYİYİ NASIL ZAYIFLATIYOR?

Ekonominin askerselleőmesi temel sanayi kesimlerinin zayıflamasında rol oynadı ve bir dizi yoldan yapısal bunalımın bir parçası durumuna geldi.

Askeriyeinin satın aldığı kalemler çelik ve öteki temel sanayi gereçlerin az miktarda içeriyor. Önemli gittikçe artan araştırma-geliştirme sektörü, özellikle askersel alandaki araştırma-geliştirme sektörü, özellikle bilgisayar, software ve araştırma gibi herhangi bir maddi içeriğı olmayan şeyler gerektiriyor. Kuşkusuz ki, askersel canlanma bilgisayar ve ona bağı elektronik sanayilerinin gelişmesine itki sağlamıştır. Bu da ekonominin, yapısal bunalımın bir parçası olarak uğradığı köklü değışiklikte bir etkidir. Bununla birlikte, bilgisayar sanayisi ve ona bağı elektronik sanayileri bile sürekli büyüme aşamasını geçmiş ve artık devresel bunalımlara ve dalgalanmalara ve üstüne üstlük ciddi bunalımlara konu olmaya başlamıştır.

Askersel canlanma kamu borçlarının artmasında rol oynayan en önemli faktör olmuştur. Kamu borçlarının artması faiz oranlarının tarihte görülmedik şekilde yükselmesinin, parasal sermayenin maddi yatırımlardan mali yatırımlara kaymasının ve vergiler aracılığıyla yığınların tüketim gücünün kısıtlanmasının bir sonucudur. Yığınların tüketim gücünün kısıtlanması da bir tepki olarak maddi yatırımların ve dayanıklı mallar tüketim pazarının büyümesini yavaşlatmaktadır.

ABD'nin toplam araştırma-geliştirme harcamaları içinde askersel araştırma-geliştirmenin payının 1960'larda % 60 ve 1980'lerin ortalarında % 40 dolayında olduğu tahmin edilmektedir. ABD'nin başta gelen kapitalist rakipleri olan Batı Almanya ve Japonya'nın da araştırma-geliştirme harcamalarının GSMH içindeki oranı ABD ile hemen hemen aynıdır. Ancak bunun içinde askersel amaçlı araştırma-geliştirmenin payı daha düşüktür. Bu nedenle de bu ülkelerin sivil araştırma-geliőtirmeleri görece daha büyüktür, bu da onlara sivil piyasalar için yeni ve yetkinleştirilmiş ürünler geliştirme konusunda avantaj sağlamaktadır.

ABD'deki askersel araştırmanın sivil ekonomi üzerinde de bir karşı etkisi olmakla birlikte, Profesör Seymour Melman ⁽²⁾ ardıcıl bir şekilde bu etkinin asgari olduğunu savunmaktadır. Buna karşılık araştırma-geliştirme güçleri büyük ölçüde sivil ekonomiden uzaklaştırılmış, bu da ABD dış ödemeler dengesinin feci bir şekilde bozulmasında ve dolayısıyla sanayi üretiminin zayıflamasında önemli bir rol oynamıştır.

(2) Ekonominin askerselleştirilmesinin olumsuz etkileri üzerine çeşitli incelemeler yazmış olan bir ABD iktisatçısı.

İPİNİ KOPARTAN ELEKTRONİK SANAYİSİ

ABD ekonomisinin askerselleştirilmesi ve yapısal bunalımın derinleşmesi, üretimin, ücretlerin ABD'ndekinden 10 kere hatta daha düşük olduğu gelişmekte olan ülkelere aktarılmasına yolaçtı. Amerikan askeriyesi bunda belirleyici bir rol oynuyor, sanayinin ihracat için tek yanlı gelişmesinden yana olan askersel-kapitalist egemen grupları iktidara getiriyor ya da destekliyor.

ABD emperyalizmi, kendisine geçmişteki bütün sömürgeci imparatorluklardan daha büyük bir yenisömürgeci imparatorluk kurmak için askersel gücünden yararlandı. ABD emperyalizminin pekçok ülkedeki yüzlerce büyük üste askersel tesisleri ve birlikleri vardır. ABD emperyalizmi silahlara dayanarak kapitalist dünyadaki işlemlerini yaygınlaştırdı, dış yatırımlarından aşırı kârlar elde etti. Ama bu da, *yapısal bunalımın özellikle ticaret ve maliyede uluslararasılaşmasına* yol açtı. Aynı zamanda, sermayenin Amerikan emeğine karşı saldırısını kolaylaştırdı. ABD'de pekçok fabrika kapatılarak üretim çokulusluların yurtdışındaki düşük ücretle çalışan fabrikalarına kaydırıldı. Bunun sonucunda ortaya çıkan geniş boyutlu işsizlik Birleşik Amerika'da ücretlerin düşürülmesi ve çalışma koşullarının kötüleşmesi doğrultusunda etki yaptı.

Temel sanayinin Birleşik Amerika ve Batı Avrupa'dan başka bölgelere taşınması hareketi bu ülkelerin sanayisel gücünün «içinin boşaltılması»na yolaçtı. Bu sürecin fazla ileri götürülmesinin kapitalist ülkeleri ekonomik bakımdan acınacak duruma sokacağı konusunda kaygılar vardır. Bu ülkelerin ekonomilerinde, çoğu asalak nitelikte olan hizmetler ve askeriye gittikçe daha öne çıkmaktadır.

Geçtiğimiz son yirmi yılda Asya, Latin Amerika ve Afrika'da sanayide büyük gelişmeler oldu. Ama bu gelişme gerekli sosyal gelişmeleri, yığınların yaşam düzeylerinin yükselmesini ve dengeli bir iç piyasayı da beraberinde getirmedi. Ham maddelerin ilk işlenmesi ve giyim imalatı gibi daha önceki geleneksel yenisömürgeci ve sömürgeci sanayi kolları, çelik üretimi ve diğer temel sanayi kolları gibi modern sanayi kolları tarafından aşıldılar.

Kapitalist ülkelerin perakende piyasalarına ihraç için yapılan ileri teknolojili elektronik bileşenler ve tamamlanmış ürünler üretimi özellikle öne çıktı. Birleşik Amerika da, piyasayı % 100 oranına kadar dolduran ithal malları, yığınsal tüketimi olan bir dizi malın imalatının hemen hemen ya da tamamen durmasına yol açtı.

Gelişmekte olan ülkelerdeki egemen kliklerin sağladığı sermaye ile ABD, Japonya ve Batı Avrupa tarafından ihraç edilen sermayenin bir araya getirilmesiyle, ileri teknolojiye avantajlar sağlandı. Bu işin finansmanı, doğrudan yatırımlar, ortak spekülasyonlar ve büyük kapitalist ban-

kaları borçlu ülkelerde egemen bir duruma getiren tefeci sermaye tarafından sağlandı.

Bu konuda, Güneydoğu ve Doğu Asya ülkeleri özellikle önemlidir. Aşağıdaki tablo, ABD'nin ithalatının 1975 ile 1984 arasındaki kökenlerini ve artışını gösteriyor:

Tablo 2
ABD'NİN İTHALATI
(milyar dolar olarak)

	1975	1984	1984'te 1975'tekinin kaç katı olduğu
Toplam	96,9	325,7	3,4
Kanada'dan	22,2	66,5	3,0
Latin Amerika'dan	11,8	42,3	3,6
Batı Avrupa'dan	20,9	71,2	3,4
Japonya'dan	11,4	57,1	5,0
Doğu ve Güney Asya'dan	10,3	51,9	5,1
Tayvan'dan	1,9	14,8	7,6
Güney Kore'den	1,4	9,4	6,5
Hong Kong'dan	1,6	8,3	5,3

Kaynak: *Statistical Abstract of the US 1986*, s. 810-811.

Fiyat artışları göz önüne alındığı zaman bile, Japonya ve komşularından yapılan ithalatın nasıl gerçekten de insanı etkileyici bir şekilde arttığı görülür. Tayland, Malezya ve Filipinler gibi, eskiden hemen hemen tamamen birer tarım ülkesi olan ülkelere de ileri teknoloji ile çalışan sanayiler ve öteki imalatla önemli gelişmeler olmuştur. Genel olarak, ABD'nin bu ülkelere yaptığı ithalat bu ülkelere yaptığı ihracatın iki ile üç katı arasındadır. Öte yandan, Japonya Doğu ve Güneydoğu Asya piyasalarına egemendir, böylece, Japonya ile ABD arasındaki ticaretteki dengesizliği Japonya-Güney ve Doğu Asya-ABD dengeleri katmerlendirilmektedir.

Kapitalist yatırımlarda ve ticaret şebekesinde en büyük payı olan iki gelişmekte olan ülkenin Tayvan ve Güney Kore olması rastlantısal birşey değildir. Bu iki ülke de doğrudan Amerikan işgali altındadır. ABD'nin Tayland ve bazı komşularındaki askersel ve politik varlığı da artmaktadır.

Uluslararası Metal İşçileri Federasyonu'nun başkanı olan Hermann Rebhan, Bangkok'da 1986 Mayıs'ında yapılan bir konferans için hazırladığı incelemenin girişinde şöyle yazıyor: «Japonya, bütün sanayi dallarında öteki Asya ülkelerinin önünde gelmektedir. Bununla birlikte, örneğin Asya'daki yeni sanayileşen ülkeler, sanayinin yapısını değiştirerek, emek-yoğun bir sanayiden teknoloji-yoğun veya yüksek değer eklenmiş bir sanayiye geçerek, aradaki farkı hızla kapatıyorlar». Söz konusu incelemede, sanayide çalışan işçi sayıları, bin kişi olarak, şöyle veriliyor: Japonya 1.495; Güney Kore 251; Tayvan 188; Malezya 180, vb. Parasal ve diğer yardımlar içinde, saat ücretleri ise ABD doları olarak şöyle veriliyor: Japonya 7,25; Kong Kong 1,61; Tayvan 1,53; Singapur 1,53; Güney Kore 0,89; Tayland 0,42; Filipinler 0,40; Bangladeş 0,26'nın altında. Bu ülkelerin çoğunluğunda çalışma koşulları ve süreleri dayanılmaz düzeydedir. Güney Kore'de işçiler haftada ortalama 55 saat çalışmaktadırlar.

Güney Kore ve diğer bazı ülkelerde yeni ortaya çıkân tekel grupları ağırlıklı olarak bu sanayi dallarına yatırım yapmaktadırlar. Belli başlı ABD elektronik ve bilgisayar firmalarının bu gelişmekte olan ülkelerde fabrikaları vardır. Üretilenlerin büyük bir oranı, Birleşik Amerika'da monte edilen ileri askersel ürünlerin parçalarıdır.

Çokulusluların ve silah şirketlerinin özgül çıkarlarıyla ABD kapitalizminin genel ekonomik çıkarları arasında çelişki vardır. Bir yandan, ABD'nin özellikle Asya ülkeleri, Meksika, vb. den yaptığı muazzam ithalat fazlası ABD ödemeler dengesi açığının rekor düzeylere gelmesinde önemli rol oynamakta, Birleşik Amerika'yı iyice borçlu bir ülke durumuna sokmaktadır. Bu ticaret dengesizliği giderilmesi oldukça güç olacak olan dünya çapında büyük bir kapitalist devresel bunalımın patlak vermesi tehlikesini yaratan başta gelen bozukluklardan birisidir.

Öte yandan, çokuluslular, yurtdışında üretilen parçaların ithalinden süper kârlar elde etmektedirler, silahla ilgili sanayi kolları büyük ihracat fazlalarına ve çoğu zaman da, kelimenin gerçek anlamında yurtdışı piyasaya tekeline sahiptirler. Bununla birlikte, yurtdışına satılan malların büyük ve gittikçe artan bir kısmı yabancı fabrikalarda yapılmıştır, böylece, ABD ticaret dengesinde bir düzelme olmamaktadır.

Buna karşılık, yurtdışında üretim hareketi, uluslararası ticarete rekor düzeyde bir dengesizlik meydana gelmesinde belirleyici rol oynayacak bir aşamaya ulaşmıştır. Bunun yanı sıra, askersel amaçlı araştırma ve geliştirmenin öne çıkması, başta Japonya ve Batı Almanya olmak üzere rakipleri karşısında Amerikan sivil mallarının kalitelerinde ve üretilmelerindeki etkililik ve verimlilikte görece bir düşüşe yol açmıştır.

1970'lerin ortalarında ABD'de ihracatla ithalat arasında yaklaşık bir denge varken, ithalatın ihracat karşısındaki fazlası (ya da ticaret açığı) 1980'de 25 milyar dolara, 1985'de 132 milyar dolara ve 1986'da da 170

milyar dolara yükselerek, ithalat ihracattan % 73 daha fazla duruma gelmiştir. Böylesi açıklar, şimdiye kadar dünya ticaretinde görülmuş şey değildir. Ve doğal olarak, bu ticaret açıkları ABD'deki imalata ve tarıma ciddi bir şekilde zarar vermekte, dış ödemelerde muazzam bir mali denge-sizlik yaratmakta, bu ise özellikle ağır bir mali bunalım tehlikesini be-raberinde getirmektedir.

MALI BUNALIMLAR

ABD federal bütçesinde, 1986 yılında 220 milyar doları bulmuş olan, gittikçe artan açıkların ana nedeni askersel harcamaların yükselmesidir. Sadece «ulusal savunma» harcamaları 273 milyar doları bulmuştur. Buna, ABD emperyalizminin ileri karakolu vazifesini gören, İsrail gibi yönetimlere yapılan 14 milyar dolarlık yardımı, eski savaşçılara ödenen 26 milyar doları, büyük kısmı askersel harcamaların olağanüstü yükseldiği dönemlerde alınan borçların faizi olarak ödenen 136 milyar dolar net faizi de eklemek gerekir. Böylece, bu dolaylı kalemlerle bir-likte, federal hükümetin yaptığı askersel nedenli harcamalar toplam 449 milyar doları buluyor. Bu ise, toplam federal harcamaların % 45'ini ve bütçe açığının iki mislinden fazlasını oluşturuyor.

Kapitalistler ve onların bankerleri, aşırı bütçe açıklarından ve borç-ların artmasından kaygı duyuyorlar, ama bunun kökeninde yatan nedene, *ekonominin askerselleştirilmesine* karşı harekete geçmeyi reddediyorlar. 1967'de 300 milyar dolar olan borçlar 1982'de bir trilyon doları aştı, bundan sadece dört yıl sonra ise 2 trilyonu geçti. Federal hükümetin başlattığı, borç paraya bağlı olarak yaşama, iş dünyasına ve özel tüke-time de yayıldı.

İş borçları iş faaliyetlerinden daha hızlı bir şekilde artarak gittikçe daha fazla iş sermayesinin bir parçası durumuna geldi. Şirketler hisse senetlerini — öz sermayelerini — paraya çevirerek borçluluğu arttırıyor-lar. Birleşme dalgasına kendini kaptıran bazı şirketler, öteki şirketleri «ele geçirmek» için dev boyutlarda borçlanıyorlar. Gerçek ücretlerin düşmesi karşısında yaşam düzeylerini koruma çabasıyla, işçi sınıfından tüketiciler gittikçe daha fazla borçlanmaya yöneliyorlar. Tüketici borçları-nın tüketici gelirlerine olan oranı gittikçe daha yükseliyor. ABD'de top-lam mali olmayan iç borçlanma ⁽³⁾ 1973'ün sonundan 1985'in sonuna kadar üç buçuk misli artarak, gerçek üretimi bir kenara bırakalım, para-sal GSMH artışını hatırısayılır bir derecede aştı. Bu durum ise, enflasyonu ve faiz oranlarının rekor düzeylere ulaşmalarını önemli ölçüde etkiledi.

(3) Federal devletin, yerel yönetimlerin, kamu kuruluşlarının ve mali ol-mayan iş çevrelerinin, yani bankalar, sigorta şirketleri ve öteki mali kuruluşlar dışındaki kuruluşların toplam borcu.

1985–1987 yıllarında ekonomik faaliyetin zayıflamasıyla birlikte, iflaslarda, evsiz kalmalarda ve otomobillerin elden çıkarılmasında önemli bir artış oldu. İşsizlik ödemelerinin ve başka tipten yardımların azaltılması işsiz kalmış işçileri ipotek karşılığı aldıkları paraları ya da ev kiralarnı ödeyemez duruma getirdi. Reagan yönetimi, en yoksul ailelerden bazılarına ev sağlamış olan kamu konut programına kelimenin gerçek anlamında son verdi.

Bu da, 1930'lardaki uzun süreli çöküntüden bu yana görülmemiş olan bir olayın, çok sayıda evsiz barksızın ortaya çıkmasına yol açtı. Bunların sayısının her yıl bir kat daha arttığı sanılıyor. Dertlerine çare bulmak zorunda oldukları on binlerce evsiz barksız aileye ne yapacaklarını bilemeyen belediye başkanlarının huzursuzluğu kış yakınlaştıkça artıyor. Örneğin Los Angeles'te, evsiz barksızların sayısının altı haneli sayılara doğru tırmandığı tahmin ediliyor.

Birleşik Amerika'da yoksulluğun artması, gerçek ücretlerin düşürülmesi ve *emeğin sömürüsü oranının yükselmesi* Batı Avrupa'lı ve Japon kapitalistlerine çok çekici geliyor. Bunlar, Birleşik Amerika'da gittikçe daha fazla miktarda iş satın alıyorlar. ABD'ye dolaysız sermaye yatırımı akışı artık ABD'den dışarıya dolaysız sermaye yatırımı akışını aşmıştır. Ülkeye gelen yabancı sermayenin görece küçük bir kısmı ek iş olanakları sağlıyor, bu sermayenin büyük kısmı ise finans alanına yatırılıyor ya da zaten varolan işletmeleri satın almakta kullanılıyor.

ABD İŞÇİ SINIFI PENTAGON'A KARŞI

ABD işçileri, güç koşullarda, ücret düzeylerini, çalışma koşullarını ve iş yerlerini hükümetin ve tekellerin saldırılarına karşı korumak için mücadeleye veriyorlar. Ne kitle haberleşme araçlarında ne de resmi istatistiklerde yer verilmeyen çok sayıda grev eylemi yapılıyor.

Komünistlerin ve öteki ilericilerin sendikalardan yığınsal bir şekilde uzaklaştırılmasından sonra, uzun bir dönem, hükümet ve şirket patronları pekçok sendikaya ABD emperyalizminin militarist dış politikasını destekleyen yönetimler dayattılar. Şimdi ise, *bu politikanın kendilerini sadece nükleer bir savaşta yok olmakla tehdit etmekle kalmadığını, nükleer bir savaş beklemenden de, bu politikanın kendi ekonomik ve sosyal durumlarında ciddi kayıplara yol açtığını* gören üye işçilerin ve sendika yöneticilerinin sayısı artıyor.

AFL-CIO ve ona bağlı sendikalar, uluslararası alandaki gözüdülmüş gidişe ve ABD sanayisinin «içinin boşaltılması»na son verilmesi çağrısında bulunuyorlar. AFL-CIO'nun uzun zaman başı olmuş olan Lane Kirkland ve kliği konfederasyonun haftalık yayınına antisovyet yazılar yazmağa devam ediyorlar. Ama bu grup bile, askersel bütçenin kısıtlanması

ve saldırgan dış politikaya desteğin derhal durdurulması çağrısında bulunmak zorunda kalıyor.

AFL-CIO'nun, 56 sendikayı kapsayan ve ABD işçi sınıfının çekirdeğini oluşturan Sanayi Sendikaları Dairesinin 1986 Ekim'inde yapılan toplantısında, barış ve silahsızlanma konularını ele alan ve Reagan yönetiminin politikasına ve dış müdahalelerine karşı çıkan bir dizi karar onaylandı. Birleşik Otomobil İşçileri Sendikasının önerdiği, silahların kontroluyla ilgili karar kabul edildi. Benzeri bir karar da, Birleşik Çelik İşçileri Sendikası'nın 1986 Eylül'ünde yapılan toplantısında onaylandı.

Büyük sermayenin emek düşmanı saldırısının başlıca kurbanı olan temel sanayilerde çalışan işçiler, haklarına yapılan saldırı ile militaristleşme arasındaki bağı artık açık bir şekilde görüyorlar. Emek, çokuluslulara karşı koymanın, uluslararası emek ise bu konuda işbirliği yapmanın zorunluluğunu görüyor.

Büyük uluslararası sanayi sendikalarından birisi olan Uluslararası Makinistler, Hava ve Uzay İşçileri Birliği'nin başkanı olan William Winpinger, ekonominin askerselleştirilmesinin işçilere nasıl zarar verdiğini göstermek konusunda özel bir çaba harcadı. Kaldı ki, sendikasının, pek çoğu silah firmalarında çalışmakta olan üyeleri, kendisini barış yanlısı politikasından ötürü desteklemektedirler.

İşçilerin çoğunluğu, AFL-CIO'da hâlâ etkili durumda olan sağ sosyal-demokrat gerici güçlere karşı, ortaya konulan bu tekel karşıtı ve savaş karşıtı politikayı destekliyor.

Birleşik Amerika halkının karşı karşıya kaldığı ekonomik ve sosyal sorunlar gittikçe güçleşiyor ve karmaşılaşıyor. Nükleer silahsızlanma, yumuşama ve SSCB ile tamamen normalleşmiş ilişkiler, emperyalist müdahalelere son verilmesi, bütçede önceliklerin emekçilerin ivedi gereksinimlerine kaydırılması temel istemlerdir. Derinleşen yapısal bunalımın ve kapıda bekleyen devresel bunalımın Birleşik Amerika için, Birleşik Amerika halkı için, bütün dünya halkları için olumlu bir şekilde giderilmesi ancak bu temel istemler için verilen mücadelede zafetler elde edilmesiyle olanaklıdır.

Yaşamı sakat on milyonlarca insan

Gelişmiş kapitalist ülkelerde şu anda 30 milyondan fazla insan işsizdir. Uluslararası Sendikal Örgütlere göre, önümüzdeki beş altı yıl içinde işsizlerin sayısı iki katına çıkabilir. Bu, halihazırda on milyonlarca işsiz sarsan gizlenemez acı ve yoksulluğun daha da ağırlaşacağı anlamına geliyor. İşsizlik oranındaki her yüzde birlik bir artış, zihinsel rahatsızlıkların yüzde 3,4, uyuşturucu kullanımının yüzde 8,7 ve intiharların yüzde 4,1 oranında artmasına yol açıyor. Bu istatistikler yeterince etkileyici olmakla birlikte hiçbir gösterge «gereksiz» işçilerin içine düşmüş olduğu sefaletin boyutlarını ölçemez.

Bu durumu örneklemek için çok uzağa gitmeme gerek yok. Oğlum onsekiz ay boyunca bir iş bulamadı ve o süre boyunca ailemiz huzur nedir bilmedi. Hergün, bir yerde bir iş bulunabileceği ve acı çaresizliği sona erdireceğine ilişkin ürkek bir umutla başlıyorduk. Zaman zaman bu duruma daha fazla dayanamayacağımızı hissediyorduk. Bugün, Yunanistan'da 400.000'den fazla insanın aynı şekilde etkilendiğini düşünüyorum, bu sayıların hepsi sefalet içinde olan ve aşağılanmış insanları temsil ediyor. Hiçbir şey onların karşı karşıya olduğu haksızlığı mazur gösteremez. Kendi öz yurttaşlarını dışlayarak, zenginlerin çıkarlarını gözetten bir toplum, doğası itibarıyla cinai ve insanlık dışıdır.

Batıdaki egemen çevreler, işverenler ve burjuva propagandası, işsizlik durumunun alarma geçecek kadar korkunç olmadığına inanmamızı istiyorlar. Bizlere işsizlerin kollandığı, onlara yardım edildiği ve cömert maddi destekler sağlandığı söyleniyor. Önde gelen kapitalist ülke Amerika Birleşik Devletleri'nde gençlere seslenen ve işsizliğin, eğlence için fazladan boş zaman fırsatı verdiği için, hepten de kötü olmadığını anlatan bir şarkı var. Fakat bu şarkılar ve zenginlerin fakirleri desteklediğine ilişkin gözboyamalar demogojiden başka hiçbirşey değildir. Ya da daha kesin söylemek gerekirse bunlar maksatlı ve kötü aldatmacalardır. Son tahlilde, burjuva toplumunun dağıtabileceği herhangi bir «ihsan» onun yufka yürekliliğiyle değil, çalışan insanların bizzat kendilerinin cebinden çıkmış olmasıyla açıklanabilir. Dahası, artan işsizliğin sırtından kapitalist vurguncular emekçi halka karşı saldırıya geçmeye ve emekçilerin geniş bir bölümünü sosyal kazanımlarından yoksun bırakmaya çalışıyorlar. Sömürücü toplumun bu amaçla biriktirdiği tüm teknikler oyuna sokuluyor. Sendikalar kovuşturmaya ve ekonomik şantaja uğruyor. Emek düşmanı yasalar çıkarılıyor. Bireyciliğin, şiddete tapınmanın ve gücü gücüne yetene mantığının maksatlı bir şekilde körüklenmesi skandal ölçüde

boyutlara varıyor. On milyonlarca insan bu cinai politikanın kurbanı oluyor.

ZENON ZORZOVLIS

Yunanistan Komünist Partisi Merkez Komitesi üyesi,
YKP'nin BSS'deki temsilcisi

«SOSYAL PATOLOJİ»

People's Daily World; Amerika Birleşik Devletleri'ndeki, hiçbir zaman, iş pazarındaki iyileşme dönemlerinde bile, yüzde altının altına düşmeyen işsizliğin yüksek düzeyinin uzun bir süredir Amerikan toplumunu yıkan «sosyal patoloji»nin bir etkeni haline geldiğine işaret ediyor. Amerika Birleşik Devletleri'ni bir intiharlar toplumuna çeviren budur (Yılda 27 binden fazla intihar olayı meydana geliyor) ABD tarihindeki iki büyük yığinsal katliam olayının her ikisinin de şimdiki yönetim döneminde meydana gelmesi ve cinayetlerin her ikisinin de işlerini yitirmiş kişiler tarafından şlenmiş olması anlamlıdır. Californiya eyaletinin san Isidro kentinde, işsizliğin çıldırma noktasına getirdiği James Huberty bir kafeteryadaki müşteriler üzerine otomatik tüfekle ateş açarak 21 kişiyi öldürdü, 20 kişiyi yaraladı. İşsiz kalma korkusu benzeri bir umutsuzluk olayının da nedeni oldu. Oklahoma eyaletinin Edmond kentinde bir postane memuru olan Patrick Sherill işten atılmakla tehdit ediliyordu. İş arkadaşlarının 20'sini vurup, 14'ünün ölümüne neden olduktan sonra bir kurşun da kendi beynine sıktı. Her iki durumda da cinayetler, Başkan Reagan'ın sözleriyle söylesek, önemli hizmetlerinden dolayı, ulusun özellikle şükran duyması gereken insanlarca işlendi. Huberty Vietnam'da savaşmıştı, Sherill eski bir deniz piyadesiydi.

RESMİ YALANLAR

Resmi istatistiklere göre, İngiltere'de işsiz sayısı tutucu hükümet döneminde hemen hemen üç kat artmış ve 3.143.000'i aşmış durumdadır. Ne ki, sendikalar gerçek rakamın hemen hemen iki kat daha büyük olduğu görüşündeler. Hükümeti göstergelerle oynamakla suçluyor ve helezonik bir yükseliş gösteren işsizliğe farklı bir görünüm vermeye çabaladığına ilişkin en az 19 örnek gösteriyorlar.

Aşağıda, Londra Sendikalar Konfederasyonu (TUC) İşsizler Merkezi'ne çağrılan işsiz İngilizlerin gerçekte neler olup bittiğine ilişkin söylediklerini aktarıyoruz.

John Davis: «Ben şu anda sekiz aydır işsiz olan bir inşaat işçisiyim. Aldığım yardım, işsizlik yardımı değil, ek yardımdır, çünkü bazen geçici

işlere giriyorum. DHSS (Sağlık ve Sosyal Yardım Kurumu) bana ayda iki kere 163 Sterlin ödüyor. Fakat, kendime ait bir evim olmadığı için yaklaşık 140 Sterlini küçük bir otel odasına ödüyorum. Geriye elimde, on beş günlük yiyecek, giyecek, ulaşım ve öteki temel gereksinimlerimi karşılamak için 23 Sterlin kalıyor. İşimi yitirdiğimden bu yana hiçbir zaman günde iki öğünden fazla yemek yediğim olmadı ve mümkün olduğunca en ucuz yiyecekleri alıyorum.»

Michael Stanger: «Ordudan terhis olduğumda kimsenin beni istemediği ortaya çıktı. Açıkçası, bu benim için bir şok oldu. Özellikle, yıllarca, herhangi bir başka toplumdaki daha fazla adaletle sahip olan bir toplumun koruyucuları olduğumuza ilişkin sözler duyduktan sonra. İlk başta DHSS'ye başvurmadan utanırdım, fakat şimdi buraya gelenlerin aylıklardan gelmediklerini biliyorum.»

AYNEN VİCTOR HUGO'NUN DÖNEMİNDEKİ GİBİ

Fransa'da işsizlik, bu bahar, ulusun işgücünün % 11'i olan, 2.675.000 kişiye ulaşarak yeni bir rekor kırdı. Genel Emek konfederasyonu tarafından yayınlanan bir belge, bir milyondan fazla insanın artık işsizlik yardımı alma hakkını yitirdiğini ve çoğunlukla yaşamlarını sürdürmek için hiçbir araçları olmadığını ortaya koyuyordu. Kapitalizmin mantığına uygun bir şekilde davranan hükümet, bu durumdan sömürüyü artırmak için yararlanıyor. Fransız Ulusal Meclisi iş yasasının birçok temel hükmünü iptal eden bir kanun tasarısını kabul etmiş bulunuyor. Milyonlarca insan boş bir umutla iş ararken, hükümet çalışma haftasının süresini uzattı ve 100 yılı aşkın bir süre önce çıkarılan kadınlar için gece mesaisi yasağını kaldırdı. Komünist Senatör Charles Lederman, bu tutuma karşı partisi adına yaptığı konuşmada şunu söyledi: «Bir adım daha atılması bizi, aynen Victor Hugo'nun döneminde olduğu gibi madenlerde çocuk emeği kullanılmasına geri götürecektir.»

FAC'DE İŞSİZLİK: NEYLE VE NASIL YAŞIYORLAR

JOCHEN MANDEL

*DKP Yönetim Kurulu işsizlik konuları uzmanı,
BSS (Yeni Çağ)'nın sorularını yanıtladı
İşsizlik yardımı fonu nasıl oluşuyor ve ne işe yarıyor?*

Federal Çalışma Bürosu'nun bütçesi işverenlerin ve işçilerin kendilerinin ödedikleri üyelik aidatlarından oluşuyor. Resmi olarak iki tarafa da eşit miktarlar düşüyor, her iki taraf da gelirlerinin % 4,3'ünü yatırıyor.

Ne ki, bu para işçilerin ücret ve maaşlarından doğrudan kesilirken, işverenler, özellikle kendi fiyat politikalarının yardımıyla çeşitli düzenbazlıklar sayesinde ödediklerini geri alıyorlar.

Fondaki paranın nasıl dağıldığını örnekleyebilir misiniz?

İşsizlik yardımı sisteminin son derece sınırlı olduğunu belirterek başlamakta izin verin, Federal Çalışma Bürosu'nun bütçesi bir kaç milyar marklık bir fazlalık göstermesine karşın, resmen kayıtlı işsizlerin üçte biri – ki bu 800.000 kişi kadardır – tek bir fenik almıyor. İki tip yardım sağlanıyor; işsizlik yardısı ve «işsize destek».

İşsizlik yardımı, en fazla son «net» gelirin $\frac{1}{10}$ 68'ine ulaşabiliyor. Bu ödenekler hizmet süresinin uzunluğuna, yaş durumuna bağlı oluyor ve 32 aydan fazla ödenemiyor. Ancak işsizlerin çoğunluğu bu yardımları bir yıldan fazla almıyor.

Son yıllarda işsizlik yardımları ayda ortalama 950 mark oldu (1982'dekinden 24 Mark daha az). İşsizlerin yüzde kırküne 800 markdan az ödeniyor. Bu ortalama kadın ve 20 yaşın altındaki gençler için özellikle düşüktür (kadınlar 718 mark, gençler ise 498 mark alıyor).

İşsizlik yardımı yasal güvence altındadır, fakat «işsize destek» (ötekinden yüzde yediden yüzde ona kadar daha az bir miktardır) sadece muhtaçlara ödeniyor. Bu yardımı almak için başvuranın ne kadar muhtaç olduğunu saptamak için, ailenin geri kalanlarının gelirleri dikkate alınıyor. Hiçbir işi olmayan pek çok insan, özellikle kadınlar ve ailelerinin yanında yaşayan yetişkin çocuklar, böylesi ödeneklerden, hiç değilse bile, çok küçük bir bölümünü alabiliyorlar.

Son yıllarda «sosyal yardım»a müracaat edenlerin önemli ölçüde artmasının nedeni budur. «Sosyal yardım»ın geçimi güvence altına alması öngörülmektedir ve miktarı yetkililerin saptadığı ve açıkça son derece düşük olan «zaruri harcama düzeyi» temelindedir. Federal Almanya'da aile reisine ayda ortalama toplam 400 Mark, artı kira ve ısınma giderleri ödenir. Halkın söylediği gibi «sosyal yardım» ölmek için yeterli ama yaşamak için son derece azdır.

İşsizlik ve yoksulluk üzeri örtülemez bir biçimde birbirleriyle bağlı. Fakat kişinin işini yitirmesi başka sonuçlara da neden oluyor, değil mi?

Kuşkusuz! Uzmanlar işsizliğin fiziksel ve zihinsel sağlığı olumsuz yönde etkilediği görüşünde birleşiyorlar. İşsizliğin neden olduğu hastalıkların tedavisine on milyonlarca Mark harcanıyor. İşsizler arasında intihar oranı, işi olanlar arasında olduğundan 30 kat daha fazladır. Yığınsal işsizlik, öncelikle gençler arasında olmak üzere, suç işleme oranı ve uyuşturucu alışkanlığında aşırı bir artışı doğuruyor ve aileleri dağıtıyor. İşsizlik ve sonuçları sosyal dokuya dağılıyor ve onu içten içe çürütüyor.

Tüm bunlar umutsuz görünüyor. İnsanların durumun iyiye doğru değişebileceğine ilişkin tüm ümitlerini yitirdiklerinden korkuyorum.

İşsizlik sömürüye dayanan toplumda herkesi tehdit ediyor. Geçen 12 yıl boyunca, tüm ücretli ve maaşlıların %37'si olan 15 milyon insan en az bir kez işini yitirdi. Partimiz, yakın gelecekte aynı işgücünün üçte birinin sürekli işsiz kalacağını tahmin ediyor.

İşten atılanlar çoğunlukla kendilerini bir çıkmazla karşı karşıya buluyorlar ama giderek daha fazla insan durumu sineye çekmeyi reddediyor.

Komünistler işsizliğe karşı yükselen hareketi güçlü bir şekilde destekliyorlar. Bugün, işsiz ve işi olan emekçilerin ortak hareket etmesinin işsizliğin artmasını etkili bir şekilde gemleyeceğine inanıyoruz.

TKP MK' nin açıklaması

Sovyetler Birliği, Asya ülkelerinin, bu arada Türkiye'nin de endişelerini dikkate alarak orta menzilli füzelerin kaldırılması için önemli bir adım daha attı. SBKP MK Genel Sekreteri Mihail Gorbaçov, ülkesinin, ABD'nin de aynı adımı atması durumunda, Asya kıtasındaki orta menzilli roketlerdeki 100 adet nükleer başlığın imhasına hazır olduğunu açıkladı. Global çifte sıfır çözüm konseptinden yola çıktıklarını belirten Gorbaçov, daha kısa menzilli nükleer roketlerin kaldırılmasına hazır olduklarını, üstelik bu girişimi ABD'nin Kore'deki, Filipinler'deki ve Diego Garcia Adası'ndaki nükleer varlığı ile herhangi bir şarta bağlamadıklarını, ABD'nin buralardaki nükleer varlığını artırmamasını umduklarını bildirdi. Sovyet lideri, ABD'nin Asya ve Pasif bölgesine ek nükleer araçlar yerleştirmede süreci, ülkesinin Asya kesimindeki nükleer silah taşıyan uçak sayısını da artırmayacağını duyurdu.

Asya ve Pasifik Bölgesinde kolektif güvenliğe ilişkin bir dizi önemli ögeyi de içeren bu öneriler paketi, dünya çapında olumlu bir yankı uyandırdı. Beyaz Saray'ın bir yetkilisi, global çifte sıfır çözümün olumlu bir çıkış noktası olması gerektiğini bildirirken, Japonya, Federal Almanya, İngiltere başbakanları, yeni Sovyet girişimini desteklediklerini bildirdiler. Türkiye Cumhuriyeti Dışişleri Bakanlığı da yaptığı açıklamada, yeni Sovyet girişimini «nükleer silahsızlanma çalışmalarının geleceği bakımından umut verici» olarak nitelendirdi. Açıklamada ayrıca Türkiye'nin «halen Cenevre'de sürdürülen müzakerelerin bir en önce anlaşmayla sonuçlandırılmasını samimiyetle temenni ettiği» belirtildi.

Şimdi, bütün ülkeler için olduğu gibi, Türkiye için de gündeme gelen, sarfedilen sözler doğrultusunda davranmaktır. Hükümet, NATO içinde, yeni Sovyet önerisi karşısındaki tutumuna uygun girişimlerde bulunmak, Cenevre görüşmelerinin bir en önce sonuçlandırılmasına engel olacak her adım ve bahaneye açıkça karşı çıkmak durumundadır. Ülkemiz, ABD ve NATO'nun topraklarımıza yeni nükleer silahlar yerleştirme yönündeki dayatmalarındada da ancak böyle kurturabilecektir.

24 Temmuz 1987

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi*

TKP MK Bildirisi

İnsan Haklarından Yana Herkese!

6 eylül'de evet oyu kullanalım!

TKP 6 Eylül'de yapılacak olan referandumda, tüm üyelerini ve partiye kulak veren tüm yurttaşları, bir kısım politika adamları üzerindeki yasakların kalkması için EVET oyu vermeye çağırıyor.

Özal hükümeti, TBMM'nin siyaset yasaklarının kalkması için bizzat yasa önerisinde bulunmuş ve bu yönde oy kullanmış olmasına rağmen, şimdi referandumda bu yasakların devamı için yurttaşları «hayır» oyu vermekte çağırmakta, iki yüzlü, entrikacı bir tutum takınmaktadır. Siyasal rakiplerini safdışı etmek ve iktidarda kalabilmek için başvurduğu bu siyaset, hükümetin 12 Eylül'cü gerçek içyüzünü bir kere daha açığa vurmuştur. Yasaklarını devamını istemekle Özal ve çevresi, 12 Eylül darbecilerinin süngüyle yaptıklarını sözde halkoyunu istismar ederek yapmak niyetindedir.

Referandum öncesinde hükümetin tutumu bir kere daha şu gerçeği kanıtlıyor: Özal grubu ne pahasına olursa olsun iktidarı elde tutmak, 1988 seçimleriyle birlikte otoriter bir rejimi pekiştirmek için her yola başvurmaya hazırdır. IMF, Pentagon hükümeti destekliyor. Başlıca yerli kapitalistler hükümete verdiği desteği sürdürüyor. Türkiye'nin demokrasiye yönelmesinin önünde, hâlâ çok büyük engeller vardır. Tamamen anti-demokratik koşullarda yapılacak olan referandumun sonucu bu açıdan önemlidir.

6 Eylül referandumunda EVET oylarının çoğunluğu sağlaması ile Türkiye'ye demokrasi gelmiş olmayacaktır. Demirel ve Ecevit'in üzerindeki yasaklar kalksa bile, 1982 Anayasası yine yürürlükte kalmaya devam edecek, TKP'nin, TIP'in, TSİP'in, Kürt devrimci partilerinin, diğer sol örgütlerin, DISK'in, TOB-DER'in, Barış Derneği'nin üzerindeki yasaklar ve bunların üyelerine karşı baskılar, tüm halkın üzerindeki yasaklar yine süredecektir.

Bununla birlikte, eğer referandumda, tıpkı darbecilerin gerekçesiyle «hayır» kampanyası yürüten hükümet yenilgiye uğratılırsa, 10 Eylül'cü rejimin dayandığı 1982 Anayasaya 1982 yılında ilk referandumda süngü zoruyla verilen oylar geri alınmış olacaktır. Bu, hem darbenin, hem de bugünkü hükümetin bir kere daha meşru olmadığını kanıtlayacak, demokrasiye yönelişin ise meşru temeli pekişecektir.

12 Eylül öcesi terör günlerine geri dönme korkutmacası eğer bir kere daha başarıya ulaşır ve referandumda «hayır» oyları çoğunluk kazanırsa, TKP bu sonucu iktidarsız gayrimeşru ilan edecek, tanımayacaktır. Çünkü TKP, daha en başta herekese tanınan hak ve özgürlüklerden bir kısım insanları ya da partileri referandumla mahkum etme yeltenişini, insan

haklarına karşı bir saldırı olarak nitelemiş, Çankaya ve hükümet dışında ülkemizdeki bütün politik güçler bu yönde açık bir tutum almışlardır.

TKP, yasalar önünde herkesin eşitliği ilkesini, kişiye sit doğuştan kazanılmış hak ve özgürlükleri hiç kimsenin, hiçbir gücün ve hiçbir çoğunluğun yokedemeyeceği yüce ilkesine tam bir inançla bağlıdır. 2000 yılına yaklaştığımız Büyük Fransız Devrimi'nin ilan ettiği bu ilkeyi her kim ve hangi yöntemle ihlal ederse, böyle bir zorbalığa karşı direnmek, kişinin en kutsal hakkıdır. Tüm insanlığa mal olmuş demokrasi ilkelerini ödünsüz savunmak, geleceğin sosyalizminde bu ilkeleri en tam, en derin ve an insani içerikle yaşama geçirecek olan işçi sınıfının ve onun partisinin ödevidir.

İşte bu nedenlerle, TKP insan hakları, demokrasi, özgürlük adına herkesi referandumda EVET oyu kullanmaya çağırıyor. Bu çağrı 12 Eylül 1980 günü darbeye karşı çıkışımızın; daha sonra bir yandan en ağır saldırıları göğüslerken öte yandan AP, CHP ve MSP yöneticilerinin tutuklanmasına karşı yürüttüğümüz kampanyanın; 1982 yılında yapılan ilk referandumda, 1961 Anayasası'nı yırtan, insan hak ve özgürlüklerini yokeden, şimdi referanduma konu olan yasaları getiren cunta Anayasasına, tüm baskılara karşın «Hayır» çağrımızın dolayız bir devamıdır. Referandumda yasaklara karşı yükselttiğimiz çağrı, partimizin barış ve demokrasi, insan hakları ve ülkenin kalkınması uğrunda aralıksız savaşımının bir parçasıdır.

Yurttaş,

Senin sahip olduğun siyasal eylem yapma hakkından bir kısım yurttaşları mahrum eden 12 Eylülcü yasağın kalkması için sandık başına!

Referandumda EVET!

1 Ağustos 1987

*Türkiye Komünist Partisi
Merkez Komitesi*

«Yeni Çağ» dan Okurlara

Batı Avrupa'daki okurlarımız «Yeni Çağ» dergisini aşağıdaki kitapçı-
lardan sağlayabilirler:

FEDERAL ALMANYA'DA

5100 Aachen

Collectiv-Buchhandlung
Adam Kuckhoff
Annuntiatenbach 1

5060 Bergisch-Gladbach 2

Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
Bensberger Straße 128

4800 Bielefeld

Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
Feilenstraße 10

5300 Bonn

Progress-Buchhandlung
Oxfordstraße 17

2800 Bremen 1

Volksbuchhandlung
Richtweg 4

6100 Darmstadt

Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
Lauteschlägerstraße 3

4600 Dortmund

Buch International
Königswall 22

4000 Düsseldorf

Heinrich-Heine-Buchhandlung
Ackerstraße 3

4300 Essen 1

Karl-Liebnecht-Buchhandlung
Viehofer Platz 15

6000 Frankfurt/Main 1

collectiv-Buchhandlung
Bornwiesenweg 4

7800 Freiburg i. Br.

Friedrich-Hecker-Buchhandlung
An der Mehlwaage 2

2000 Hamburg 13

Internationale Buchhandlung GmbH
Johnsallee 67

3000 Hannover 1

Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
Hamburger Allee 37

6900 Heidelberg

Buchhandlung collectiv
Plöck 64a

3500 Kassel

Wissen und Fortschritt
Buchhandelsges. m.b.H.
Werner-Hilpert-Straße 5

2300 Kiel

collectiv-Buchhandlung
Käthe Kollwitz
Muhliusstraße 38

5000 Köln

Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
Fleischmengergasse 31

6500 Mainz

Anna-Seghers-Buchhandlung
Bilhildisstraße 15

6800 Mannheim

Buchhandlung
Wissen und Fortschritt
U 2,3

3550 Marburg/L.

collectiv-Buchhandlung
Wilhelm Liebknecht
Wettergasse 19

8000 München 40

Libresso-Buchhandlung
Türkenstraße 66

4400 Münster/Westf.

Collectiv Buchhandlung GmbH
Roggenmarkt 15–16

8500 Nürnberg 1

Libresso-Buchzentrum
Peter-Vischer-Straße 25

2900 Oldenburg

Collectiv-Buchhandlung
Donnerschweerstraße 12

6600 Saarbrücken

Collectiv-Buchhandlung
Ienchen demuth
Berliner Promenade 12

7000 Stuttgart

Collectiv-Buchhandlung
Friedrich Wolf Inh. Anita Laufer
Wilhelmsplatz 1

5600 Wuppertal 1

Friedrich-Engels-Buchhandlung
Gathe 55-57

BATI BERLIN'DE

Das Europäische Buch
Knesebeckstraße 3
1000 Berlin 12

Das Europäische Buch
Thielallee 34
1000 Berlin 33

DANİMARKA'DA

Bogcafe
Frederikssundsvej 64
2400 NV Koebehaun
Danimarka

İSVİÇRE'DE

Buchhandlung Waser
Rumelinplatz 17
4051 Basel
İsviçre

İSVEÇ'TE

Inter-Bok AB
Fleminggatan 85
10028 Stockholm
İsveç

TKP YAYINLARI

«Atılım»

«Yol ve Amaç»

«Yeni Çağ»

TKP 5. Kongre belgeleri

- TKP 5. Kongresi'ne sunulan MK Çalışma Raporu
- Türkiye Komünist Partisi Programı
- Mustafa Suphi 100. Yıl Tezleri

TKP Merkez Komitesi Plenum raporları

Türkiye ve Türkiye Kürdistanı Sol Birliği. Belgeler

«İşçi sınıfının tarihsel misyonu»

«Leninci parti öğretisi»

«Karl Marks ve günümüz» (Uluslararası Konferans, Berlin, 1983)

«1 Mayıs»

«TKP'nin savaş tarihinden sayfalar»

«Halkımızın özlediği demokrasi TKP'siz olamaz»

«TKP halkımızın umududur»

«TKP 65. Kuruluş Yıldönümü Toplantısı»

«Terörizmin ardında kim var?»

«Konspiratif çalışma üzerine»

«Parti disiplini üzerine»

«Devrim ve demokrasi»

«SBKP Programı» (27. Kongre'de kabul edilen yeniden kaleme alınmış biçimi)

Mihail Gorbaçov. SBKP 27. Kongresi'ne sunulan

SBKP MK Politik Raporu

Bu yayınlarımızı edinmek isteyenler aşağıdaki adrese başvurabilirler:

Ermis Verlag

Postfach 101016

4300 Essen

(BRD)

Görüş birliğı

Bu yılın Şubat ayında TKP MK Genel Sekreteri başkanlığında bir TKP heyeti Yunanistan'ı ziyaret etti. Yunanistan Komünist Partisi MK Genel Sekreteri H. Florakis ve öteki parti yöneticileriyle yapılan görüşmelerden sonra bir ortak açıklama yayınlandı. Açıklamada TKP ve YKP heyetlerinin iki parti arasındaki ilişkilerde varılan kardeşçe işbirliğı havası içersinde Doğı Akdeniz bölgesindeki durumu, barış, ulusal bağımsızlık ve demokrasi savaşıyla ilgili sorunları ele aldıkları belirtiliyor.

«YENİ ÇAĞ» I

OKU

VE

OKUT!